

Un roman despre epectasis: progresul spiritual nesfârşit

Cum se mistuie sufletul în starea de creaţie? Ce se întâmplă în sufletul creatorului după ieşirea din viaţa aceasta? Căror legi şi căror dorinţe se supune acum, în imensitatea tărâmului nevăzut? Cum devine sufletul său nemărginit în nemărginirea fiinţială copleşitoare? Ce se întâmplă acolo cu sufletele copiilor nenăscuţi? – Fiindcă un suflet face mai mult decât toată arta.

Cine-a avut suflet drag trecut dincolo a primit o chemare: aceea de a simţi transcendentul. Cel ce-o urmează ar putea afla că între viaţă şi moarte nu există sens unic, ci lumea de dincolo configurează lumea de-aici: suflete de creatori nevăzuţi ne plăsmuiesc prezentul, fiinţa, chemările, ne mijlocesc inspiraţia. Duhul adie ambele lumi, şi ele îşi iau fiinţa din una şi aceeaşi străbatere. Şi când îi survine înfiorarea neaşteptată, răscolitor, peste trupul întreg, cel ce o pătimeşte crede că Împărăţia lui Dumnezeu nu este altceva decât aceasta.

Mihai M. S. Maxim

ISBN 978-606-12-0008-5

Cartea vedeniilor

Mihai M. S. Maxim

Mihai M. S. Maxim

Cartea vedeniilor
Tratat despre nefiinţa picturii

Editura Universităţii „Lucian Blaga” din Sibiu
2010

Mihai M. S. Maxim

Cartea vedeniilor. Tratat despre nefiinţa picturii

roman

Editura Universităţii „Lucian Blaga” din Sibiu
2010

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MAXIM, MIHAI M. S.
Cartea vedeniilor. Tratat despre nefiinţa picturii/
Maxim Mihai M. S. – Sibiu: Editura Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu, 2010
Bibliogr.
ISBN 978-606-12-0008-5

73

În amintirea Angelei Delmondo

I. LUMEA CREATORILOR

1. Angela cea mică

Cerul e complet negru. În acest loc pare că atmosfera nu există. Se aud valuri care se sparg la ţărmul alb, însă şi marea e invizibilă. Este ceva asemenea unui întuneric lichid, care face să dispară şi să reapară o fâşie îngustă din nisipul alb. Nisipul are granulaţia neobişnuit de mare şi este plin de pietricele albe lucioase, ca nişte discuri eliptice. Departe pe ţărm este un turn ca din lut, pe jumătate sfărâmat, iar din apele negre ale neantului iese trupul unei nave de piatră. M-am liniştit. Recunosc locul. Odată am înotat chiar până la epavă. Eram cu o prietenă. Ne-am strecurat printr-o spărtură din bord, am pătruns printre fiarele contorsionate şi am urcat pe ceea ce mai rămăsese din treptele ruginite până sus, pe punte. Era plin de tineri acolo. Şi noi eram tineri.

Deasupra epavei văd Zeppelinul. E translucid, aproape transparent. Probabil reclamă publicitară. Nu reuşesc să-i disting caracterele.

Lângă mine e ceva ca un hamac de piatră, care se leagănă încet. Nu îmi dau seama de ce este susţinut. Nu se vede nici un punct de prindere. Mă ridic din balansoar ca să văd. Sub el nisipul scrâşneşte.

- Sânzian! În sfârşit te-ai trezit, aud o voce în spate.

E o fetiţă de vreo zece-doisprezece ani. Părul *acela* blond-argintiu, ochii *aceia* albaştri inconfundabili! Femeia *aceea* unică, în care se odihnea graţia nepământească a lumii! Dacă aş fi avut o fotografie a ei din copilărie, precis că aşa ar fi arătat. Însă nu putea fi ea însăşi, iar copii n-a avut.

- Cine eşti tu, copilă?

- Poţi să îmi spui Angela.

O cheamă *ca pe ea*, am gândit.

- Ce eşti tu?

- Ce întrebare mai e şi asta? Nu ştie nimeni. Sunt visul tău, aşa cum şi tu eşti visul meu. Sunt remuşcarea ta. Sunt pură şi sunt crudă. Nu m-ai mai căutat. Şi a trecut atâta vreme. Ştiai că tânjesc după tine, ştiai că te-aştept, că sunt singură. Numai tu mă puteai înţelege, numai tu mă puteai odihni. Apoi am murit şi tu n-ai mai avut unde să vii. Faci ochii mari. Ai dreptate. Sunt rea. De fapt, sunt eu însămi. Ha-ha-ha! Nimic din ce-am spus nu-i adevărat. Ţi-am citit numai gândurile. Te-am văzut, şi atunci m-am gândit să mă insinuez în inima ta. Ce mi-am zis? Sunt făcută din remuşcările tale *de după moartea mea*.

- Dar tu… tu nu eşti *ea*.

- Sunt şi nu sunt.

- Dar *nu tu* ai murit: *ea*!

- Angela e parte din mine şi eu sunt parte din ea. Şi din tine, a chicotit scurt.

- Dar tu… tu nu ai suflet! Tu nu ai conştiinţă.

- Poate că am. Nu, nu am. Dar poate că voi avea.

- Când?

- Atunci când te voi aduce la Angela cea mare.

- Şi când va fi asta?

- Nu ştiu. Acum trebuie să plec. Chiar trebuie. Mă duc să mă joc. *Soţul meu* mă aşteaptă.

Am văzut lângă ţărm, ceva mai departe, un băieţel care-şi făcea de lucru cu nişte pietricele albe lângă un castel de nisip. Era complet absorbit.

- Dar… e doar un copil. Cum adică: soţul tău? N-are nici zece ani.

Angela cea mică m-a luat de mână şi m-a condus lângă băieţel.

- Nu te vede, nici nu te aude. E prea absorbit de lucrarea sa. Putem vorbi liniştiţi.

Băieţelul nu avea numai pupilele negre; globii oculari erau complet negri.

- E orb?

- Nu, nicidecum. E sculptor, simte materia. Mda, e oarecum orb. Dar nu cum crezi tu.

- Şi cum se face că îi spui soţ?

- Mda, e un fel de a spune. De fapt, mi-e tată şi frate, prieten şi soţ.

- Nu te supăra, dar asta mi se pare absurd.

- Pentru că te încăpăţânezi să gândeşti omeneşte. Nu mai gândi omeneşte! De fapt, *nici tu nu eşti om*.

- Da' ce sunt?

- Asta nu ştiu. Ştiu că *doar înveţi* să fii om.

- Dar cum poţi să te gândeşti la aşa ceva? Şi de fapt: cum gândeşti? Că tu nici nu ai conştiinţă.

- Gândesc gândurile tale. Gândesc gândurile lui Dumnezeu. Gândesc ceea ce gândesc fiinţe nepământeşti când se visează unele pe altele. Şi spun tot ceea ce tu nu mai îndrăzneşti.

- Cum se face că nu pot să anticipez nici un pic din ceea ce-mi spui tu luându-mi din gânduri?

- Vezi? Mai am o şansă. Încă nu e totul pierdut. O să am conştiinţă, presimt.

- Dar conştiinţa e ceva inefabil, ceva de negândit, chiar pentru naturile gânditoare. De unde ştii că poţi avea şi tu una?

- Nu ştiu. Doar îmi imaginez. Dacă-mi voi dori mult, dacă vei dori şi tu… Şi mai este încă un „dacă". Nu pot să-ţi spun mai mult. Sunt adevăruri pe care încă nu le poţi suporta. *Vor fi adevăruri cărora nu le vei supravieţui.*

- De ce eşti tu aşa sigură? Şi cine eşti tu să-mi spui toate astea?

- Nu contează cine sunt, ci ce fac!

- Şi ce faci? Castele de nisip şi de scoici?!

- Nisip? Care nisip? Unde vezi tu nisip?

- Păi… pretutindeni.

- Nu mai fii tu aşa sigur. Bine, dacă vrei tu, putem să îi spunem nisip: „nisipurile timpului". Poftim!

- Şi ce e dacă nu nisip? Ce ţi se pare ţie că e?

- E *mană*. Poţi să o iei şi să guşti. E dulce. Şi vântul o gustă: şi spune că-i dulce. Cu toate gurile lui. Tu nu l-ai ascultat niciodată?

- N-aud nimic. Ce-ţi spune vântul?

- *„Cine are urechi, să audă ceea ce Duhul zice Bisericilor: Biruitorului îi voi da din mana cea ascunsă şi-i voi da lui o pietricică albă şi pe pietricică scris un nume nou, pe care nimeni nu-l ştie, decât primitorul.”*[1]

- Chiar crezi că pietricelele albe de-aici au nume scrise?

- Asta e sigur. Dar deocamdată n-am desluşit nimic. E clar că au încrustate caractere, dar nu pot să le citesc. N-am aflat nici un nume.

- Dar n-ai spus chiar tu că nimeni nu ştie numele cel nou – decât primitorul?

- E-adevărat. Dar poate că acel „nimeni” se referă numai la oamenii dinlăuntrul istoriei, nu şi la noi. Şi-apoi: e vreun păcat să vrei să Îi pătrunzi lui Dumnezeu gândul?

- Nu se cade, Angela.

- Mda, m-am gândit eu.

- Se pare că prietenul tău şi-a terminat castelul.

- Care castel? Aah… e o bisericuţă din pietre cuvântate şi mană. Ascultă: *„Pe cel ce biruieşte îl voi face stâlp în templul Dumnezeului Meu şi afară nu va mai ieşi şi voi scrie pe el numele Dumnezeului Meu şi numele cetăţii Dumnezeului Meu – al noului Ierusalim, care se pogoară din cer de la Dumnezeul Meu – şi numele Meu cel nou.”*[2]

- Vrei să spui că prietenul tău a construit un mic Sion?

- Da, ne jucăm şi noi cum putem. Ascultă, te rog şi eu ceva.

- Ce?

- Toate numele sunt tăinuite, aşa-i?

- Aşa.

- Şi nu le ştie nimeni, decât primitorul, corect?

- Corect.

- Dacă te voi ajuta să birui, ai să-mi spui numele tău cel nou?

- Am să ţi-l spun. Promit.

- Perfect. Şi eu am să ţi-l spun pe-al meu.

- Şi cum ai de gând să m-ajuţi? Şi ce trebuie de fapt să înving?

---

[1] Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul 2, 17.

[2] Apocalipsa 3, 12.

- Asta nu pot să-ţi spun. Ai să te-nvingi pe tine însuţi: pe tine – cel de acum. Şi pentru asta am să te-ajut cum nu gândeşti. Pentru început am să te însoţesc în călătoria prin minţile pure. Vei percepe viziunile lor intime, vei asista la concepţie, vei vedea pictura mai înainte de-a fi. Şi, ceea ce este cu mult mai important, am să te-nvăţ să vezi. Da. Aproape totul. Numai pe mine, atunci, n-o să mă mai poţi vedea. De fapt, nici acum nu mă vezi.

- Dar… te văd. Bălaie, cu ochi şagalnici, copilă.

- *Ceea ce vezi nu sunt eu. Ceea ce sunt nu gândeşti.*

- Da' cum se face…

- Să ne uităm la tine: ursuz şi retras, veşnic ispititor şi veşnic nemulţumit, în mişcare perpetuă, ca o nălucă. Nici tu nu ai trup.

- Ce înţelegi tu prin trup? Sunt sânge, sunt carne, sunt oase.

- Un om autentic are ca trup întreg cosmosul.

- Mă tem că nu înţeleg.

- Nici nu aşteptam altceva. Nimic e de-nţeles. *Vino şi vezi*[3].

- Şi sufletul? Ce este atunci sufletul?

- Sufletul e o fărâmă din multidimensional: Universuri spirituale multiple, lumi aievea şi lumi gândite, orizonturi ale Începătoriilor se întâlnesc şi se îmbină *unic* în el. Înainte de a porni însă în călătorie trebuie să te previn: culorile sunt fiinţiale, culorile sunt energie. În lumea creatorilor culoarea e o resursă inestimabilă şi de aceea trebuie să fii conştient de ea; trebuie să încerci să dobândeşti şi să păstrezi cât mai mult din ea. Poţi să foloseşti culorile defensiv dar şi ofensiv, când eşti atacat şi trebuie să ripostezi, sau când trebuie să ataci. Eşti un cuceritor. Trebuie să ştii că dincolo de viziunile creatorilor de frumos, dincolo de tablouri, sunt culori necreate, pe care nu este îngăduit să le pierzi, să le uiţi, *să le dori*.

- *„Culorile"*, spunea Goethe, *„sunt pătimiri şi suferinţe ale luminii"*. La asta se referea?

- Nu mai trebuie să-ţi răspund. Oricum, mai întâi te voi învăţa omenescul. *Nimic din ceea ce înseamnă păcat nu îmi este străin.*

- Şi totuşi, eşti atât de fragedă, atât de pură!

---

[3] Ioan 1, 46.

- Sunt pură, într-adevăr. Dar sunt de granit. Vino cu mine! Te duc acasă.

Casa din lemn alb era înălţată pe doisprezece piloni de culori diferite, care alcătuiau nuanţele şi strălucirile curcubeului. Am urcat scările şi am intrat. Interiorul îmi amintea de apartamentul de bloc binecunoscut în care locuise Angela: holul relativ lat conducând către living, în dreapta bucătărioara, în stânga dormitorul şi baia. Ne-am aşezat pe canapeaua din living, lângă şevalet. Pe biroul de lângă fereastră erau aceleaşi sculpturi albe de-atunci: un Moise după Michelangelo, Ecorşeul lui Brâncuşi, Venus din Milo, iar pe măsuţa de lângă noi, aşa cum mă aşteptam, era Biblia ei în italiană – legată în piele maro, monumentală, ilustrată cu desenele lui Gustave Doré.

- Şi noi suntem scrişi, mi-a spus simplu Angela.
- Aici? am arătat către Carte.
- Aici.
- Ce e de făcut ca să biruieşti?
- Eşti nerăbdător să-ţi ştii numele nou? Să-ţi pui la piept pietricica?
- Aş vrea să ştiu cum mă cheamă, cine sunt eu *în adevărul de sus*.
- Acum nu contează ce eşti, cine eşti. *Ceea ce faci te face*.
- Şi-atunci, ce-i de făcut?
- Nu ştiu. Nu am răspuns pentru tine. Am doar întrebări.
- Poate că ar trebui să-mi găsesc şi să-mi ilustrez pagina.
- Ai grijă ce cauţi. Toate paginile Cărţii sunt infinite. Fiecare din ele e un portal.
- Te referi la desenele lui Doré?
- Şi nu numai. Ele sunt doar un exemplu. Tu trebuie să cauţi inefabilul, fiinţialul adânc.
- Ai spus că ai întrebări pentru mine.
- Văd interogaţia ta fiinţială. Întrebările te ard, răspunsul la ele nu vrei însă să-l afli.
- De ce să nu vreau?

- Pentru că, adânc în sinea ta, ştii că atunci când vei atinge răspunsurile vei înceta să mai fii pictor.

- Îmi simţi tu *întrebarea fundamentală*?

- Este, mai bine zis, un nor întreg.

- Ascult.

-*„De unde vin imaginile fiinţelor nevăzute?”; „Cum se configurează energiile lor în mintea noastră?”; „Cum îşi imaginează lumea aceste fiinţe?”; „Cum imaginezi ceea ce nu se vede?”* şi, mai ales: *„Cum imaginezi infinitul?”; „Oare un atare proces al spiritului nu ar antrena o transmutaţie a gândirii însăşi?” Pentru că una e să-ţi imaginezi şi cu totul altceva e să devii întreg sensibilitate! „Cum poţi să îţi reprezinţi infinitul de grad superior?”*

- Toate astea sunt în mine?

- Nu mai e mult: *„Care este adevărata paradigmă a unei făpturi netrupeşti?”; „Care îi e chipul propriu?”; „Cum poţi să vezi ceea ce este necircumscris?”*

- Da, acesta e paradoxul suprem al minţii: a voi să străvezi ceea ce e absolut de necircumscris! Mă gândeam că în calitate de gânditor eşti şi un fel de receptacul al Revelaţiei – şi că ar trebui să ţi se deschidă, prin ochii minţii, puncte-perspectivă în toate direcţiile. Să vezi circular, din interioritatea fiecărui obiect! Toate să fie transparente, cu tot cu sensuri: toate să îţi ofere frumuseţea originară, adevărul adânc fiinţial.

- Sărmane gând: nici realitatea palpabilă nu se poate reprezenta adecvat şi tu vrei să îţi reprezinţi inimaginabilul?

- Ştiu că este cu neputinţă. Şi, tocmai de aceea, trebuie neapărat încercat.

2. Tratatul de pictură

Cât timp Angela va fi plecată, mi-am zis, am să mai cercetez biblioteca. Locurile îmi erau în acelaşi timp familiare şi stranii: erau şi nu erau aceleaşi. Oare nu cumva eu nu mai eram acelaşi? Am să-mi caut un punct de sprijin în cărţi, am gândit. Angela are

o mulţime de cărţi şi albume! Am întins mâna. Ştiam cărţile ei. Da, era chiar acolo. *Cartea de pictură* a lui Dionisie din Furna era acum în mâinile mele.

M-a cuprins deodată un sentiment de revoltă. Cum puteam stărui să mai citesc litere? Realitatea trebuia citită! *Prezenţa gingaşă a Dumnezeirii* – valurile de mătase neagră, ţărmurile line din faţa casei de vară, ţărmurile înalte ce se vedeau în depărtare, toate purtau suflet! Şi, în acelaşi timp, eram convins că nimic din toate acestea nu exista. Nu erau decât transparenţe către un dincolo care covârşea simţurile şi gândirea.

Prezenţa gingaşă a Dumnezeirii, atotputernicia nevăzută a Logosului suprafiinţial – atât de subtilă încât să pară că nici n-ar fi, şi că El Însuşi nici nu există – făcea din toate lucrurile locuri ale fascinaţiei şi reveriei. Ştiam că: *„Şi-a ales pe cele nebune ale lumii, ca să ruşineze pe cele tari”*; ştiam că: *„Şi-a ales pe cele de neam de jos ale lumii, pe cele nebăgate în seamă, pe cele ce nu sunt, ca să nimicească pe cele ce sunt”*[4].

De aceea, nu mă mai doare că mă număr printre *cele care nu sunt*, printre cei dispreţuiţi şi neluaţi în seamă. Această umilinţă universală o vor răzbuna *unii de-ai mei*. Sunt aleşi special pentru asta.

Pictura mea va fi mai-înainte-vederea celor care nu sunt. Iar Cartea mea de pictură va descrie pictura care încă nu este: pictura mai înainte de-a fi. Arta vedeniilor. Voi surprinde pictura în însăşi nefiinţa ei – presentimentele, emoţiile, fulguraţiile inconsistente ale minţii sau sfâşierile inimii, entuziasmul şi agonia, mai înainte de-a deveni culori. Pictura aceasta e starea minţii şi inimii: este strălfulgerarea de taină a transcendenţei peste toate neputinţele noastre.

O carte despre strălfulgerarea de taină a transcendenţei, o carte despre Luceafărul miezului de noapte al geniilor, dacă s-ar scrie vreodată, ar putea fi citită în două instanţe. Prima oară ar fi citită în câteva ore sau, cu întreruperi, în câteva zile. A doua oară s-ar citi însă *într-o singură clipă*: în strălfulgerarea neîntreruptă a

[4] 1 Corinteni 1, 28.

gândului! Prima citire este *încetinirea fulgerului*; a doua e *fulgerul însuşi*. Nu poţi să înţelegi străfulgerarea de taină a transcendenţei decât călătorind împreună cu ea.

Ca să ajungi să desluşeşti starea care precede naşterea operei, trebuie ca privirea ta lăuntrică să alerge atât de repede, încât natura însăşi a ochilor tăi spirituali să fie lăsată în urmă. Mintea trebuie să evadeze din propria-i natură, să devină harismă totală.

Sunt versuri care la un moment dat îţi pare că-ţi vin din toate părţile:

„Alergam atât de repede încât
mi-a rămas un ochi în urmă
care singur m-a văzut
cum mă subţiam –
dungă mai întâi, linie apoi…
Nobil vid străbătând nimicul,
rapidă parte neexistândă
traversând moartea.”[5]

Să surprinzi moartea mistică a minţii, momentul în care mintea renunţă la propria ei structură cugetătoare, înseamnă să contempli întunericul din care ia fiinţă opera de artă: *fulgerul negru* din care iei fiinţă tu însuţi! Aceasta înseamnă să-ţi simţi nefiinţa – mai veche decât făptura, suverană, profund-ancestrală.

Vrei să surprinzi pictura în actul naşterii sale? Dar aceasta înseamnă să priveşti dinlăuntru nefiinţa care ţi-e proprie! Sărmane gând! Aceasta e tocmai oprirea fulgerului. Şi totuşi, cum altfel ai putea să surprinzi strălucirea cuvântului ce e chiar vibraţia ta fiinţială?

Dar ce încântare – să vezi făpturile minţii tuturor creatorilor mai înainte de-a lua fiinţă: formele mişcătoare, transparenţele fine neodihnite, *toate gândurile neîndrăznite ale neantului* să-ţi strălucească în minte! Să vezi chiar şi fiinţele pe care nu le-au creat şi încă şi formele la care s-au hotărât să renunţe – toate acele

[5] Nichita Stănescu, Finish, Epica Magna, Editura Junimea, Bacău 1978.

fiinţe neverosimile care te fac să surâzi singur în tine, bucurându-te de intimitatea lor definitivă!

Oare cum ar vedea acest *Tratat despre nefiinţa picturii* Cennino Cennini? L-ar primi Lionardo?

Am pus Cartea lui Dionisie la loc.

3. Madonna albă

În spatele meu auzeam foşnetul mestecenilor. Nu era o pădure, nu era nici măcar o pădurice, era doar un grup mai mare de copaci, ieşit parcă din nisip – dintr-un lut albicios. Şi acuma prinseseră viaţă.

„Ai încercat vreodată să pictezi sunetul, Angela?"

„Ştii preabine. De ce mai întrebi?"

„Sunt nesigur pe mine. Mă îndoiesc de tot şi de toate. Am nevoie de confirmare tot timpul."

„Sunt lângă tine, dragule. De asta să nu te-ndoieşti niciodată."

„Ştii, îmi pare că în pictura ta culorile sosesc singure; îmi pare că ele-şi aleg forma, ca şi cum ar avea conştiinţă, sau ca şi cum o conştiinţă mai înaltă decât a ta le-ar conduce către finalitate, le-ar spune cum şi unde să se aşeze."

„Care dintre picturile mele îţi place mai mult?"

„O mai ai?"

„Oh! Aceea?"

„Unde ai pus-o?"

„Caută lângă birou, în spate: a doua sau a treia pânză, cred."

„Ai ascuns-o. Ţi-e frică să nu înceapă să cânte?"

„Nu ştiu. Chiar nu ştiu. Auzi şi tu: spui întotdeauna nişte cuvinte…"

„Am găsit."

Madonna cu Pruncul sunt două străluciri albe în centrul unui decor simplu, în roşu aprins şi verde crud. Două străluciri – o singură puritate. Cele două fiinţe par că se nasc *aici şi acum* din lumina profundă. Şi rămân lumină neapropiată, lumină ascunsă!

Angela a refuzat să picteze chenoza[6]. Ea a pictat Madonna cu Pruncul aşa cum sunt, nu aşa cum au apărut oamenilor!

Roşu, alb, verde: *Madonna cu Pruncul* ca suflet al sufletului Italiei! Privesc Biblia în italiană de pe măsuţă şi gândesc că Angela a reuşit: *şi-a găsit pagina*.

„Bunicul meu a fost italian. O am de la el."

Arăt spre tablou:

„Aici e mai mult decât Doré."

„Mai mult, da."

„Mireasa-fecioară a sufletului tău în faţa Ei şi a Pruncului, respirând lumină şi tăcere, aşteptând cu sfială cuvintele şi apoi culegându-le cu graţie sosirile! Şi ele vin şi vin, din toate părţile, din marginile lumii şi ale neantului!"

„Ascultă-le, Sânzian! Ascultă-le şi vorbeşte-le!"

„Preasfântă Născătoare de Dumnezeu şi Pururea Fecioară, ţie îţi dăruiesc trupul şi sufletul meu! Fă cu mine ce vrei, numai să mă mântuiesc… *Numai voieşte şi eu m-am mântuit. Nimeni nu ţi se împotriveşte ţie, că eşti Maică a lui Iisus Hristos, Dumnezeul meu, Cel ce a făcut toate. Ştiu că multe sunt păcatele mele şi nu sunt vrednic a privi la înălţimea Cerului din pricina mulţimii fărădelegilor mele, dar dacă tu vei binevoi, cine se va mai împotrivi?*[7]

Dacă tu vrei, Preacurată, mă voi pătrunde de sângele tuturor oamenilor: o să-mi pulseze în tâmple visele lor, pătimirile lor nu-mi vor mai fi niciodată străine! O să-ţi culeg icoana din minţile lor, mă voi odihni în miresele-fecioare ale tuturor inimilor!

Să mă pătrund de durere[8]: aceasta este *vocaţia*! Să mă pătrund de durerea mută a sufletelor, să le-nsoţesc înălţarea şi adâncirea în lumea nemărginită a tainei! Suflarea lor precipitată să îmi aprindă

---

[6] Lit. „deşertare", termen teologic prin care înţelegem ascunderea de către Hristos a strălucirii Sale dumnezeieşti – renunţarea, de dragul oamenilor, la slava Sa orbitoare.

[7] Sfântul Nicodim Aghioritul, Apantisma, Rugăciunile Sfinţilor Părinţi, Rugăciunea a opta către Maica Domnului, Editura Sofia, Bucureşti 1999, p. 147.

[8] „Pătrundeţi-vă de durere!" (Iacov 4, 9)

suflarea, gândirea lor să îmi zvâcnească în tâmple, viziunile lor să-mi stăruiască-n privire: ei înşişi să fie aceia ce cugetă în propria-mi gândire, nu eu! Să fiu ei toţi, iar eu să mă întorc în neant… Durerea sufletelor lor să-mi fie de acum inimă, speranţa lor sânge! Închipuirea deşartă de sine, egoismul şi preocuparea cu lucrurile lipsite de consistenţă, fă să nu mai fie la mine! Fără tine, lumina însăşi îmi este principiu de moarte!

Efervescenţa lumii şi frenezia, răbufnirile harului, emergenţele şi retragerile lui spre înţelepţire, agoniile neînceputului şi frumuseţile deznădăjduitoare ale împlinitului, lucirile minţii şi lacrimile văzduhului, toate acestea, fără de tine, sunt principiu de moarte! Iubirea? – principiu de moarte. Teologia? – principiu de moarte. Poezia? – principiu de moarte.

Tu eşti Poezia! Tu, Născătoarea Cuvântului, eşti zămislitoarea cuvintelor noastre! *Fii milostivă, Fecioară primitoare de Dumnezeu şi Născătoare a vieţii, nouă, care îndrăznim să scrutăm adâncul tainelor tale ascunse şi care încercăm să înţelegem lucrările teurgice sădite în tine de adâncul necuprins al Judecăţii dumnezeieşti!*[9]

Tăcerea ta e lacrima Cerului.

Sunt al tău, Preacurată, sunt numai al tău, chiar dacă port în mine rana păcatului şi neputinţa, reproşul tău nerostit…

Priveşte-mă, Preacurată: o singură clipă. O singură privire de-a ta şi voi fi viu!"

4. Amintiri din Trecento

„Amorosa Madre di Dolcezza, perdonami!"

Sânzian încă îşi mai amintea de noaptea pe care o petrecuse acasă la Angela: ea gătea extraordinar. Stătuseră la lumina lumânărilor până pe la 4, deoarece căzuse curentul.

„Parcă s-a oprit timpul", a spus ea.

[9] Sfântul Andrei Criteanul, In Dormit. B. V. Mariae, I Migne P. G. XCVII col. 1053 B.

„Electronii sunt obosiţi, nimic nu mai circulă, şi mai ales ceea ce e negativ”, a încercat să glumească el. De fapt, era frustrat: nu mai puteau să picteze.

„Lumea întreagă a stat. Totul a devenit o pictură”, a spus ea simplu. *„Suntem la rândul nostru pictaţi.”*

„Vorbeşti de parcă timpul ar fi o ninsoare: a-nceput de ieri să cadă câte-un fulg; *acum a stat*!”

„Eu nu prea ştiu să vorbesc. Vorbeşte-mi tu.”

„N-am vrut să spun asta. Dimpotrivă. Dac-ar putea gândi, cuvintele ar fi în preajma ta foarte fericite.”

„Cuvintele au fost la mine. Acum sunt la tine.”

„Ştii, m-am întrebat odată: oare putem să pictăm *cu noi înşine*? Oare clipa noastră de frumuseţe rămâne pe undeva? Ce am putea face acum – cu clipa aceasta a noastră *oprită*?”

„Şi? Ce am putea face?”

„Putem să pictăm direct cu mintea.”

„Eu nu pot asta.”

„Da, ştiu asta: la tine forma nu preexistă. Când pictezi, culorile pare că vin de la marginile universului şi se aşază, ca nişte fiinţe blânde, la locul *ştiut*: forma transpare abia la sfârşit. Şi ea va rămâne pentru totdeauna *o transparenţă*.”

„Crezi?”

„Da, la tine culorile sunt parcă vii, parcă sunt conştiente – ele, nu tu – de forma aceea!”

„Cine ştie? Cine vede şi înţelege ceea ce eu nu văd?”

„Dacă aş şti, ar însemna că ţi-am descoperit taina. Îmi ceri prea mult.”

„Avem genuri de pictat diferite. Tu porneşti de la formă. La tine totul e predefinit.”

„*Pictura este vibraţia pură a minţii*.”

„Crezi?”

„Poţi să-ţi imaginezi tabloul în cele mai mici detalii, poţi să te bucuri de el mai înainte să-l creezi. Mai mult: ai putea să nu-l mai pictezi în culori de ulei niciodată.”

„Ce rost are o bucurie pe care n-o poţi dărui?”

„Niciunul. Ţi-am dat doar un exemplu. Vreau să spun... eu caut *locul acela*.”

„Ce loc?”

„Locul din minte în care se află *vibraţia de-a fi a picturii*.”

„Eşti sigur că locul acela se află în mintea ta?”

„Da, la asta nu m-am gândit. Şi ar putea fi într-adevăr o problemă. O să mă gândesc mai târziu.”

„Te-ai întristat.”

„Ba nu m-am întristat.”

„Se vede-n nuanţa pupilelor tale.”

„Cine eşti tu? Rembrandt, să poţi distinge 17 nuanţe de negru?”

Angela a chicotit ca un copil. Am continuat:

„Se spune că *cea mai adâncă experienţă subiectivă atinge universalul*: coborând în inima ta din adânc în adânc, la un moment dat ajungi să descoperi fondul originar al vieţii: primordiile. Există nişte modele, nişte paradigme ideale – undeva suspendate – care coboară-n pictură. Cred că ele coboară mai întâi în minte şi apoi le cobor eu pe pânză!”

„Şi *prima coborâre* ai numit-o *pictură ca vibraţie a minţii*?”

„Da.”

„Iar *pictura propriu-zisă* este abia *a doua coborâre*?”

„Exact.”

„Te complici. La mine modelele de care vorbeşti coboară *direct* pe pânză.”

„Da, mi-am dat seama. Eu însă n-am spontaneitatea ta.”

„Cât de diferiţi suntem noi doi, Sânzian! Abia acum îmi dau seama. În vreme ce tu practici *pictura indirectă*, la mine pictura este *nemijlocită*.”

„Dar acum, pe întuneric, varianta ta este impracticabilă.”

„Crezi că m-a învins noaptea?”

„Dacă nu noaptea, atunci ce...?”

„Aceasta nu este noaptea, Sânzian: este *sfiala însăşi*.”

„Eşti o femeie extraordinară, Angela! Nu încetezi să mă fascinezi...”

„E deja a doua oară că mă flatezi. Lasă, cu tine mă simt oricum minunat. Să practicăm varianta ta.”

„Lumea paradigmelor ideale şi creatorii se află într-o conexiune pe care încă n-am descoperit-o. Ca experienţa ta subiectivă să atingă universalul, cred însă că trebuie să te aşezi de bunăvoie în vecinătatea neantului şi a nopţii. Cumva, de dincolo de neantul fiinţei tale, irumpe la un moment dat această *lume a paradigmelor de lumină*: iar lumea aceasta îţi copleşeşte simţurile, îţi umple de bucurie inima, îţi redefineşte culorile! În miezul de noapte al sufletului sau, cum spui tu, în miezul sfielii însăşi, poţi să te recunoşti în gândirea ancestrală a geniilor, în neliniştile de foc ale tuturor precursorilor patimii! Răscolirile tuturor gândurilor, nestatornicia gândirilor, fragilitatea universală a minţilor, toate îţi sunt aici familiare. Aici, în acest punct de singularitate, descoperi *poezia însăşi a fiinţării*. Descoperi suflurile şi temeiurile existenţiale.”

„Tu eşti un om al Renaşterii. Cum de te-ai rătăcit în epoca noastră?”

„Ce vrei să spui?”

„*Pictura răsare din Teologie şi e încununată de Poezie*. Aceasta este concepţia Renaşterii din Trecento. Spune-mi că tu gândeşti altfel.”

„Nu, chiar aşa gândesc. Ai dreptate. Lumina unei alte lumi mi se face culoare. Şi culoarea se preschimbă-n cuvânt. Metamorfoza luminii în cuvânt se face într-o suflare: *Dumnezeu a dat Pământului Suflul care-l hrăneşte. Răsuflarea Lui este aceea care dă viaţă tuturor lucrurilor. Dacă El şi-ar reţine Răsuflarea, totul s-ar neantiza. Acest Suflu vibrează în răsuflarea ta, în vocea ta. Suflul lui Dumnezeu este Acela pe care-L respiri fără ca tu să cunoşti aceasta*. Aceasta a spus-o un om al Suflului, Angela.”[10]

„Suflarea de sus trece prin culorile şi cuvintele noastre, şi vieţile noastre trec odată cu ea. Ce frumos!”

[10] Teofil al Antiohiei, Trois livres à Autolycus, I, 7, apud. Olivier Clément, Les mystiques chrétiens des origines, Stock, Paris 1983, S. C. Nr. 20, p. 72.

„Să vezi aceeaşi Răsuflare în toate, ce poate fi mai frumos decât asta? Suflul Dumnezeirii să-L simţi cum vibrează în răsuflarea ta, în vocea ta, în mintea ta, să-I vezi vârtejul cum îţi coboară-n adânc de tăcere! Oare n-ar putea să înceapă de-aici toată pictura?”

„Începe-o.”

„Mai ştii scandalul din Quattrocento în jurul veneţienilor? Cei doi Bellini şi Carpaccio au înlocuit la un moment dat fresca clasică, unanim acceptată, cu pânze pictate în ulei, pe care le-au lipit pe zid cu clei de secară.”

„Da, disputa asupra adevăratului suport al picturii iconografice. S-a vorbit mult dacă se cade ca icoana să fie pictată pe altceva decât pe lemn sau zid...”

„Deşi mai înainte, Lucca della Robia realizase *Madonna cu Pruncul* din teracotă colorată şi smălţuită, iar bizantinii inauguraseră demult în iconografie mozaicul.”

„Îmi amintesc. Ce-are a face cu noi *pictura maruflată*?”[11]

„Are. De fapt, adevăratul suport al picturii e mintea. Adevărata pictură este viziunea contemplativă. Toate disputele acelea au fost inutile. Nu atingeau *pictura adevărată*.”

„Ce înţelegi tu prin *pictură adevărată*?”

„Duhul picturii. Sufletul ei tainic.”

„Cum poţi să fii sigur vreodată că atingi aşa ceva? Suflarea aceasta e nevăzută.”

„Şi vântul e nevăzut, şi cu toate astea poţi să îi vezi cărarea odată cu frunzele purtate, odată cu aerul cald pe care îl antrenează şi care modifică formele, odată cu praful ţărmurilor sau cu aburul ce se ridică...”

„Şi ce fel de praf ai să arunci tu în miezul acestui suflu?”

---

[11] Gentile Bellini (1429-1507), Giovanni Bellini (1430-1516) şi Vittore Scarpazza, supranumit Carpaccio (1455-1525) au fost primii care au lipit cu clei de secară (numit „marufla”) pe zidurile bisericilor lucrări pictate pe pânză. Acest procedeu insolit, ce i-a scandalizat pe tradiţionalişti, a fost numit „pictură maruflată”.

„Suflarea mea proprie. Aburul. Şi de fapt: ce altceva sunt fiinţele noastre, decât abur şi gândire inconsistentă? Îţi mai aminteşti ce ni s-a scris?”

„Unde?”

Îi arăt Biblia în italiană:

„*Abur sunteţi, ce se arată o clipă, apoi piere*.”[12]

„Şi vrei să te arăţi o clipă şi apoi să dispari?”

„O clipă în suflarea cea nevăzută face cât toate vieţile. Şi apoi toţi dispărem, fie trăind, fie nu.”

„Nu vreau să mor, Sânzian. Mi-e frică de moarte.”

„Nu te mai gândi. Ceea ce este nemuritor în noi suntem noi, nu trupul.”

„Eşti tânăr. Eu însă mă apropii de 40. Şi de moarte.”

„Nu te mai gândi. Acum te apropii de mine.”

„M-apropii.”

„Am să te pictez pe suport de foc necreat şi de flacără. Te voi picta pe *Rugul Aprins al minţii*! Da, aşa este. Şi aşa va şi fi. Culorile minţii mele sunt flăcări vii. Cred cu tărie că adevărata noastră operă de artă este aceea care rămâne ascunsă în apele spiritului. Fiinţa ei de taină este alcătuită din sentimentele care nu se spun, din agonia ochilor coborâţi, din extazul înflăcărărilor inimii care este primită. Mă fascinează concepţia, mă cheamă inexorabil actul conceperii operei, plăsmuirea în care sentimentele şi viziunile îşi cheamă culoarea şi umbrele! Tot ceea ce se petrece atunci se-nalţă la Cer, tot ceea ce se petrece atunci cu tine este oglinda vie a Cerului! Chiar şi starea de aşteptare a inspiraţiei, tensiunea înfiorată a nopţii simţurilor, chiar şi credinţa ce e înşelată!”

„Doamne, câtă dorinţă este în tine. Eşti plin de dorinţă.”

„Aş vrea să văd lumea adevărată a creatorilor: lumea văzduhului minţilor. Aş vrea să văd opera lor primordială – aceea care n-a părăsit niciodată spaţiul de taină al minţii şi pe care o păstrează şi-acuma Suflul care ne poartă – pe mine şi pe tine.”

[12] Iacov 4, 14.

„Eu mi-aş dori să merg la Paris şi Sorbona, aş vrea să mai văd Palermo, Veneţia, Milano, să văd muzeele mari ale lumii. Tu nu ţi-ai dori să călătoreşti? Nu doar cu imaginaţia prin albumele de pictură. Să vezi aievea marii maeştri în pânzele lor originale, să cunoşti locurile în care-au visat şi lucrat!”

„Nu mi-ar ajunge. Aş vrea să călătoresc în gândul lor, să parcurg viziunile lor intime, să văd lumea prin ochii, prin inima lor; să mă sălăşluiesc pentru totdeauna în sufletul lor, să le împărtăşesc extazul şi agonia – dar nu în visare sau reverie, ci totul să fie aievea, în acea realitate de foc ce transcende timpul şi spaţiul acesta...”

„Şi cum îţi închipui tu că ţi se va supune această realitate? Cum visezi tu realitatea?”

„*Am visat adevărul*. Vreau adevărul ultim. Nu mă mai pot mulţumi cu nimic altceva.”

„Şi ce îţi doreşti să înţelegi din el? Fiindcă adevărul e infinit.”

„Trăirea fundamentală, intuiţia strălfulgerată a fiecărui tablou. Şi mai ales tuşa finală, hotărâtoare, cea din urmă, care nu mai depinde de pictor şi care decide dacă lucrarea este o reuşită sau un deşeu. Aş vrea apoi să am percepţia interioară a ceea ce-a însemnat Renaşterea: să o văd dinlăuntrul sufletelor. Să fiu eu însumi *ochiul ei interior*. Să-i înţeleg raporturile cu Bizanţul, să văd Goticul...”

„Ceea ce spui tu mi se pare că e *reverie la puterea a doua*... visare pură.”

„Pentru că tu nu le auzi glasul, nu le percepi vibraţiile... toate aceste muzici stranii care se nasc şi se sting sub acoperământul de taină al nopţii suveran picturale... Să înţelegi ceea ce este pictura mai înainte de-a lua naştere, să pătrunzi pictura nu numai în fiinţa, ci şi în nefiinţa ei! Să ajungi să percepi pictura când încă nu este, când *stă să fie*! Să percepi şi pictura ce nu va fi: aceasta înseamnă să descrii nefiinţa picturii, să ai strălfulgerarea viziunii, intuiţia neaşezată pe pânză, visarea pururea mişcătoare a minţii!”

„Accesele de orgoliu şi vanitate ale neantului.”

„Da, se poate spune şi-aşa. Dar toţi oamenii pictează prin însuşi faptul gândirii: unde se duc închipuirile lor?”

„Da: unde se duc, Sânzian?”

„Nu ştiu. Însă *acolo* va trebui să ajung eu.”

„Şi cum crezi că se va întâmpla asta?”

„Vibraţia picturii are propria ei muzică, iar muzica aceasta pluteşte şi cheamă: culoarea este un glas al tăcerii, unul din multele glasuri, unul din graiurile emoţiei. Nu trebuie decât să mă las chemat. Totul se va petrece firesc, de la sine.”

„De la sine?”

„Asta înseamnă să fii pătruns de vocile tăcerii. Să simţi emoţiile inimilor, să fii una cu ele. Să te uiţi cu uitarea cea bună; să te uiţi, să te pierzi.”

„Să-ţi părăseşti identitatea? Cine să fii atunci?”

„Ei toţi. Suflet al tuturor sufletelor. Un Raffael al străfulgerării gândului, iar gândul *complet neodihnă*.”

„Un gând ce rătăceşte prin suflete? Prin minţi şi viziuni, printre culori şi cuvinte? Şi eu cine-aş fi?”

„Alt gând, ce se-ntreţine cu gândul dintâi.”

„Şi întâlnirea noastră: ce e?”

„Aşezarea unui fluture de noapte pe marginea unei tăceri monolit.”

5. Luceafărul miezului de noapte al veacului

- Ai visat?

Spiriduşul bălai era deasupra mea şi mă privea cu ochi mari. Şezusem pe canapeaua din living şi, nu ştiu cum, alunecasem.

- Viaţa e vis, a spus dintr-odată. Trebuie să te mai şi trezeşti din când în când! Hai sus.

M-am ridicat. Trebuia să mă spăl pe faţă, să beau un pahar cu apă.

- Îmi amintesc că mi-ai spus odată, când stăteam în salon, chiar aici, pe canapea, că ţi-e frică să mori. Îţi mai e frică de moarte?

Angela cea mică a ezitat.

- De ce? Acum *a trecut*.

Mi-a întins un prosop, apoi paharul cu apă.

- Ar trebui să mănânci ceva. N-am uitat că eşti un mâncăcios.

- Îmi miroase-a bine. Ce-ai pus în cuptor?

- Surpriză.

M-am repezit în bucătărie. Prin geamul cuptorului se vedea cea mai frumoasă pictură moartă.

- Parcă e Banchetul lui Guardi![13]

- Da, şi bănuiesc că o să-l mănânci cu tot cu comeseni. Dar să nu sărim secolele. Se supără Duccio[14].

- Mai păstrezi *Şcoala de întruchipare a visurilor*?

-Da' cum ţi-a venit?... Da... L'amorosa Madre di Dolcezza este în continuare Protectoarea oraşului celui mai mistic din Toscana. Pictorii siennezi trăiesc şi acum cultul Ei. Nu s-a schimbat nimic. Prin Ea, visurile cele mai tainice se întruchipează la nesfârşit.

- Ştiu că pictorii siennezi, asemeni lui Duccio, studiaseră creaţiile pictorilor greci aflaţi în pragul *Renaşterii Paleologilor* şi preluaseră „maniera graeca": tehnica picturală bizantină. Striaţiile luminoase din lucrările lor, având aceeaşi vibraţie cu fondul de aur al icoanei – sau cu „lumina" – aparţineau moştenirii bizantine. Chipurile pictate de ei aveau o nuanţă verzuie specific bizantină. La bizantini ea provenea din stratul fundamental numit „proplasmă", care avea rolul să reprezinte maiestatea transcendentă. La ei – nu mai ştiu... Ce mai ştii tu, Angela, siennezii mai pictează aşa?

- Da de unde! În lumea asta progresul spiritual este infinit. În cea mai mare parte au devenit hiperrealişti. Las' că-ţi mai spun eu – când o să fii pregătit. Acum fondul de aur al picturilor este lumină adevărată, este lumina necreată a lumii fără apus.

- „Lumina neînserată"?

---

[13] Francesco Guardi (1712-1793)

[14] Duccio di Buoninsegna (1255-1319), contemporan cu geniul picturii bizantine Manuil Panselinos (1265-1313), este întemeietorul Şcolii de pictură din Siena.

- „Lumina neînserată”!

- Incredibil! Şi Giotto?[15]

- Se încăpăţânează în continuare. Mai ştii personajele lui cum stăteau în vid? Atmosfera lor, definitiv abolită, încă rămâne perfectă pentru ceea ce şi-a propus: spaima împietrită, clipa de excelenţă a Judecăţii de Apoi.

- Vorbeşti de cea din Capella dell'Arena din Padova?

- Închipuieşte-ţi acum nu un aer pietrificat, ci o atmosferă de beton!

- Cumplit.

- Sunt însă voci care spun că viziunea de beton se va însufleţi când Judecata va fi să se petreacă aievea.

- Deci mai există speranţă.

- Mai există speranţă, într-adevăr. O vezi?

- Văd miezul ei.

- Şi ce vezi?

- Văd mătasea neagră a minţilor. Aceeaşi străfulgerare a străbătut toate minţile, a luminat toată suflarea, emoţiile. Aceeaşi străfulgerare a preschimbat simţirile în luceferi: ea s-a întins nesfârşit – pe cerurile ivorii ale minţilor filosofilor, în adâncul nevăzut al gândirii de teolog, care e receptacol al Fanteziei dumnezeieşti nevăzute, în vibraţia de-a fi a poeţilor. Acesta e Luceafărul miezului de noapte al veacului. Pe acesta l-a privit în ochi Verrocchio[16] în acea clipă fatală în care a renunţat să mai picteze, în care a ales a nu mai fi.

- Acum înţelegi?

- Cred. Perspectiva spaţială liniară n-a fost în Renaştere un scop în sine, ci senzaţia spaţială de adâncime trebuia să ofere un orizont adecvat acestei străfulgerări străine. Mă gândesc la

[15] Giotto di Bondone (1266-1337), considerat “fondatorul picturii realiste europene”, a modelat “culoarea plată” prin tonuri de negru şi brun, obţinând astfel relieful. Pictura lui nu are însă atmosferă: seamănă mai degrabă cu un basorelief.

[16] Se spune că Andrea del Verocchio (1435-1488) a renunţat să mai picteze după ce a privit ochii îngerului blond pictat de ucenicul său, Leonardo da Vinci, pe pânza sa – “Botezul Domnului”.

Masaccio[17], care a realizat atmosfera spaţială a tablourilor sale pornind de la *fenomenul optic al umbrei purtate*: al umbrei ce cade pe un corp şi e purtată de acel corp ca binecuvântare şi simbol de noblețe. *Fenomenul optic al umbrei purtate* a fost studiat pornind de la tema biblică a vindecării bolnavilor de către umbra Apostolului Petru. Văd ce vedea el: umbra Apostolului odihnindu-se vindecător peste toate tablourile, vindecarea viziunii şi purificarea luminilor! Da: peste întreaga Renaştere se odihneşte umbra vindecătoare a Sfântului Petru. Perspectiva spaţială liniară, proprie Renaşterii, şi cu ea întreaga pictură occidentală, îşi află premisa şi raţiunea de-a exista în umbra lui sfântă.

- Opera principală a lui Masaccio – fresca paraclisului sau capelei Brancacci[18], care se bazează de asemenea pe fenomenul optic al umbrei purtate, are însă altă *umbră tutelară*: peste sufletul lui Masaccio s-a odihnit umbra privirii Madonnei. Învaţă să distingi umbrele, Sânzian.

- Oare ce mătase neagră va fi trecând acum peste mătasea neagră a minţilor noastre?

- Nu contează. Important este să nu renunţi la foiţa de aur a minţii, la „lumină". Chiar dacă, în comparaţie cu ea, toate tonurile de culoare îţi vor părea în continuare murdare, renunţă la gri-uri. Nu renunţa la aur![19]

- Dar ce culoare din lumea oamenilor nu va părea murdară în comparaţie cu lumina necreată a slavei Taborului? Sunt conştient de asta. Eu n-am să renunţ niciodată la „aur". Nu mă pot odihni decât în lumină şi puritate.

---

[17] Tomaso Cassaio (1401-1428), supranumit Masaccio.

[18] Chiesa Santa Maria del Carmine din Florenţa.

[19] Aluzie la Guido di Pietri, supranumit Fra Angelico (1387-1455), care a obţinut senzaţia de volum în tablouri în altă manieră decât aceea prin pete negre sau brune: el a realizat scoaterea formelor în relief prin simpla închidere sau deschidere a tonurilor de culoare. Descoperirea tonurilor a făcut ca pictura să obţină splendoarea corporalităţii fără ca să renunţe la puritate. Fra Angelico a renunţat la un moment dat la fondul de aur al tablourilor, deoarece în preajma "luminii" culorile i se părea în continuare murdare.

- Şi totuşi, trebuie să te aştepţi să vezi acel ceva – de neimaginat – ce te va face să dispreţuieşti toate culorile oamenilor, inclusiv „lumina”! Fra Angelico *a văzut*. Înţelegi ce spun?

- Cine *a* mai *văzut*?

- Cei care *au văzut* nu au mai folosit *clarobscurul*[20]. Trebuie să fii conştient că noi nu suntem în stare decât să întunecăm lumina de dincolo şi, cunoscând aceasta, să te abţii să o faci, chiar dacă picturile tale vor părea stranii. Nu trebuie să renunţi la puritate, dar trebuie să faci un anumit compromis. Trebuie să găseşti o altă modalitate de a zugrăvi taina.

- Care?

- Alta. Degeaba-ţi spun. Trebuie să o găseşti în tine însuţi.

- Bine, dar unde?

- Acolo unde te întâlneşti cu *ceilalţi*.

- Şi totuşi, cum ar trebui să procedez?

- Nicicum. Fii tu însuţi, şi-i vei avea în tine pe ei toţi.

6. Antonello da Messina: culorile Nopţii

Antonello[21] îşi privea pânza pentru a mia oară fără să mai înţeleagă. El era cel care introdusese în Italia tehnica pictării în ulei: prin varierea, după dorinţă, a consistenţei culorii, obţinea întotdeauna acea transparenţă capabilă să reflecte lumina în mod diferit, astfel încât să redea senzaţia diferenţelor de substanţă dintre lucruri. Însă ceea ce urmărise el să redea în pictură prin transparenţa culorii nu era substanţa însăşi a corpurilor – deşi acest lucru îi reuşise în chip genial – ci *lumina interioară*, aceea care descoperă corpurile în însăşi vibraţia lor fiinţială. Redase cu succes reflexele luminii pe suprafaţa corpurilor, reflexe care le

[20] Supranumit “monarh al picturii”, Piero della Francesca (1416-1492), a fost printre primii pictori care au încercat să redea clarobscurul – vălurile atmosferei în transparenţele culorilor de ulei.

[21] Antonello da Messina (1431-1477), pictor din Quattrocento, mistic al graţiei.

confereau acestora splendoarea existenţială în realitatea paralelă a pânzei şi care le învăluiau în atmosfera de brun auriu, ca un nimb, consistenţa.

Crezuse că rafinamentul său nu are margini, şi acum trebuia să se recunoască învins. Pânza de azur era mută şi oarbă.

Trebuia să picteze *Madonna Annunziata*. Însă era incapabil să îi surprindă lumina – lumina din interior. Îndrăznise prea mult şi acum trebuia să plătească. O disperare neagră, viscerală, îl pătrundea: cu fiece oră de stat în faţa tabloului îşi resimţea tot mai dureros neputinţa.

Nu l-a observat pe Sânzian. Nu ştia că în spatele ochilor săi sunt alţi ochi. La ora aceea nu i-ar fi păsat, nici dacă ar fi ştiut că reflecţiile sale negre sunt auzite.

Sânzian simţea neputinţa lui Antonello. O ştia. Cu răsuflarea tăiată, asculta răsuflarea sa. Ochi în spatele ochilor săi, sfredelea pânza şi neputinţa.

Atunci s-a produs miracolul. Antonello a căzut în genunchi în faţa pânzei. Pânza era vie. Îl privea blând.

„Tu sei la notte! Noaptea eşti tu, Preacurată!”

Puritatea ei, fineţea din atitudinea demnă, misterul de nepătruns al graţiei acesteia, nu puteau fi redate decât de către un pictor care *i-a cunoscut apropierea*. Fruntea ei este luminată de Luceafărul de noapte al graţiei, însă e clar că *o altă lumină* se pregăteşte să izbucnească din interior. Madonna îi binecuvântează pe amândoi: atât pe Antonello, cât şi pe Arhanghelul Buneivestiri.

Sânzian constată cu uluire că Arhanghelul este şi el prezent – acolo, în cameră, alături de Antonello, însă acesta nu-l vede: e absorbit cu totul de ea.

„Tu sei la notte, Madonna! Noaptea eşti tu!”

Mai mult nu poate să mai spună, toate sunt în negrăitul ascuns.

Şi Sânzian e pe cale să înţeleagă acum – întru simţire – că *Noaptea e ea şi toate-ale Nopţii sunt ale sale*: rugăciunea şi priveghierea, sfiala şi taina, crinul şi îngerul, lumea de sus şi lumea de jos, inima lor şi inima sa.

Tabloul neterminat devenise fereastră – Antonello era între ea şi Arhanghel – apoi fereastra a devenit tabloul *Madonnei Annunziata* aşa cum îl ştia de demult.

„Doamne, da' cum de mi se-ntâmplă *mie* toate acestea?" s-a întrebat Sânzian. Atunci l-a luat cineva de mână. N-a cutezat să se întoarcă să vadă. Recunoştea degetele lungi fine, puţin reci. S-a uitat iute cu coada ochiului. Era Angela. Mai frumoasă ca niciodată.

„Cum de suntem aici? Ce se întâmplă cu mine, cu noi?"

„Unde puteai să mă găseşti, dacă nu aici?"

„Dar ce este aici, Angela?"

„Este Madonna Annunziata, dragule! Clipa de graţie a lui Antonello da Messina întâmplată *o dată pentru totdeauna*."

„*O dată pentru totdeauna*?"

„Da. Aceasta este eternitatea. Scena s-a petrecut *o dată pentru totdeauna*. Însă intră în ea tot mai mulţi spectatori. Uită-te şi tu împrejur."

Sânzian a trebuit să constate – cu stupoare – că erau de faţă popoare întregi: pe un fel de registre semicirculare, ca într-un teatru antic, se perindau oameni şi îngeri, făpturi nepământene, forme şi culori aeriene care, a presupus el, vor fi fost spirituale şi conştiente, oricum, capabile să-l celebreze pe Antonello.

Atunci a simţit bucuria tuturor venind în valuri, ca o înfiorare imensă. Sufletul lui se zbătea să iasă din trup.

„Nu mă lăsa, Angela!" a mai apucat el să strige. Apoi şi-a pierdut cunoştinţa.

Când şi-a revenit, era în acelaşi loc; stătea pe canapeaua din atelierul pictorului. Antonello îi întindea un pahar cu apă. A sorbit-o cu sete nefirească. Toate simţurile i s-au îndulcit.

Gingaşă ca sfiala însăşi, Madonna Annunziata îl privea blând din tabloul perfect. Angela s-a aşezat lângă el. I-a pus mâna pe frunte.

„Arde", a apucat să audă.

„Nu destul", a replicat Antonello.

Sânzian îi auzea gândurile direct în minte, încât nu mai ştia dacă ceea ce gândea era gândul său. A privit mandorla neagră a Madonnei Annunziata, aureola de taină, şi i s-a părut că vine din galaxii nepătrunse.

„Vălurile, cu cât sunt mai diafane, iar transparenţele lor mai vaporoase, cu atât reuşesc să ascundă mai bine taina originară a veacului. Când se-aşează mai multe, unele peste altele, peste ceea ce nu avea chip şi formă, ceea ce nu avea chip începe să capete contururi, ceea ce nu avea formă începe să ia reflexe, figură. Ridică vălurile şi taina devine impenetrabilă: totul se-ntoarce în negândit! Adevărul nevăzut al Dumnezeirii, neînceput şi necreat, fără chip în nemărginirea sa cu totul lipsită de formă, primeşte vălurile sau transparenţele de noapte ale picturii ca să fie văzut, ca să ţi se descopere, Sânzian! Ridică ultimul văl şi el va redeveni invizibil! Curgerea formelor va înceta."

„Slava cea mai strălucitoare a Dumnezeirii e nevăzută: e complet neagră – dincolo de percepţie", a gândit Sânzian.

„Transparenţele picturii, faldurile aruncate de noi, ne fac oarecum accesibil nevăzutul."

„Doamne, asta va fi fiind *vocaţia*? Să simţi ceea ce au simţit şi au suferit toţi aceşti pictori ai transparenţei. Să te hrăneşti cu ceea ce reuşeşti să iei de dincolo de moarte şi chiar din moarte!"

A privit întunericul. Mai strălucitor decât însăşi lumina. Nu se mai sătura să privească Madonna. Ceea ce vedea în spatele ei, în pictura Maestrului, îl făcea să fie convins că eshatonul[22] e deja realizat. *Vedea cuvintele*. Acele cuvinte netrecătoare din spatele cerului şi ale pământului. Cerul şi pământul au trecut, au coborât într-un vis; cuvintele acestea însă nu vor mai trece nicicând. Cerul şi pământul au trecut. Cuvintele stau.

„Deci asta înseamnă să vezi şi să înţelegi: temeliile lumii se dezgolesc, stihiile ard şi firmamentul întreg se prăbuşeşte în sine; dimensiunea fundamentală a spaţiului se înfăşoară asupra ei însăşi asemenea unui pergament şi în această înfăşurare gigantică se descoperă acele raţiuni din care-a luat naştere! Aceasta înseamnă

[22] Sfârşitul lumii.

să urmăreşti cu privirea trecerea şi petrecerea galaxiilor, dezvelirea tăriilor şi curgerea apelor de sus, răscolirile, în irizări negrăite, a temeliilor lumii. Să ieşi din toate cele create, să participi la stingerea generală a lucrurilor! Asemeni Luceafărului nopţii Dumnezeirii, să porţi în tine străfulgerarea de foc şi de flacără a tuturor minţilor care-au trecut prin tine! *Să vezi crinul*. Să-i locuieşti strălucirea. Să cauţi în el o alta: acea strălucire a cuvântului pur în care se regăseşte plângerea necontenită a veacurilor. Să te înalţi odată cu plânsul: să asişti la congregaţia celestă a apelor, acolo unde miezul de noapte e veşnic şi plângerea nu se preschimbă nicicând în cuvânt! Să nu mai alegi tu culorile de pictură: să te laşi tu ales de culori... Să iei apoi acele nuanţe – care sunt zămislite nemijlocit – după ce ai cunoscut nefiinţa culorii şi nefiinţa ce-ţi este proprie! Asta ţi s-a-ntâmplat atunci, Antonello?"

„Când atunci?"

„Când a venit Ea. Adică mai înainte să vină. În iminenţa venirii."

„Nu înţelegi. Clipa aceea e netrecătoare. Ea este. Mi se întâmplă întotdeauna. Se-ntâmplă acum."

„Ce vrei să spui?"

„În mine asta e totdeauna. E sărbătoarea sufletului meu. Tu eşti acum parte din sărbătoare."

„Şi Ea? n-a venit aievea?"

„A venit. Desigur că a venit. Ea este aceea care-a sfinţit lucrurile."

„Şi atunci ce nu ştiu? Ce mai este de înţeles?"

„Trebuie să înţelegi că aici *nemişcarea ta e mai rapidă decât străfulgerarea luminii*. Opreşte-te. Nu mai gândi, nu te mai zbuciuma. Poţi să arunci în spaţiu un lucru şi acela să se deplaseze cu o oarecare viteză. Dar poţi să ţii lucrul acela perfect nemişcat şi să deplasezi spaţiul – ca pe o undă de ape, ca pe un val de mătase – şi atunci lucrul tău, nemişcat, se va deplasa cu mai mare viteză. Viteza de undă este mai mare decât viteza."

„Extraordinar! Nu m-am gândit că un artist poate folosi atât de bine principiile din ştiinţe.”

„Nu este nici o ştiinţă. Aceasta este *pictura*.”

„Pictorii au fost acuzaţi de prea multe ori că arta lor este statică. Iată că am descoperit acum acea nemişcare ce depăşeşte viteza luminii. *Pictura e mai rapidă decât lumina*!”

„E deajuns să contempli. Şi vei fi în miezul a ceea ce contempli, vei fi una cu ceea ce vezi.”

„Vorbeşti de pictură ca despre un portal.”

„Asta e contemplaţia. Tot ceea ce te răpeşte din tine.”

„Atunci totu-i să ştii *unde să îţi aşezi nemişcarea*?”

„Da: trebuie să ştii să prinzi unda de val. Să ştii să asculţi mai întâi *fierberea sacră a vocalelor mării*.”

Antonello s-a întors către Angela.

„Iată că l-ai luat la tine. Să mi-l aduci când va fi complet pregătit.”

„Pentru ce, Maestre?”

„Să ne recunoască şi în înfăţişarea neomenească.”

Mai mult de-atât Sânzian n-a mai putut auzi.

7. Leonardo da Vinci sau Apogeul Renaşterii: Lumina neagră a transcendenţei

Am făcut ochii mari. Deasupra mea, Angela cea mică făcea ochii şi mai mari:

- Domnişorul tău e iarăşi în formă. Ai de gând să-l păstrezi?

- Angela!

Stăteam întins pe canapea, cu capul în poala Angelei. Angela cea mică s-a îmbufnat, sau cel puţin s-a prefăcut că se îmbufnează.

- Bine, bine. Da’ să ştii că îl caută soţia lui. E-aici.

- N-am nici o soţie.

- Bineînţeles că ai.

- Nu-mi amintesc nimic.

- Da, fă-o să plângă. Vezi, până te mai hotărăşti, noi suntem la bucătărie.

Angela cea mică s-a repezit la bucătărie.

- Angela, ce se întâmplă?

- Nimic, dragule. Nu se va întâmpla nimic din ceea ce nu vrei tu să se întâmple.

- Cine este de fapt Angela asta mică? La început am crezut că eşti tu. Cel puţin, asta m-a făcut ea să cred: vorbea în numele tău. Vorbea ca şi cum ai fi fost tu!

- E doar un copil, Sânzian. Se joacă, inventează scenarii. Cred că cel mai mult îi place să fabuleze pornind de la lucruri care s-au întâmplat. De fapt, e *o ţesătoare*.

- *O ţesătoare*?

- Se ocupă cu configurarea de posibilităţi. Aşa se joacă ea.

- Dar ştie atâtea despre noi doi... Cum a aflat?

- Oh, Sânzian, suntem femei. Şi chiar dacă n-am fi, aici totul se află. Aici nu există decât sinceritate.

- Cum asta, că ea n-a fost deloc sinceră? Nu mi-a spus că nu erai tu.

- Asta nu e nesinceritate: scenariile ei sunt vălurile de mătase prin care se face vizibil nevăzutul. Îţi mai aminteşti de transparenţele picturii în ulei? Ea îţi arată *corporalitatea adevărului*, dar nu a unui adevăr fizic, ci a unuia nemărginit, dincolo de orice determinaţii. Scenariile ei sunt voaluri şi mătăsuri aruncate peste ceea ce nu are formă şi chip, astfel încât să sesizezi insesizabilul; inefabilul fiinţial.

- Bine, şi chestia asta cu soţia? Ce aiureală mai e şi asta?

- Ăsta e chiar adevărul palpabil. Soţia ta e cât se poate de bine definită. Nu e nevoie de scenarii. Vezi că e dincolo.

M-am ridicat. M-am dus direct la baie, evitând calea prin dreptul bucătăriei. M-am spălat pe faţă. M-am uitat în oglindă. Sunt eu. Sunt tot eu.

Am intrat în bucătărie să îmi cunosc „soţia". Angela cea mică se întreţinea cu Tatziana. M-a văzut prima:

- Ce bine că acum suntem aici trei femei să te răsfăţăm!

- Daaa... mai ales tu eşti femeie, i-am răspuns.

- Nu trebuie să fii crud.

Tatziana a întors capul într-o mişcare aproape violentă. Părul ei lung, castaniu, ca de leoaică, era tot o revoltă. Ochii ei castanii se încruntau a îngrijorare.

- Puteai să mă chemi.

- De ce? Locuim cumva împreună?

- Ce întrebări pui şi tu! Ai de gând să mă umileşti? Bineînţeles că nu mai locuim împreună. Dar asta nu îţi dă nici o scuză.

- Te rog să mă ierţi, dar nu-mi mai amintesc... multe lucruri.

- Soţul tău e un pic derutat. Da' aşa e cam toată lumea pe-aici, a intervenit Angelutza. El însă ceva mai mult.

- Când am să-ţi trag o palmă la fund...

- Mă exciţi în faţa soţiei tale? a început să ţopăie, prefăcut revoltată, scârba cea mică.

- Încetaţi! a ridicat glasul Tatziana. Apoi m-a luat de mână şi m-a aşezat lângă ea pe un taburet. Încerca să-mi pătrundă privirea: Sânzian, ce îţi mai aminteşti?

- Extrem de puţin. Aproape nimica.

Tatziana s-a uitat întrebător la Angelutza, apoi la Angela, care intrase chiar atunci în bucătărie. Au privit-o în ochi, la rândul lor, niciuna din ele n-a spus nimic. Tatziana m-a privit iar.

- Spune-mi, te rog, ce-ţi aminteşti de mine.

- Am fost colegi de liceu, iar tu erai o nonconformistă. Ai avut într-un an nota 7 la purtare. Asta m-a atras la tine enorm.

- Corect? a întrebat-o Angelutza.

- Corect, i-a răspuns Tatziana. Şi?

- Ţin minte că ţi-am făcut curte câţiva ani. Veneam la tine de câteva ori pe săptămână.

- Corect?

- Corect. Şi?

- Şi nimic. Erai o fire prea independentă ca să începi viaţa cu mine. Erai dură, sălbatică, extrem de frumoasă. Am înţeles că n-am nici o şansă.

- Asta nu mai e amintire, a intervenit Angelutza. Ăsta e spirit de observaţie, remuşcare, curte asiduă.

- Şi nu mai ţii minte că sunt soţia ta?

- Tatziana, iartă-mă, dar nu mi-am imaginat niciodată că *mi-ai putea fi* soţie.

Tatzianei i-au dat lacrimile.

- Vezi ce-ai făcut? mi-a reproşat Angelutza. Aminteşte-ţi! Hai! Adu-ţi aminte: repede-repede.

M-a fulgerat o idee. Am privit-o scrutător pe Angela:

- Angela, Angelutza asta a noastră e *singura ţesătoare*?

- Nu ştiu, Sânzian. Dar putem să aflăm.

- Ce tot vorbiţi voi acolo? s-a răţoit la noi Angelutza. Doamna suferă şi voi...

Am luat mâna stângă a Tatzianei în mâini şi am ţinut-o aşa mai multă vreme. Avea verighetă de aur. Şi eu aveam. Verighetele erau modelate în aceeaşi manieră. Asta m-a tulburat. M-a privit dur:

- Te-ai purtat şi atuncea... oribil. Dar acum... asta le întrece pe toate.

- Tatziana, te rog să mă ierţi. Nici măcar nu-mi pot închipui că te-am făcut să suferi. Dac-aş putea, aş încerca să repar totul. Chiar nu îmi mai amintesc... Dacă mă vrei, dacă mă mai vrei, sunt al tău.

- Să nu-l crezi, Tatziana. Să nu crezi nimic din ce spune, a intervenit Angelutza. Toate trei putem fi – şi chiar suntem – ale lui: *şi lui îi trebuie infinitul*!

Angela a privit-o cu reproş. Angelutza s-a oprit:

- Gata, nu mai spun! Nu mai spun.

După două secunde, Angelutza a repornit:

- Lui îi trebuie *Frumoasa fără trup*!

- Angelina!

- Gata, gata. Tac, acuma chiar tac.

A privit către mine:

- Da, acum ai înţeles. Dacă vrei confirmare, dacă încă eşti nesigur pe tine, da. Poţi să-mi spui Angelina. Deşi aş fi preferat Angela, că m-am făcut mare.

A atins-o pe Tatziana pe umăr:

- N-ai nici o şansă. Lui îi trebuie *Eternul feminin*.

- Angelina!

- Gata, am fugit, a spus ea înainte să iasă pe uşă. S-a oprit în prag, mai înainte de-a o zbughi definitiv:

- Ce-am spus, am spus.

Tatziana m-a mângâiat uşor pe obraz. Mă privea cu compasiune îngrijorată. Niciodată n-am mai văzut aşa ochii ei.

- Ţi-am adus ceea ce mi-ai cerut.

Nu îi cerusem nimic.

- Uite!

Avea o geantă mare neagră sprijinită de piciorul mesei. A scos dintr-însa un album imens. Era Lionardo.

- Să mâncăm mai întâi, a propus Angela.

Am mâncat în tăcere.

Nu îndrăzneam să privesc spre Tatziana. O vedeam mult mai bine cu ochii minţii. Ce căuta aici? N-a fost la Angela niciodată.

Imediat după masă Angela mi-a făcut semn să le las singure. Parcă mi-ar fi ghicit dorinţa. L-am luat pe Lionardo şi am plecat în living.

Mă obsedau cuvintele lui Antonello mai mult decât lacrimile Tatzianei. Răutatea aia mică avusese dreptate. Da' n-aveam eu gândul acuma la dreptatea ei. „Pictura e mai rapidă decât lumina." Acestea erau cuvintele care ardeau acum în sinea mea. „Trebuie să atingi nemişcarea deplină, să provoci deplasarea spaţiului însuşi: undele lui de mătase neagră te vor conduce după dorinţă." Mai vorbea ceva despre fierberea vocalelor sacre. O chemare probabil că trebuia – oarecum – auzită. „Viteza de undă este mai rapidă decât viteza." Există oare culori mai rapide decât lumina? În pictură, culorile *aşteaptă* lumina. E clar. *Pictura este nepământească*. Pictura e contemplaţie şi totodată răpire din cele create: pictura este viziunea pură a minţii. Energiile acelea, care

există *dintotdeauna*, energiile acelea necreate, sunt culorile care aşteaptă luminile naturale, pigmenţii, reflexiile, bucuria.

Trebuia să caut acele clipe speciale – date *o dată pentru totdeauna*! Asta era.

Întrebările nu or să înceteze.

Cum să poţi reproduce strălfulgerarea străină picturii? Cum să poţi picta acea strălfulgerare ce este străină nu numai culorilor şi pigmenţilor pământeşti, ci şi luminii înseşi? Cum să descoperi celorlalţi *întunericul nepătruns al tăcerilor tainic ascunse*? Mă cucerea disperarea. Nimic nu este mai deznădăjduitor decât frumuseţea! Frumuseţea necreată este devastatoare.

Cum să descrii prin realismul picturii o strălfulgerare fundamental străină realităţilor pământeşti care, fără a fi ireală, rămâne totuşi dincolo de hotarele luminii noastre? Şi dacă totuşi ai realizat tabloul menit să surprindă strălfulgerarea străină a minţii – lumina aceea atât de strălucitoare încât să întunece simţurile – cum să eviţi sentimentul că pictura ta a rămas neterminată? Mai mult: că ceea ce era mai important într-însa a rămas nedezvăluit?

Fiindcă pictura în ulei este o *revelaţie indirectă*. Nu poţi să speri decât că văzătorii ei vor avea – ca şi tine – aceeaşi vedenie. Acea clipă dată *o dată pentru totdeauna*.

Cum să scapi însă de remuşcarea de după terminarea lucrării – şi care survine neîndurat? Nu poţi să nu-ţi dai seama că ceea ce fusese mai important de mărturisit a rămas nespus şi e fiinţial de neconceput. Şi asta e chiar condiţia picturii.

„Toate lucrările mele au rămas neterminate!" Bătrânul stătea cu spatele. Nu îmi vorbea mie. Nu ştiu cu cine vorbea, fiindcă nu vedeam pe nimeni altcineva. E-adevărat, totul era neverosimil de alb, strălucitor, încât nu se vedea orizontul. Nu ştiam dacă sunt înăuntru sau afară, dacă eram pe Lună sau pe Pământ. Poate că era doar o senzaţie a ochilor – subiectivitate pură – fiindcă lumina mă înţepa fără drept de apel. Dacă-nchideam ochii mă înţepa şi mai mult. Clipeam tot mai des. Lumina era insuportabilă. Nu aveam să mai rezist mult.

Atunci am văzut copilul. S-a dus direct la Bătrân. Bătrânul stătea nemişcat în faţa unui şevalet monumental şi vorbea unui interlocutor nevăzut.

„Ştii? Am inventat aerul. Am creat perspectiva cromatică. Deoarece culorile reci par mai îndepărtate decât culorile calde, am realizat prim-planul picturii prin brun, planul median prin verde, iar planul ultim albastru. Am accentual perspectiva aeriană prin *sfumatto*, prin această diafanie vaporoasă ce estompează contururile şi face ca toate făpturile mele să fie vagi, eterate, asemeni fiinţelor minţii..."

Nu-i răspundea nimeni.

„Am propulsat întunericul. Noi, pictorii, nu avem altă cale. Nu avem de ales."

Poate că Bătrânul obişnuieşte să vorbească de unul singur.

„Ştii, când am văzut-o pe Fecioară între stânci, până şi umbrele m-au umplut de emoţie! Deşi Ea nu avea umbre. Umbrele nu erau ale Ei: erau doar îndurare, condescendenţă. Avusese dreptate Manuil: Ea are străluciri şi străfulgerări ale strălucirii în timp ce noi, ca să o pictăm, avem doar umbre şi umbre ale umbrelor..."

Icoana este ştearsă, mi-a venit, *fiindcă este cu neputinţă să se răsfrângă necreatul în întregime în creatură*. Nu era gândul meu[23].

„Auzi, nu mai ai cumva nişte culori necreate?"

Nu i-a răspuns nimeni. Poate că nici nu era cine.

„Până atunci, mă voi resemna să gândesc pământeni."

Atunci copilul a îndrăznit:

„Ce faci tu aicea?"

„*Creez femei*."

Am încercat să m-apropii de şevalet, dar nu puteam să înaintez. Poate că inventase şi aerul de aici. Aşa cum spusese de cel de dincolo de şevaletul imens. Pe moment, acel „dincolo" îmi era neclar. Poate că noi eram „dincolo". Am făcut câţiva paşi în lateral, astfel încât să nu mai fie silueta lui în dreptul tabloului. De

[23] Sfântul Grigorie Palama, Filocalia sfintelor nevoinţe ale desăvârşirii, vol. 7, Editura Humanitas, Bucureşti 1999, p. 415.

departe nu puteam să întrezăresc decât o schiţă. Era portretul Tatzianei.

Probabil că vedeam deja cu închipuirea! Ochii îmi ardeau alb. Am reuşit să-i închid şi să îi ţin închişi.

8. Plăsmuirea

- Tatziana, eşti atât de frumoasă! Ai un profil splendid, renascentist. Dacă voi căuta cu atenţie, sunt sigur că o să-ţi găsesc portretul printre schiţele lui Lionardo.

O mângâiam pe Tatziana pe obraz. Şi ea se lăsa mângâiată.

- E îndrăgostit, i-a spus Angelina uşor Angelei. S-au împăcat porumbeii.

- Ascultă, Angela, am spus fără să o pierd din ochi pe Tatziana: există posibilitatea ca un pictor din Cinquecento – să zicem Lionardo – ajuns în Cer, să deseneze, printre multe altele dintre ideile sale, *o femeie virtuală* pe care mai apoi, într-unul din secolele următoare – să zicem 20 – Dumnezeu să o însufleţească în lume?

- Vrei să spui că pictorii ajunşi în Rai care continuă să picteze şi să deseneze sunt aleşi *coautori ai Creaţiei*, alături de Dumnezeu?

- Da. Imaginează-ţi câte a făcut Lionardo în viaţă: 50 de ani? Şi ce va fi făcut acuma-n 500? Poate că *o parte din oamenii din lumea pământească sunt gândiţi şi imaginaţi de el*.

- Doamne, Angela, tipu' e mai tare ca mine! a exclamat Angelina. Şi spuneai că *eu* sunt *ţesătoare*?

- Cred în *epectasis* – în *progresul imperial nesfârşit*. Marii creatori sunt convins că nu se mai opresc din creaţie. Oare nu cumva ei schimbă chiar acum chipul lumii?

- Sau poate că proiecţia dumnezeiască a gândurilor şi schiţelor lor creează lumi paralele, perfect existenţiale – lumi neomeneşti. Nu ştiu. E doar un gând, s-a scuzat Angela.

- Ce tot vorbiţi voi aici? Nu înţeleg nimic, a spus Tatziana.

- Doamne, Tatziana, eşti ireal de frumoasă! i-am spus. Nu semeni cu niciunul din părinţii tăi.

- Da, da, mersi, pe-asta o cunosc. Nici nu vreau să-mi mai aminteşti. Nici eu nu mai ştiu de câte ori am fugit de-acasă. Taică-meu avea darul beţiei, iar maică-mea îşi găsea compensaţii în moduri la care nici nu vreau să mă mai gândesc. Unde vrei să ajungi?

- Iubitul tău tocmai îţi spune că nu eşti a lor: eşti oarecum ireală, a gândit cu glas tare Angelina. Sânzian al tău crede că ai fost plăsmuită într-un mod neobişnuit, uluitor, altul decât acela al majorităţii oamenilor.

- Crede că nu sunt reală? Atunci să mă pupe...! S-a enervat Tatziana. S-a ridicat să plece.

Am ridicat ochii în tavan:

- Doamne, este reală! E cât se poate de reală. E *ea*.

Am prins-o de mână.

- Ascultă-mă, Tatziana. Nu este ceea ce crezi. Te rog, stai jos. Aşa. Uite, mă uit în ochii tăi şi văd că uneori sunt complet negri: văd în ei *străfulgerarea neagră: e transcendenţa*. Iar când redevin căprui, nu mai văd naturalul, ci *atmosfera vesperală a Facerii* – aceea în care a pictat Lionardo. I-am văzut atelierul şi ştiu. *Te-am văzut*.

- *M-ai văzut acolo*?

- *Te-am văzut*. Sunt lucruri pe care le spun, sunt lucruri pe care le voi scrie spre aducere aminte; sunt lucruri pe care nu ne este îngăduit să le gândim sau să le mărturisim, cel puţin cât suntem în formă umană. Eu am făcut-o – da, am făcut ceea ce nu e îngăduit – şi ştiu că acuma risc să te pierd. Te rog să-mi dai o şansă. Lasă-mă să mă explic.

- Poftim: explică-mi.

- Sunt lucruri uluitoare, pe care încă încerc să le înţeleg. Ascultă, de ce te-ar deranja, de pildă, să spunem că eşti o fiică a lui Lionardo, în loc să fii a „părinţilor" tăi ştiuţi?

- O *fiică a lui Lionardo*?

- Mă rog: *o fiică a minţii lui Lionardo* – „omul deplin al culturii universale”. Mi se pare că te-am văzut acolo, în *atelierul alb*, cum eşti plăsmuită.

- Ai văzut cum sunt *plăsmuită*?

- A fost una din *clipele acelea* – date *o dată pentru totdeauna*. Nu ştiu de ce îmi sunt permise.

- Poate că trebuie să te grăbeşti să-ţi împlineşti propria ta clipă a graţiei, a intervenit Angela. Să îţi creezi eternitatea. Şi să ne inviţi după aia şi pe noi în ea. Şi tu eşti un creator. Tatziana, să ştii că n-a vrut să te jignească!

-Tatziana, te respect foarte mult. N-a fost în intenţia mea să te fac să suferi. Poate că totul e numai în mintea mea. Poate că fabulez. Poate că altcineva – deasupra – fabulează, şi eu doar îi expun gândul. Nu ştiu. Sunt puţin confuz. Trebuie să ai răbdare. Deocamdată sunt foarte curios.

- Mă faci şi pe mine curioasă.

- Mai ştii cum ne-am cunoscut?

- La aeroclub.

- Aveam pasiunea picturii şi zborului. Amândoi. Mai ştii ce aveai acasă deasupra mesei de lucru?

- Elicopterul lui Da Vinci. Mă rog, o machetă.

- Şi eu?

- Omul-pasăre. Omul-planor. *Ornitopterul.* Mi-a plăcut enorm.

- Deci tot *el*. Aveai camera plină de picturi şi desene. Toţi pereţii, tavanul. Era o mică *sixtină*. Mai ştii?

- Cum aş putea să uit?

- Ce-ai făcut cu desenele şi cu acuarelele de atunci?

- Le-am aruncat. Niciuna nu o dusesem la bun sfârşit. Niciuna nu era terminată.

- Vezi? Tot spiritul *lui*. În plus, uită-te la tine: ai şi acum silueta perfectă.

- Asta-i de la mama.

- Cine ştie?

- Poate-i aşa. Poate nu. Însă presupunând că ai avea dreptate, cu ce se schimbă lucrurile? Cu ce se schimbă, de pildă, relaţia noastră, admiţând că aş fi una din fiicele minţii *lui*?

- Nu ştiu. Cu nimic. Poate e vorba numai de afinitate.

- Eu cred că asta te înnobilează, i-a spus Angela.

9. Leonardo da Vinci, creator al luminii şi întunericului

- Să vă citesc ceva, a spus Angela după un timp.

S-a dus la bibliotecă, s-a întors cu o carte:

- „Partea de Dumnezeire cuprinsă în pictură face în aşa fel încât mintea pictorului să oglindească Însăşi Dumnezeirea: astfel, cu puternică şi liberă voie purcede, în faţa generaţiilor ce urcă, să creeze felurite vietăţi, plante, fructe, peisaje, câmpii, munţi măcinaţi, locuri de spaimă şi de groază care cutremură privitorul, dar şi locuri gingaşe..."[24] Vezi, Sânzian, spunea că mintea lui este oglinda Dumnezeirii, ceea ce înseamnă că modelele sale de pictură erau chiar cele din Gândirea lui Dumnezeu.

- Da, dar asta era mai înainte să moară. Acum se împlineşte cuvântul: *Eu am zis: dumnezei sunteţi, şi fii ai Celui Preaînalt*.[25] El este unul din cei îndumnezeiţi prin har. Nimic nu mai este, nimic nu va mai fi ca-nainte.

- Da: ceea ce a spus, rămâne spus, a întărit Angelina.

- Dumnezeul dumnezeilor le va da şi lor harisma creaţiei: iar creaţie înseamnă imaginarea paradigmelor ideale – altele decât cele aflate în Fantezia dumnezeiască. Altfel cei ca Da Vinci ar fi fost profeţi, nu creatori.

- Oamenii nu pot fi însă decât creatori ai crepusculului, a observat Angela. Uite, îţi spun chiar cuvintele lui: „Lumina cea mai bună pentru pictură e înspre seară!"

---

[24] Leonardo da Vinci, Editura Meridiane, Bucureşti 1978, p. 9.

[25] Psalmul 81, 6.

- De acord, dar şi Creaţia lumii a început într-o seară: *„Şi a fost seară, şi a fost dimineaţă...”*[26] Oricum, ai dreptate: picturile lui Lionardo, lucrate în aerul serii, purtau cu toate transparenţa vaporoasă a auriului-roşcat, fapt pentru care absolut toate păreau ireale, ca şi cum abia atunci ar fi-nceput să existe! Păreau să se acomodeze cu existenţa în faţa ta... Acesta e aerul Tatzianei. De-aceea am gândit că *pare născută acum*.

- Unde sunt anii noştri petrecuţi împreună, Sânzian? m-a întrebat cu tristeţe Tatziana.

- Sunt cu siguranţă aici... pe undeva. Pur şi simplu acum nu sunt la mine. Amintirile sunt libere. Nu ştiu de ce, dar acum nu vor să vină. Nu pot să le îmblânzesc. Îmi aduc tot timpul aminte de altceva.

- De ce îţi aduci aminte?

- Văd... acolo unde ţi-am văzut portretul... în miezul acelui atelier orbitor... totul alb... locul nu era gol: erau peste tot paradigme – schiţe strălucitoare! Pereţii, podeaua, tavanul, erau ca mica ta sixtină, Tatziana, plini cu modele de foc alb. Zeci de paradigme superbe, poate sute... le ţin minte pe toate, chiar dacă atunci le-am perceput ca pe nişte dureri. E destul să mă uit la tine în ochi şi le ştiu! Le recunosc, îmi sunt familiare. Sunt ale noastre, sunt anii noştri cei negândiţi; sunt numai ale noastre şi sunt ale lumii întregi...

- Poate de-aia a uitat tot, i-a spus Angela Tatzianei.

- Le-a uitat dinainte, a observat Angelina.

- Atunci înseamnă că a pătimit o altă viziune-nainte. Una la fel de puternică.

- Trebuie să îţi aminteşti, Sânzian!

- Mă doare capul. Nu putem să ieşim puţin pe plajă?

- Perfect. Viziunile tale o să iasă şi ele să se relaxeze: odată cu noi.

Am ieşit cu Tatziana. Ne ţineam de mână. Marea era de un albastru-verzui cum nu mai văzusem, valurile înalte, orizontul într-un *sfumatto* de jad.

---

[26] Facerea 1, 5.

10. Leonardo da Vinci, păcătosul

Am încercat să mă gândesc la noi doi. Am încercat să mă gândesc la viaţa noastră toată. *Noi n-aveam viaţă*. Probabil nu avusesem niciodată.

Ce mai contează? Ţineam de mână o femeie atât de frumoasă, aproape nepământească. Grazie, Signor Lionardo!

I-am strâns mâna. Mi-a strâns-o şi ea. Eram una.

Nisipul era cald. Ne-am aşezat. N-am spus nimic niciunul dintre noi. Aşteptam cuvintele să vină singure.

Cuvintele nu mai veneau. Mă gândeam cu regret la acuarelele Tatzianei: dacă i-aş fi furat măcar una, acum aş mai fi avut-o! Dacă aş fi fost un Vasari, aş fi putut să scriu despre ea că *a început nenumărate lucrări, dar nu a dus nici una la bun sfârşit, părându-i-se că, în lucrările pe care le închipuia, mâna nu ar fi putut să ajungă la desăvârşirea artei; cu atât mai mult cu cât în mintea sa apăreau neîncetat îmbogăţiri, mereu mai subtile şi mai minunate, încât mâinile sale – oricât de desăvârşite ar fi fost ele – nu le-ar fi putut înfăţişa niciodată*[27]. Dar asta s-a scris deja despre ilustrul ei *tată*.

Nu-mi mai puteam aminti despre ea nimic altceva. Toate gândurile mele se întorceau la acele peisaje ale minţii, la vedeniile superbe. Tatziana a rupt prima tăcerea:

- Îmi pare rău. Îmi pare atât de rău! Pentru tot.

Nu ştiam la ce se referă. Eram oarecum absent din mine, parcă fusesem răpit în altă realitate. Pe cer vedeam soarele negru, o volbură înconjurată de un abur verzui. „Perfect, am gândit: o gaură neagră!" Vârtejul negru îmi atrăgea imaginile şi glasurile. Scene, scene, ele se îndepărtau din mine să dispară în neagra odihnă. Îl vedeam pe Lionardo către sfârşitul destinului, cu mâna dreaptă paralizată, gârbovit de o slăbiciune netrecătoare, făcând eforturi uriaşe ca să deseneze ceva – măcar cu stânga. Vedeam

[27] Ibidem, p. 15.

desene căzute pe podea, desene luate de curent, desene desprinzându-se de alburoasele pergamente. Îl vedeam pe Lionardo muribund în castelul din Cloux, de lângă Amboise, ridicându-se cuviincios în capul oaselor în faţa regelui Francisc I, îl vedeam recunoscând cât de mult Îl jignise pe Dumnezeu, cât de mult îi nedreptăţise pe oameni, nelucrând în artă şi în ştiinţă aşa cum s-ar fi cuvenit[28]. Îl vedeam mărturisindu-şi păcatul, plângând, încercând cu ultimele puteri să răscumpere clipa. Apoi, din spatele său, primele raze ale răsăritului stropind cercevelele, perdeaua retrasă şi pervazul ferestrei, noptiera şi patul, i-au făcut chipul de nerecunoscut.

- Mi-am irosit viaţa. Am alungat talentul. Am început o serie de lucruri şi n-am dus la bun sfârşit absolut nimic. Am ales să mi se şteargă pictura, să se prelingă-n uitare ambiţia, vanitatea, setea nemărginită... Am vrut să nu mai ştiu cine sunt eu cu adevărat, cine am fost, ce voi fi. Nestatornică în idei, m-am lăsat purtată de gânduri. Mi-au plăcut atât de mult începuturile! Mi-e greu să sfârşesc. Câte picturi, atâtea pasiuni, atâtea suflete! Atâtea suflete părăsite... Şi acum, parcă aş fi datoare cu mii de morţi!

- Tatziana, dacă o să te sărut acum, câte generaţii de strămoşi o să se iubească în noi *încă o dată*?

- Nu ştiu. Iubeşte-mă tare. Iubeşte-mă mult. Iubeşte-mă tandru.

- Aici?

- Aici. Acum. Intră în mine!

M-am uitat împrejur. Nu mai era nimeni pe plajă. Băieţelul cu ochi migdalaţi dispăruse. Castelul micului Sion se surpase. Pietricelele albe păreau să se trezească uşor la viaţă; pe măsură ce le învăluia întunericul brun al apusului, luciri căprui îşi ridicau genele.

[28] Ibidem, p. 5.

10. Raffael Sanzio – suflet de fată

Am privit marea. Un leviathan imens se apropiase de ţărm. Sărea din ape cu forţă nebănuită, iar când plutea în aer deasupra verdelui secundele treceau altcumva – mai încet, languros – încât solzii lui de aramă nu mai reflectau decât o parte a luminii, şi doar o parte a timpului se mai întorcea din făptura imensă. Aveam impresia că privirile noastre îl îmbrăcau în metal şi că el devenea tot mai greu.

O ţineam în continuare de mână pe Tatziana. Ne-am ridicat în picioare. Marea era plină de leviathani imenşi care se jucau fără să ţină seama de noi.

- Nu te teme, mi-a spus Tatziana. Sunt încă pui!

Îi priveam înmărmurit. Aceste fiinţe de mare adâncime, grele, masive, pluteau neverosimil de sus. Am privit cu atenţie. Am privit ca un pictor. Liniile de fugă ale perspectivei leviathanilor se întâlneau deasupra liniilor de fugă ale pământului şi mării. Fiinţele, noi înşine şi leviathanii, pluteam într-un plan aflat deasupra planului mărilor şi pământului.

- Tatziana, şmecheră mică ce-mi eşti!

Am înaintat împreună deasupra apelor. Simţeam apa sub tălpi şi în jurul gleznelor, deşi nu sunt sigur că vreunul din noi mai avea trup.

Leviathanii s-au scufundat rând pe rând. Am continuat să alergăm pe ape neobosit. Până când ne-au ajuns din urmă îngerii gândului.

Raffael[29] este cel care a inventat *perspectiva înaripată*: prin aparenta anomalie a perspectivei spaţiale liniare, el a reuşit să creeze senzaţia că personajele sale sunt suspendate în aer la câteva degete deasupra pământului. *Şcoala din Atena*, aflată în Stanza della Signatura, are liniile de fugă ale bolţilor astfel concepute încât să conveargă dedesubtul liniilor de fugă ale grupului filosofilor lui Platon şi lui Aristotel. Această anomalie

[29] Raffael Sanzio (1483-1520), născut la Urbino, în Umbria.

voită face ca personajele lui Raffael să fie aeriene, asemeni gândirii lui însăşi: înţelepţii lui sunt pictaţi aşa cum au fost şi în realitate: desprinşi de pământ şi de cele pământeşti.

În faţa noastră se vedea Insula *Şcolii din Atena*. Aşa mi s-a părut la început. Academia lui Platon în arhitectură de Urbino. Tatziana s-a desprins din mâna mea şi a intrat într-o clădire albă cu două etaje. M-am luat după ea. A urcat treptele. Am urcat şi eu. Era o sală de bal. *O ştiam*. Ştiam şi unde vrea ea să ajungă.

Banchetul începuse deja. Participanţii erau colegii noştri de liceu. Era Banchetul nostru de absolvire. Tatziana purtase o rochie albastră-safir.

- Până la miezul nopţii mai sunt trei ani, mi-a şoptit complice. Apoi se va face zi.

Personaje alburii au început să danseze sub candelabrele orbitoare până când li s-au topit complet chipurile şi trupurile în lumina suverană. Sala a rămas goală.

- E Sala Splendorii. Mă duc să mă schimb, mi-a şoptit Tatziana. Noaptea e pe sfârşite. Zorile sunt aproape.

Când s-a întors, purta rochia de mireasă. Avea în mână nişte coli de hârtie. Albul lor m-a neliniştit. S-a dus la microfon. A început să declame – în faţa nimănui. Pe măsură ce intona, în Sala Splendorii apăreau holograme ale mărturiei ei şi începeau să se închege şi spectatorii:

- Aceasta e mărturia lui d'Angelo Bramante: *Din cea mai fragedă copilărie, Raffael a nutrit în suflet un simţământ deosebit faţă de Sfânta Fecioară. Din primul moment în care şi-a descoperit înclinaţia către pictură, el a început să nutrească dorinţa de a o picta pe Preacurata în plenitudinea Ei cerească, dar niciodată nu a cutezat să se bizuie pe forţele sale. Neîncetat, ziua şi noaptea, spiritul său neliniştit crea în minte figura Fecioarei, dar niciodată nu a fost în situaţia de a se arăta mulţumit de sine. I se părea că acel chip rămânea încă înceţoşat, ca într-o negură, în faţa ochilor închipuirii. Odată însă, i s-a iscat în suflet ceva ca o scânteie cerească, apărându-i în faţă chipul, cu cele mai frumoase trăsături, întocmai cum ar fi vrut el să-l*

deseneze, dar aceasta n-a fost decât ceva ca fulguraţia unei clipe; n-a reuşit să reţină în suflet acest vis. Duhul lui Raffael continua să se afle într-o necurmată tulburare; trăsăturile idealului său îi apăruseră şi se risipiseră ca un vis, iar acel simţământ tulbure ce-i apăsa sufletul nu voia să se prefacă într-o arătare luminoasă. În cele din urmă, n-a mai fost în stare să se reţină şi a început, cu mână tremurândă, să o picteze pe Madonnă. În timpul lucrului, duhul său lăuntric se înflăcăra tot mai mult. Într-o noapte, în timp ce se ruga în vis Preasfintei Fecioare, ceea ce i se întâmpla deseori, s-a trezit dintr-o dată din somn, ca dintr-o emoţie puternică. În bezna nopţii, privirea lui Raffael a fost atrasă de o arătare minunată aflată pe peretele din faţa patului său; uitându-se într-acolo, a văzut chipul neterminat al Madonnei cum strălucea într-o lumină blândă, încât părea terminat şi viu. Respira o asemenea măreţie divină, încât din ochii uimiţi ai lui Raffael au început să curgă şiroaie de lacrimi, părându-i-se în orice minut că chipul ar vrea să se mişte. Dar mai minunat decât toate acestea a fost că Raffael a găsit în acel chip ceea ce căutase o viaţă întreagă şi despre care avusese o reprezentare obscură şi confuză. Nu şi-a mai amintit cum a adormit din nou; sculându-se însă dimineaţa, a avut impresia că zugrăveala s-a mişcat din nou. Vedenia i s-a întipărit în suflet şi în simţire pentru totdeauna şi de aceea i-a reuşit redarea chipului Maicii Domnului întocmai aşa cum îl purta în suflet şi, de atunci încolo, privea la chipul Madonnei sale cu înfiorată evlavie...[30]

Tatziana a venit la mine şi mi-a întins foile. Erau albe. Dacă fuseseră scrise vreodată, literele li se pierduseră demult.

- Mai ştii ce e astăzi? m-a întrebat ea.

- Azi ne căsătorim.

Ne-am căsătorit în *ziua revelaţiei lui Sanzio*.

Am ieşit din Sala Splendorii în stradă. În stânga era clădirea Liceului. Am alegat către Catedrala Sfinţilor Arhangheli şi nu ne-am oprit decât înaintea iconostasului aurit.

---

[30] Conform mărturiei lui Donato d'Angelo Bramante; Pavel Florenski, Iconostasul, Editura Anastasia, Bucureşti 1994, p. 167-168.

„Câtă tristeţe şi câtă căutare înfiorată, am gândit, până să simţi prezenţa Ei nevăzută cum te învăluie, cum te cuprinde să te pătrundă cu aripile de foc ale harului! De câte ori să-ţi ţii răsuflarea, atent la sunetul lin al paşilor neştiuţi. Să stai cu sufletul la gură, cu răsuflarea tăiată, să-ncerci să-i surprinzi cu simţuri neputincioase prezenţa nevăzută, atingerea lină, tulburătoare, pentru ca mai apoi să o pictezi cu credincioşie apelând la nimbul irealităţii...

Câtă nelinişte şi câtă nemulţumire de sine să strângi în suflet, câtă îndârjire zadarnică, până să ţi se-nchege, din negurile nopţii şi ale închipuirii, din miezul minunii neaşteptate, imaginea preadorită, chipul gingaş al făpturii Ei line şi mai presus de asemănare!

Câte zile şi câte nopţi să stai cu ochii pierduţi în neant, între lumea ce nu există şi lumea cea pieritoare! Câte ceasuri de neputinţă în faţa pânzei albe, în faţa pânzei măzgălite, apoi în faţa altei pânze albe, câtă melancolie până să ai strălfulgerarea cerească străină, viziunea de taină a chipului Ei! Apoi să trăieşti disperarea de-a nu fi reţinut clipa de graţie, să ai zile întregi, luni, melancolia pierderii iremediabile a fulguraţiei acelei clipe! Cum să pictezi nevăzutul?

Cum să te pictez, Preacurată? – fulger ce faci să strălucească puritatea văzduhului, Tu, cea care vii purtată de aripi de-arhanghel de foc lin şi de puf!

Zorile vor purta în ele întotdeauna raza de fascinaţie a nopţii, lumina neagră a flăcării ochilor tăi! Zorile sunt aici. Flăcările negre ale ochilor tăi blânzi străfulgeră slavă neîndurată."

La nunta noastră iconostasul e viu. Ştiu ce-a simţit Raffael. *Şi eu am trecut prin aceasta*. Şi eu am pictat *străfulgerarea căpruie străină*. Ştiam că ochii Preacuratei sunt albaştri ca cerul, sau ca izvoarele din Heşbon[31] şi totuşi, şi eu i-am pictat căprui, pentru că nu era altă cale să ilustrezi maiestatea Dumnezeirii dintr-înşii! *Străfulgerarea căpruie străină* făcea parte din ţesătura luminii Ei, iar eu nu am putut să-i pictez ochii, ci doar misterul.

[31] Cântarea Cântărilor 7, 5.

„Viziunea ta blândă mă va-nsoţi toată viaţa: de-a pururi chipul tău sfânt! Ochii tăi tulburători, izvorâtori de fulgere negre ca doi născători ai nopţii, ca două străfulgerări de taină ale Dumnezeirii, răvăşesc fascinaţia!”

Am luat binecuvântarea de la altar.

Am privit-o pe Tatziana. Ochii ei albaştri erau ca două stele ale tristeţii. Am încercat să-i sărut. Nu m-au lăsat.

Tatziana s-a smuls din îmbrăţişare şi m-a luat cu ea către un loc neştiut. Mergea precipitat. Am ajuns la ceva ca un observator astronomic în care, atunci când am intrat, ne-a izbit umezeala şi întunericul. Tatziana m-a împins în faţa unei uşi de metal:

- Încearcă să intri! Pe mine nu mă lasă.

Am deschis uşa grea. Am intrat. Când ochii mi s-au obişnuit cu întunericul am putut să văd o fetiţă.

- Vanda! am îngăimat. Ea nu m-a văzut.

Era fetiţa noastră. Am înţeles.

Am ieşit din cămăruţă în vârful picioarelor. Am încercat s-o iau pe Tatziana de mână, dar s-a smucit. Râdea ca o isterică. Această cameră obscură era acea parte din sufletul ei în care nu putea intra.

- De ce? De ce, Sânzian? Am avut binecuvântarea, nu? Am respectat toate legile! De ce a trebuit să se-ntâmple?

A început să alerge în vis, iar eu după ea, până când ne-am trezit iarăşi pe plaja albă.

- Numai tu eşti vinovat, Sânzian! Numai tu.

- Dar sunt lucruri pe care nu le poţi controla! Înţelege, Tatziana! Nu avem în mâini viaţa şi moartea.

- Ai uitat că suntem căsătoriţi. Nu-i aşa că ai uitat că avem şi o fiică!?

- Vanda a murit, Tatziana. Nu se va mai întoarce.

- Şi eu am murit: odată cu ea. Şi de atunci sunt tot moartă.

Nu ştiam ce să mai spun. Toate acele lucruri... cine ar fi crezut că au să se-ntoarcă? Înnebunisem, apoi am încercat să uit.

- Să mi-o aduci înapoi.

N-am mai avut replică.

- Şi eu sunt moartă. Poţi să mă uiţi.

Înainte să pot schiţa cel mai mic gest, Tatziana a luat-o la fugă şi s-a pierdut în aerul dens.

12. Insectarul

Furtuna răscolea plaja de câteva zile. Sânzian îşi propusese s-o caute pe Tatziana imediat ce se va opri furia elementelor. Dar nici stihiile nu erau înţelegătoare. Pierduse noţiunea timpului. Se străduia să-şi amintească figura Vandei, însă nu vedea decât o siluetă neajutorată implorând atenţie şi refuzând îndurare. Tot ce putea să îşi amintească era că fetiţa lui era îmbrăcată într-o rochiţă maronie, simplă, şi că era în picioarele goale. Cum să ajungă la ea? Nici la Tatziana nu putea să ajungă.

O rugase pe Angela să încerce să afle unde locuia Tatziana: ştia că stătea într-una din casele de vacanţă de pe plajă – într-o garsonieră – dar nu ştia precis unde. Durerea de cap se însoţise şi cu o strângere de inimă. Inima era aceea care îşi amintea, nu mintea: absorbit de creaţia sa, o neglijase de prea multe ori pe femeia de lângă el – atunci când nu se purtase mizerabil. Febra aceea a lui, dinlăuntrul creaţiei, era *soţia lui adevărată*; Tatziana s-a mulţumit luni de zile, ani, doar cu fărâmituri căzute dintr-o viaţă la care ea nu avusese acces. Idealul lui era un daimon feroce. Îl sorbea fără rest.

Acum, fără Tatziana nimic nu mai avea sens: nici creaţia. În fond, de ce să ţi se pară atât de importantă viaţa ta interioară încât să merite a fi consemnată? Existenţa ta nu e nicidecum paradigmatică: tu nu eşti un model autentic de viaţă. Poate de nonviaţă, de antiviaţă! Banalitatea ta nu merită a fi exprimată: de nimeni! Cuvintele tale au fost deja spuse, mai înainte de tine, de sute de ori, şi încă mult mai frumos. Lumina ta a strălucit mai frumos în altă pictură! Iar cuvintele ce nu s-au spus sunt inefabile, culorile ce nu s-au pictat sunt mai rapide decât lumina însăşi!

Lumina pură a transcendenţei nici nu se lasă pictată: cine eşti tu în fond ca să dezvălui pe pânză strălucirea străină?

De ce să crezi că ceea ce este mai important din viaţa ta se va lăsa scris? De unde-ţi vine convingerea că *aura de poezie pură* se va lăsa pictată vreodată?

Sânzian simţea că fără Tatziana nu mai avea aer, că nu mai putea să respire. Prezenţa ei invizibilă îl făcuse să existe şi să simtă că era cineva, nu arta!

O să o caute. O să se răscumpere. Angelina a plecat deja după veşti. Furtuna se potolise. Plaja era galbenă, mările erau galbene ca nisipul. Mestecenii şi fagii din spatele casei erau şi ei îngălbeniţi – de o lumină mai veche ca timpul.

Angelina s-a întors mută.

- Ai găsit-o?
- Pe cine?
- Angelina!
- Am.
- Şi? Unde e?
- Nu mai contează.
- Unde locuieşte?
- N-o mai căuta. Nu merită.
- Ce tot spui?
- N-o mai căuta, Sânzian. *Are pe altul*.

Sânzian n-a mai avut glas. A simţit că se prăbuşeşte. Nu mai putea să tragă aer în piept. Senzaţia de sufocare era a inimii.

Angela i-a făcut semn copilei să nu mai vorbească. S-au retras amândouă.

Sânzian a rămas complet străin de timp şi de spaţiu. Zăcea în fotoliu în atelierul Angelei cu privirea pierdută încercând să se regăsească. Conştiinţa îi fusese atât de zdruncinată încât i se modificase sensibilitatea spaţiului. De obicei schimbările în experienţa spaţiului – aşa cum sunt cele promovate în pictură – sunt cele care antrenează schimbări în totalitatea conştiinţei, însă de această dată era invers. Totalitatea conştiinţei – atât de dureroasă, atât de necruţătoare – instaurase un spaţiu atmosferic

aparte, în care nu mai existau linii de fugă, iar aproapele şi departele se schimbau între ele cu repeziciunea unui capriciu.

Sânzian se uita pe fereastră, însă vedea numai Grădina deliciilor din tripticele lui Hieronymus[32]. Printre împătimiţii plăcerilor senzuale, în diverse ipostaze ale freneziei şi excesului, multiplicată indefinit, o vedea pe Tatziana – care făcuse pereche cu un bărbat fără chip. Bărbatul nu avea faţă, însă din gesturile exuberante i se putea citi bucuria. Cei doi se fugăreau printre struguri imenşi violeţi şi rodii ca sângele într-o fericire pe care el – era convins – nu i-o putuse oferi niciodată. Iubirea cu care o iniţiase el fusese *una cuminte*: gustând asta, ea n-are să se mai întoarcă niciodată la el!

Numai cu ea se simţise bărbat: acum era iarăşi un nimeni. Fusese anulat. Un şoarece imens cu aripi de fluture şi o găină cu cap de peşte râdeau înfundat. Ţânţari suprapuşi sugeau din fragi roşii până luau forme asemănătoare oamenilor erotici. Apoi zburau în jurul castelului de rubin al Edenului urmăriţi de privirile admirative ale unui cleric cu rât şi coamă de porc spinos, care îi binecuvânta. Pe cer, lebedele-corăbii şi porcul aerostat făceau trecerea spre un spaţiu asemănător tripticului ispitirii Sfântului Anton. Cele două porţi imense ale peisajului din faţa ferestrei s-au închis cu un huruit prelung înainte ca Sânzian să mai perceapă ceva. Pe spatele lor Sânzian şi-a văzut chipul neverosimil: parcă l-ar fi pictat nu Hieronymus, ci Geertgen[33]. Figura lui avea un fel de bunătate nesfârşită, care n-ar fi putut proveni decât din nebunie. „Doamne, ce se întâmplă cu mine?”

- Ai să-ţi mai plângi mult de milă? Era Angelina.

- Ăăă... nu, am terminat.

- Da, pe sărăcie! Se vede.

- Ia-l uşor. Măcar până se mai acomodează cu sine, a spus Angela.

- Păi dacă se crede în Valea Plângerii... s-a scuzat Angelina.

---

[32] Hieronymus Bosch (1450-1516), pictor flamand, precursorul suprarealismului.

[33] Geertgen Tot Sint Jans, pictor flamand, un amant al Melancoliei.

- Am... vrut să întreb demult – de fapt, de la-nceput: ce loc este acesta?

- Să-ţi spun ce nu e: nu e Valea Plângerii. Adică nu e Pământul, înţelegi, dragule? Nu e Universul.

- Aaam... murit?

- Nnnu. Duci viaţă dublă. Eşti acolo şi-aici.

- Şi aici... ce e?

- Mi-e cam greu să-ţi explic. Cuvintele pământeşti sunt complet inutile. Trebuie să fii conştient că tot ceea ce discutăm acum e metaforă.

- E ireal?

- Nu, este o imagine mai mult sau mai puţin subiectivă a unei realităţi extrem de adânci.

- Ascult.

- Am să te iau uşor, aşa cum cere Angela. Pornim de la ceea ce cunoşti. De la Pământ. Aici nu este Valea Plângerii, aşa cum ţi-am spus: e Aburul Văii!

- Aburul Văii?

- Da, eram sigură că n-ai să-nţelegi nimic. Imaginează-ţi o fotografie tridimensională.

- O hologramă?

- O hologramă a tuturor gândurilor şi visărilor omeneşti. O suprafaţă unde se întrepătrund toate undele sufletelor şi minţilor – pământeşti şi nepământeşti. În acest spaţiu trăim acum noi.

- Noi?

- Spirite şi suflete absolut reale, indiferent dacă am trăit sau nu iniţial pe Pământ.

- Şi undele rotunde de pe hologramă – „aburul" – sunt lacrimile celor de pe Pământ?

- Sunt dureri şi fapte, sunt vieţi. Iar lumina perfect concentrată – ca de laser – trecând prin ele creează imagini şi stări, amintiri şi mărturisiri.

- Şi-atunci tot ce văd eu este fals? Casa de vacanţă cea albă a Angelei, ţărmul şi marea, mestecenii, fagii din spate? E posibil ca totul să fie doar în închipuire?

- Nu, Sânzian, a intervenit Angela. Toate sunt reale şi toate sunt ale mele. Dar ele sunt altfel de cum le percepi, de cum le gândeşti; sunt mult mai mult de atât. Nu ţi le pot descrie, nu ţi le pot arăta aşa cum sunt.

- Am avut întotdeauna o părere bună despre mine: mi se părea că sunt o minte deschisă.

- Ai avut întotdeauna o părere *prea bună* despre tine, l-a tachinat Angelina.

- Voiam să spun: este posibil ca vila de vacanţă să fie castel? Mestecenii şi fagii să fie de diamant şi opal?

- Îi vine mintea la cap, i-a spus fetiţa Angelei. Dar gândeşte tot în termenii pământeşti.

- Şi cum să fac să nu mai fac aşa?

- E nevoie de antrenament, puiule, a spus Angelina. Ia gândeşte-te-un pic: şi-a dorit vreodată Angela castel, diamante?

- Nu.

- Înţelegi atunci că toate cele de-aici sunt oarecum altfel.

- Înţeleg. Şi când o să le văd aşa cum sunt în realitate?

- Răbdare.

- Da' bine...

- Ai să le vezi după ce îţi vei scoate pământu' din cap!

- Ai putea să-mi spui măcar ce şi-a dorit Angela atunci, în vremurile trecute, şi ce are din toate acelea acum.

- Mă are pe mine!

- Adevărat, Angela?

- Adevărat. Mi-am dorit un copil. Apoi nu l-am mai dorit. Am dorit Arta. Nu puteam să mă dedic total Artei dacă aş fi avut un copil. Mi-am pus întreg sufletul în pictură. Fără rest, fără regret.

- Şi acuma – ce ai? O ai pe Angelina? E-a ta?

- E-a mea şi nu e. Ea este întrucâtva copilul Artei.

- Copilul Artei?

- Copilul inimii mele şi al unei gândiri inexplicabile. Nu îţi pot spune mai mult. Vei înţelege însă negreşit – atunci când îţi va veni timpul: şi tu ai pornit pe aceeaşi cale.

- Suntem aici să te ajutăm, mi-a spus Angelina.

Sânzian s-a uitat la Angela:

- Dar cum poate să mă ajute ea? Şi de unde ştie atâtea? Că e doar un copil...

- Sânzian, nu îţi pot spune prea multe: ea nu e tocmai un copil – e *o minune*!

- Dar ai spus că este copilul tău, nu? Înseamnă că îi serbezi ziua de naştere în fiecare an, că îi împărtăşeşti experienţa ta de artist, că te ocupi de ea cu tandră atenţie...

- O învăţ toate cele omeneşti. Sunt însă lucruri care mă depăşesc chiar şi acum şi pe care le ia din altă parte. Nici eu nu ştiu de unde. Sunt taine.

- Sânzian, ţi-am spus că gândurile tale sunt încă pământeşti, a intervenit Angelina.

- Da' nu-nţeleg cum poţi gândi aşa matur la doisprezece ani încât să mă pui tot timpul la colţ şi să îmi dai lecţii. Care e legea ta? Nu înţeleg.

- Care e legea mea? Îţi voi spune. M-am născut acum câteva zile şi am 7000 de ani. Nimic din cele ale lumii tale nu-mi este străin. Mă rog, aproape nimic.

A intervenit şi Angela:

- Înţelege, Sânzian, trebuie să mă crezi: *aici, imediat ce ia naştere un lucru sau o fiinţă, acel lucru sau acea fiinţă există dintotdeauna!*

- Imediat ce ia naştere ceva, acel ceva *există dintotdeauna*?...

- Orice lucru şi orice făptură îşi primeşte la naştere şi neînceputul! Trecutul cel mai vast cu putinţă, germenii viitorului absolut, toate avântările minţii sunt dăruite încă de la naştere *prin harul dumnezeiesc necreat*. Toate cele ivite astfel devin asemenea harului: nemărginite în spaţii şi timpuri, infinit de profunde în înţelegere, fără-nceput şi sfârşit.

- Sânzian dragule, a spus Angela deodată, ştii de ce te afli aici? Ştii de ce-ai fost chemat?

- Ştiu. Cred că ştiu.

- Pictura, aşa cum o ştiai tu, *e nimic*, înţelegi? Ai venit pentru altceva.

- Dorinţa ta cea mai intimă, cea mai profundă, îţi spune pentru ce ai venit, a intervenit Angelina. Ştii care e?

- Am s-o iau înapoi pe Vanda.

- Nu ştiu dacă-ţi este îngăduit.

- O vreau pe Vanda. Am venit s-o iau înapoi. Nu mă interesează ce-i îngăduit şi ce nu. Sunt aici, şi asta ar trebui să fie de-ajuns. Punct.

- N-o poţi avea aşa, pur şi simplu. Va trebui să te mulţumeşti că i-ai văzut făptura.

- O să vină cu mine. *Ea nu există încă, dar ştie că am venit după ea şi e pregătită s-o iau de aici*. Nu ştiu cum ştie, nu ştiu cum e pregătită, n-aş putea să vă spun, dar sunt convins. *E fiica mea*.

- E foarte hotărât, i-a spus Angela Angelinei.

- E hotărât. Sper că asta-i de bine.

13. Atelierul

- Sânzian, deja ai primit enorm atunci când ai văzut plăsmuirea chipului Tatzianei. Aproape nimeni n-a mai ajuns până aici. Ceea ce îndrăzneşti însă acum să gândeşti e de infinite ori infinit!

- Nu pot să vă spun cum, dar pur şi simplu ştiu aşa, dintr-o dată, că asta am de făcut şi că asta voi face. E ceva mai puternic decât mine.

- Nu-mi închipuiam că vom merge atât de curând acolo, Angela, i-a spus Angelina îngrijorată.

- Nici eu.

- Unde să mergem, Angela dragă?

- Acolo unde ţi s-a spus la-nceput.

- La ce te referi?

- *Acolo unde pictura e mai rapidă decât lumina*. Sânzian, va trebui să vii cu noi. Va trebui să asculţi de noi, să fii *una cu noi*: altfel n-o să putem să te ajutăm, iar tu te vei pierde.

- Sunt gata să mergem oriunde. Când plecăm?

- N-ai înţeles. Nu plecăm nicăieri.
- Acum chiar că nu înţeleg.
- *Ajungem înainte să plecăm*. Nu ţi-am spus că pictura e mai rapidă decât lumina?
- Aaah, călărim unda?
- Calmează-te, cowboy. Aici nu e surfing, a spus Angelina.
- Atunci ce facem?
- Atunci n-o să putem să vorbim: s-o facem acum! Ai să ne spui mai întâi nişte lucruri intime, ceva ce n-ai mai spus nimănui şi nici nu vei spune vreodată.
- Ce vrei să ştii, Angelina?
- Mai întâi dacă vrei ca Vanda să semene cu Tatziana.
- Da, normal.
- Normal?
- Nu-i ştim niciunul chipul real: Tatziana a pierdut sarcina când era în luna a treia. Dar mi se pare natural să semene cu noi doi.
- Vezi că acuma *ai de ales*. Poate să nu semene cu Tatziana: dacă vrei tu, poate să semene cu una din iubitele tale din liceu!
- *Ea* e iubita mea din liceu. De ce să nu semene cu Tatziana?
- Trebuie să-ţi aduc aminte că Tatziana este în clipa asta în braţele altui bărbat. Sunt sigur că ţi-ai imaginat cel puţin odată cum ţipă de plăcere în braţele bărbatului ei fără chip. Ai plâns în nopţile tale de singurătate şi te-ai zbuciumat ascuns în vizuina somnului celui mai greu.
- De ce...?
- Pentru că ăla e mult mai bătrân şi mai experimentat, are nervii mai buni, o are mai mare şi mai tare – ca să vorbim în limbaj de masculi – şi este în stare să îi ofere ceea ce tu n-ai fost în stare nici să visezi.
- Nuuu... nu asta. N-am vrut să întreb aşa ceva. Am vrut să ştiu de ce trebuie să mă umileşti şi tu?
- Ascultă-mă: ai nevoie de asta. Şi sunt sigură că nimeni nu poate să facă asta mai bine decât o femeie! Revin: te rog să te gândeşti bine dacă mai vrei ca Vanda să semene cu Tatziana.

- Angelina îţi spune că Vanda îţi va aminti dureros de mult de Tatziana. Angelina, nu mai fii aşa dură cu el, te rog! A înţeles.

- Sânzian, aici nu mai e loc de orgolii masculine, de vanităţi sau regret. E vorba de un copil. Nu este drept să suporte dureri străine, resentimente şi melancolii de demult.

- Sunt de acord.

- Atunci...?

- Să semene cu Tatziana. Chiar dacă nu mai e a mea. În fond, e a ei însăşi şi e alegerea ei. Vanda o să îmi amintească de Tatziana lui Signor Lionardo, de Dumnezeu... Cum să poţi să fii supărat pe o operă de artă de o aşa frumuseţe?

- Acum a doua întrebare, *consecventa*: nu cumva speri că, după ce o va vedea pe Vanda, Tatziana se va întoarce la tine?

- Da, asta ar fi o chestie. Da' mi se pare că nu mai are unde să se mai întoarcă. Am fost anulat. Nu putem face abstracţie de mine? Hai să ne gândim la copil.

- Vei ajuta plăsmuirea? Fiindcă lumina chipului ei îi va veni din interior, nu de la soare. Va fi oarecum hieratic, puţin visător, ispitind tainele, depărtările, neatinsul. Te mai întreb o dată, Sânzian: vei ajuta plăsmuirea? E lipsă de duhul tău.

- E o onoare şi-o bucurie. Şi, dacă este nevoie, sufletul meu pentru sufletul ei.

- Cred că e pregătit, Angela.

- E pregătit.

- Şi noi?

- Noi suntem gata demult.

- Ce o să se întâmple acum? a întrebat Sânzian.

- Angela te invită în pinacotecă, i-a spus Angela cea mică.

- Pinacotecă...?

- Da, nu trebuie să repeţi totul aşa, ca un papagal. Aşa-numitul „castel" al Angelei, conacul de diamante străjuit de fagi şi mesteceni Swarowski, cum ţi-a plăcut să crezi, noi o numim pinacotecă: aici în pereţi sunt aşezate în ordine toate tablourile lumii, toate capodoperele picturii universale. E destul să vrei să le

scoţi pe rând şi le vezi! Ies singure şi au lumina lor proprie. Living-ul devine complex muzeal!

- Şi albumele din bibliotecă... ce rol mai au?

- Au rol de „acasă”. Când vei vedea că dispar, înseamnă că nu mai suntem la Angela în atelier, ci în altul. Ele sunt – întrucâtva – *semnele noastre de drum*.

- Atelierul Angelei e un fel de cameră de teleportare?

- Ai văzut prea mult SF, i-a spus Angela.

- A văzut prea puţin.

- Atelierul meu este el însuşi *infinitatea*.

- Nu te strădui să pricepi, i-a spus Angelina lui Sânzian. Aşteaptă să vezi.

- Aştept.

- Pentru asta trebuie mai întâi să te dezbraci: să ne dezbrăcăm.

- Nu te speria, i-a spus Angela. Doar mă cunoşti: între noi nu a fost decât puritate.

- Trebuie să dai jos de pe tine ceva – un simbol – prin care îţi manifeşti hotărârea de-a deveni spirit pur.

- Spirit pur?

- Vom fi cu toţii fără formă şi chip: fără corpuri-dorinţă, fără nici o înfăţişare, în întregime spirit, în întregime sensibilitate, în întregime gândire.

- Poţi să dai jos eşarfa, cămaşa, sau o mănuşă, nu ştiu. Orice. Te uiţi la ea, o pătrunzi cu amintirile, cu gândirea ta de pământ, cu cel care eşti...

- Apoi o arunci.

- Am aruncat-o.

- Şi noi.

Sânzian şi-a ridicat mâinile în faţă: nu mai putea să şi le vadă. Şi cele două femei deveniseră nevăzute. Cu toate acestea, le simţea prezenţa: *ştia* că sunt acolo.

Nici biblioteca cea veche a Angelei nu se mai vedea. Nu mai era acolo. Dispăruse. Atelierul în care se aflau nu mai era acela al ei. Un bărbat necunoscut îşi făcea simţită prezenţa. Probabil un spirit pur, ca şi ei, a gândit Sânzian. Pe şevaletul din centrul camerei era

un portret pe care îl mai văzuse cândva. Recunoştea privirea neagră, pătrunzătoare.

14. Primul-Născut al Tăcerii

Ştiam perfect unde sunt, deşi nu mai fusesem niciodată acolo. Pereţii atelierului erau în întregime „lumină": foiţa de aur împodobea icoane imense. Mi se părea că plutesc prin rânduri succesive de iconostasuri. Erau nespus de înalte. Am ridicat privirea. Atelierul lui Manuil Panselinos[34] nu avea acoperiş: se vedea cerul albastru şi luna de aur în centru.

Am fost atras de ultimul iconostas. În dreapta era chipul suveran atât de bine cunoscut al Pantocratorului, iar în dreapta Sa era chipul înfricoşător al Sfântului Maxim Mărturisitorul – aşa cum nu-l mai văzusem până atunci. Privirea Sfântului te smereşte, tăcerea buzelor lui revarsă tăcere! Prin ochii lui negri priveşte Dumnezeirea însăşi! Gândurile sale, necruţătoare, răsună aici mai tare decât cuvintele. Tăcerea lui e insuportabilă. De sub sprâncenele lui, de sub genele lui ies raze de întuneric mai vechi decât timpul, mai strălucitoare decât lumina începutului!

Sfântul Maxim Mărturisitorul avea aripi măiestre. *Sfântul Maxim Mărturisitorul este Arhanghelul îndumnezeirii* – am gândit eu imediat. Nu mai aveam nevoie de nici o confirmare. *Ştiam*. Prin el, simţeam Duhul Sfânt şlefuind duhurile. Prin el, simţeam cum Primul-Născut al Tăcerii ridică din neant inimile.

---

[34] Manuil Panselinos (1265-1313), supranumit "Raffael al Muntelui Neprihănirii", deşi a trăit înaintea lui Raffael Sanzio, a fost descoperit târziu de occidentali, notorietatea sa pătrunzând în conştiinţa europeană la câteva sute de ani de la moartea sa. Dionisie din Furna (1670-1744) – autorul "Erminiei de la Athos" – spune că Manuil era "strălucit în faimă asemeni lunii, pentru icoanele ce le-a zugrăvit şi pentru minunatele lăcaşuri sfinte de la muntele Athos; acesta, sclipitor odinioară în arta zugrăvirii precum în cer luna de aur, a întrecut de tot prin uimitoru-i meşteşug pe toţi zugravii" (Carte de pictură, Editura Meridiane, Bucureşti 1979, p. 49).

Manuil era în faţa Lui. Gândirea sa înaripa cuvinte:

„Cu ce mâini noi, pământenii,
Cei întinaţi cu păcate,
Ne vom atinge, Cuvinte,
De icoana Ta,
A Dumnezeului nostru
Celui fără de păcat
Şi departe de orice întinare?
Heruvimii îşi acoperă ochii tremurând,
Serafimii nu pot suferi să vadă slava Ta:
Cu frică Îţi slujeşte Ţie toată făptura.
Deci să nu ne osândeşti, Hristoase, pe noi,
Care cu nevrednicie sărutăm
Cu credinţă
Chipul Tău cel înfricoşător.”[35]

Nu vedeam pe nimeni, însă ştiam mai presus de orice-ndoială că aici, în străfulgerarea neagră străină, se petrecea întâlnirea raţiunilor pure, a raţiunilor neprihănite. Fără figură şi fără chip, scăldate în nemărginire, *minţile deiforme* se adunau la praznicul împărătesc al picturii.

Mintea pătrunsă de harul dumnezeiesc necreat ajunge aici asemenea harului: necreată, nemărginită – necircumscrisă în spaţiu şi timp – nesfârşit concentrată în sine, înaripată de doruri şi năzuinţe dumnezeieşti, rănită-n adânc de compasiune mistuitoare.

„Doamne, toate minţile sunt aici deiforme şi nemărginite, necircumscrise în spaţiu, în timpuri, în neprihănire, numai a mea nu! Cum să pot iniţia plăsmuirea?”

Doamne, cine gândeşte? Al cui este gândul care-a vorbit?

Nu, desigur că n-a vorbit nimeni: mi s-a părut. Este *cântarea însăşi a existenţei*, sunt *vocile tăcerii* din taina neînceputului.

---

[35] Stihiră la vecernia Praznicului Aducerii din Edesa a Icoanei nefăcute de mână a Domnului nostru Iisus Hristos, Revista “Epifania”, anul II, nr. 8, Alba Iulia 1997, p. 1.

Privirea îmi este atrasă de o sferă brun-verzuie de „proplasmă” care pluteşte în mijlocul „luminii” tuturor iconostasurilor din atelier, „proplasma” din miezul aurului fiind încinsă cu o aureolă roşiatică. Un fel de contrast simultan, am gândit. Sfera de „proplasmă” pare a fi zămislită din privirile negre ale Sfântului Maxim Mărturisitorul. Curios, sunt şi acuma convins că privirea aceea neagră, pătrunzătoare, învăluise camera mai înainte să plecăm de la Angela: era deja prezentă în atelierul Angelei. Asta să fie pinacoteca Angelei? – o colecţie de picturi şi priviri mai rapide decât lumina?

La un moment dat mi s-a tăiat respiraţia. Ceea ce vedeam în proiecţia ochilor Sfântului nu era o sferă brun-verzuie oarecare: era *proplasma creştetului Vandei*! Manuil refăcea gestul mistic al zămislirii făpturii ei din strălucirea energiilor necreate şi din paradigma întunecată a Dumnezeirii, ajutat de Sfântul său tutelar. Nu folosea nici pensulă nici cuţit de pictură, ci mângâia lumina şi viziunea cu mâna liberă. Am înţeles ce vrea să facă: văzuse paradigma Vandei din sânul Gândirii dumnezeieşti şi încerca să o fixeze prin arta sa. Chipul Vandei era al unei copile de zece-doisprezece ani, vârstă la care Vanda nu va ajunge efectiv niciodată. Trei luni pământeşti – doar atâta i s-a îngăduit.

Acum, aveam să completăm noi restul. Străfulgerarea slavei necreate asupra paradigmei ideale a Vandei aflată în faţa noastră şi totodată în sânul Gândirii dumnezeieşti aducea noi şi noi trăsături: nu mai era un chip şters şi întunecat, ci căpătase reflexe şi profunzimi, lumini şi taine.

Manuil murea în Dumnezeu. Se topea şi strălucea. Venea rândul meu. Crearea chipului Vandei trebuia însoţită de plăsmuirea orizontului minţii ei: tot ceea ce aparţinea unei educaţii continue de zece sau doisprezece ani pământeşti. Şi dacă aş plăsmui treizeci? „Iartă-mă, Tată! Era doar un gând.”

Sufletul meu pentru sufletul ei! Mă întorc în nefiinţă: sunt inexistent şi atotputernic. Văd cum mă alcătuiesc Mâinile Care au fost mai înainte de a fi Avraam. Văd temeliile lumii dezvelite, văd inimile de chihlimbar cum rotesc universuri! Văd roţi de foc peste

marea de cleştar. Simt totul, sunt extrem de sensibil şi totuşi rămân neclintit, ca înmormântat de veacuri. Sunt viu şi sunt mort în acelaşi timp. Pierd totul şi accept să mă pierd. Renunţând la toate, mi se oferă toate în chip nesfârşit. Mă nasc neîncetat, vin din neexistenţă în existenţă cu un nor întreg de copii nenăscuţi. Generaţii întregi ale posibilului vor trăi de acum înainte în mine. Văd cum Dumnezeu ne-a adus din nefiinţă întru fiinţă şi cum continuă să ne aducă, şi mă bucur cu o bucurie nesfârşită – fiindcă darul harului Său e un eveniment mai sublim şi o uimire mai mare decât actul iniţial al aducerii lucrurilor din nefiinţă întru fiinţă.

Vanda are cei mai frumoşi ochi din lume. O mângâi pe creştet uşor. „Doamne, e la fel de ciufulită ca şi atunci!" Sunt nespus de fericit. O iau în braţe şi nu-i mai dau drumul. Se freacă la ochi.

- Tati, mi-e somn. Nu mergem acasă?

15. Patimile lui Manuil

Tristeţea fără de leac se întoarce. Melancolia mă pătrunde din nou. Nesiguranţa şi deznădejdea în faţa atâtor frumuseţi neatinse e tot ce-mi rămâne: şi noaptea fără de vis...

O mare violenţă interioară, gata să izbucnească, în orice clipă, de sub acoperământul fragil al timidităţii, asta da, e o certitudine! Furtunile creatoare ale gândirii, devastatoare în efervescenţa lor nesăbuită, entuziasmul muşcat imediat de germenii îndoielii, sfiala de eremit sau sentimentul irosirii, da, toate acestea sunt certitudini, sunt răni. Melancolia este adevăratul meu trup.

Fericita nefericire de a crea m-a mistuit ca o flacără şi încă mă mistuie: ca un rug, ca o boală de moarte... Îmi propun de fiecare dată să părăsesc starea de creator, să părăsesc arderea, să mă las de pictură sau de scris pentru totdeauna. De fiecare dată e pentru totdeauna. Nu voi mai picta niciodată, îmi spun în gând; nu ascult. Nu voi mai scrie nimic niciodată, îmi spun iarăşi; nu voi mai mângâia nici o rază, nu voi mai vibra nici un descânt... Voi lăsa umbrele să se odihnească nestânjenite, nepătrunse de nici o taină,

de nici o vibraţie, de nici un alint. Nici o suflare a minţii nu mai trebuie să pătrundă! E-atât de linişte!

Toate viziunile mele – o singură flacără, toate emoţiile – nemijlocirea visului neîndrăznit! Mă retrag din lume. Mă retrag din mine însumi. Vin de departe, de la marginile incandescente ale unui Univers în conflict, să mă retrag şi din propriul meu trup. Părăsesc gândirea şi metafizica ei, mă retrag din gânduri şi din dorinţi, părăsesc propria-mi raţiune şi plec în căutarea acelui gând ce nu poate fi gândit – a gândului a cărui aflare mi-ar stinge propria fiinţă...

Pustiu de mine însumi, ascult şi aştept. Ştiu, tristeţea mea va fi întrebată: „Ce cauţi tu aici?" „Nu ştiu."

Am părăsit Universul cu uşurinţă, dar m-au urmat durerile lui.

Mă mângâi numai cu gândul că tu exişti. Doar pentru că tu exişti viaţa şi nemurirea mai merită să fie trăită. Doar pentru că tu exişti aflu savoare-n amarul şi în durerea din ea. Gingaşă de parcă n-ai fi; sfioasă, făptura ta cutremură tăriile; plecată-n pământ, privirea ta pare să fi sosit de la celălalt capăt al Universului. Tu taci, însă în apropierea ta cuvintele se alcătuiesc singure; gândurile se autocreează, idealuri răsar şi se sting, tresaltă şi se-nfioară de bucurie ca nişte animale duioase...

Eşti aici, dar fiinţa ta îmi este inaccesibilă. Nu mai este cuvânt pe care să nu-l fi creat; şi totuşi, taina ta rămâne intactă, tăcerea ta strălucită...

Nu pleca, Preacurată! Te rog, nu pleca!...

16. Al doilea popor

Vanda doarme lin pe canapeaua din atelierul Angelei. Noi toţi o privim şi parcă nu ne vine să credem. Şi totuşi, minunea este palpabilă. Uite, dă semne că s-ar trezi! Se-ntinde leneş. Mă vede. *Născută ieri* în atelierul lui Manuil Panselinos, îmi spune deodată:

- Tată, îţi mai aminteşti cum ne plimbam noi doi anii trecuţi prin parcul cu arini şi castani?

M-am cutremurat. *Ea nu avea ani*.

- Hai să mergem la leagăne! m-a implorat dulce.

- Da' unde...

- Sunt în spatele casei, dincolo de pâlcurile de fagi şi mesteceni, m-a lămurit Angelina. Vin cu voi! Să vă arăt, parcă s-a scuzat ea.

- Să nu mergeţi mai departe, a spus Angela îngrijorată. Atunci pe moment n-am înţeles de ce. Angelina, ai grijă de ei! a mai spus.

- Am, am! a răspuns înainte să o zbughească pe uşă în faţa noastră.

Vanda s-a luat imediat după ea. Ce să mai fi făcut? Am alergat.

Era destul de departe. Când le-am ajuns din urmă se aflau deja în două leagăne cu lanţuri prelungi. Râdeau, chicoteau, dădeau din picioare bucurându-se de viteză şi înălţime. M-am aşezat pe-o bancă în faţa lor şi le-am contemplat. Avea să fie ultima mea bucurie. O amintire pe care o voi purta ani şi ani.

La un moment dat fetele au încetat să râdă şi să mai chicotească; nu mai vorbeau, încântate pesemne de senzaţia aceea ameţitoare a zborului, am gândit. Cele două leagăne s-au oprit aproape în acelaşi timp, după ce pendulările şi-au redus treptat amplitudinea.

Vanda îmi părea că ascultă aerul. Da, aerul aducea cu sine ceva. Ca o cântare de jale, ca un plânset, ca un dans trist. Voci de copii cerând atenţie şi îndurare, mânuţe informe răvăşind frunze uscate, vântul îndepărtând râsul fericit al copilăriilor frânte.

- Auzi, tată?

- Ce să aud? N-aud nimic.

- Tu auzi, Angelina?

- Ce să aud? Să mergem acasă!

- Acolo! În vale!

- Unde, iubire?

- Dincolo de statuia aceea!

- Dumnezeule! a zis Angelina. Statuia asta n-ar fi trebuit să existe!

Dincolo de leagăne era un pâlc de castani înconjuraţi de pârâul puţin adânc, ce făcea meandre. Într-o peninsulă a unei meandre

ceva mai îndepărtate se afla statuia lui Michelangelo: Pietà. Şi când te gândeşti că spusese, oarecândva, cu tristeţe şi resemnare, că *arta din Italia nu va smulge niciodată, nimănui, nici o singură lacrimă*![36] Renaşterea însemnase până la el cenzura nefericirii şi lacrimilor, afişarea seninătăţii apolinice a Antichităţii eline, o fericire sterilă impusă canonic, pasiuni pur intelectuale, ca şi când pictura şi arta în genere n-ar fi avut inimă!

Auzeam râsete de copii înecate în marele hohot de plâns. Îmi apăreau înainte vedenii de supliciu şi moarte, pământul parcului îmi părea răscolit de copitele cailor şi de roţile cu seceri lungi ale carelor de război, vedeam figuri stranii scormonind şi căutând nu ştiu ce, vedeam cavouri cu flori ofilite şi grilaje înţepenite de timp şi uitări, apoi ridicam ochii şi o vedeam iarăşi pe Vanda – frumoasă ca o icoană – Vanda mea! Apoi iarăşi figurile răvăşite, braţele contorsionate de suferinţele nemărturisite, vedeam chipurile tensionate pictate de Taddeo Gaddi şi Botticelli, Philippo Lippi şi Pollaiuolo, sau ale pictorilor înspăimântători!

- Vanda!

Vanda începea să coboare în vale.

- Aşteaptă! Ce faci?

- Nu trebuia să fim aici! a spus solemn Angelina. Niciunul!

- Îmi amintesc locul. Uite, tată, acolo jos!

- Vanda, te rog! Nu te duce acolo: de-acolo te-am luat! Plângeai, aveai lacrimi dar nu aveai ochi, erai aproape inconştientă, dar foarte nefericită. Nefericirea din tine era mai conştientă decât erai tu. Te rog, nu te-ntoarce! Acolo nu e decât nefiinţă şi suferinţă: e moartea din sânul nenaşterii.

Vanda s-a uitat la mine cu ochi fulgeraţi, care nu admiteau şovăială sau nesinceritate, nici teamă:

- Spune-mi, te rog, acum, adevărul! Cine sunt eu şi ce se-ntâmplă cu mine?

- Eşti fiica mea dragă şi te iubesc nespus. Ai murit la trei luni, fără ca eu sau mama ta să fi putut face ceva. Nimeni n-a fost

[36] Cf. Elie Faure, Istoria Artei, Arta Renaşterii, Editura Meridiane, Bucureşti 1988, p. 90.

vinovat. Eu am ajuns cumva, nu ştiu cum, aici, te-am căutat şi te-am găsit, apoi ţi-am redat chipul şi gândurile, sensibilitatea şi educaţia pe care l-ai fi avut dacă ai fi trăit.

-Tu?

- Eu, Lionardo şi Manuil, Angela şi Antonello, toţi şi niciunul din noi. Nu ştiu: a fost o minune, o bucurie neasemuită! Faptul că mi s-a îngăduit să te văd, să te simt, să-ţi vorbesc, e cea mai mare minune din viaţa mea, e darul nemeritat pe care l-am primit de la Dumnezeu. Aici creatorii au lucrarea nedespărţită de lucrarea lui Dumnezeu, aşa că n-aş putea spune ce aparţine fiecăruia în parte.

- Şi sufletul meu?

- Sufletul tău este suflarea lui Dumnezeu. Sufletul tău este nemuritor: ca şi al meu, ca şi al Angelei sau Angelinei... Am vrut să fii conştientă, să te bucuri alături de mine şi de prietenii mei, să progresezi în lumea cea nouă.

- Şi cum voi progresa? Fiindcă toate îmi sunt date de-a gata.

- E drept, toate ţi-au fost până acum *prefigurate*, însă de aici înainte vei putea ajunge să-ţi alegi singură calea şi să aduci în ambele lumi *ceva nou*!

- Cum, tată? Cum va fi asta?

- Prin mine. Ştii, eu trăiesc oarecum dublu: sunt prezent în ambele lumi. Am să te-ajut. Sunt gata să fac orice să te ştiu fericită.

- Ce ai de gând?

- Faptele mele din lumea de jos se răsfrâng şi asupra ta: le fac în numele tău şi devin ale tale. Tu, aici, iei darul lor. Şi eu mă hrănesc din liniştea ta, din frumuseţea ta. Asta, o oarecare vreme. Apoi, la un moment dat, vei putea să aduci în lumea aceasta *direct* noutatea.

- Şi tu ai să-mi faci voile? Eu voi fi mama şi tu copilul?

- Nici chiar aşa. Vom lucra împreună: *în ambele lumi*. Spune-mi ce vrei şi voi face.

- Deocamdată îmi doresc un singur lucru. Dar ştii? mi-l doresc cu mare ardoare. Cu ardoare nestăpânită. Îl vreau acum.

- Te ascult. E foarte importantă prima dorinţă. Primul tău gând.

- Mai ţii minte de unde m-ai luat? Aşa cum zici că eram, aproape inconştientă, fără glas şi privire, îmi dădeam seama că nu eram singură: erau ca mine mulţi, foarte mulţi. Şi toţi sufeream aceeaşi suferinţă. Ei îmi sunt fraţi şi surori. Ei îmi vor fi prieteni.

- Nu îndrăznesc să formulez în minte dorinţa ta. Este o nebunie, Vanda!

- Nu fii egoist, tată! Ah, voi oamenii. Dacă *aţi fi* cu adevărat!

- Dar abia te-am adus pe tine!

- Tată, trebuie să-i salvăm pe toţi ai mei! Te rog, *să capete şi ei conştiinţă şi chip*!

Fiica mea mă învăţa ce înseamnă să fii cu adevărat om, să participi din toată fiinţa ta la umanitate. Însă lecţia pe care mi-o dădea era groaznică. Nu mai aveam puteri. Eram sleit numai când mă gândeam la ceea ce mă aştepta.

- Vanda, iubito, ai idee câţi sunt?

- Nu.

- Câteva zeci sau sute de mii. Sunt nenumăraţi! Un popor întreg. Ar putea dura toată viaţa.

- Cu atât mai mult trebuie să te grăbeşti.

Era necruţătoare. De ce nu sunt mirat? Mi-e fiică.

Vanda m-a învăţat ceva nou, ceva neaşteptat. *Legăturile dintre cei nenăscuţi se pare că sunt mai puternice decât acelea dintre noi, oamenii*.

Ne-am întors în casa Angelei în tăcere deplină. Mă gândeam la Pietà: Madonna cu înfăţişarea ei de adolescentă de 15 ani, fiindcă după ce L-a născut pe Hristos ea n-a mai îmbătrânit, ţinând în braţe, în tăcere înfiorată, *trupul Dumnezeului mort*! Un trup mort, părăsit de suflet, dar care mai poartă într-însul Dumnezeirea. Aşa erau şi trupurile celor nenăscuţi: fuseseră părăsite de sufletele lor mici, însă mai purtau într-însele dumnezeirea. Poate că mai era o speranţă.

- Ce ai de gând să faci? m-a întrebat Angela.

- Nu ştiu încă prea bine. Ce ştiu e că voi fi tatăl tuturor acestor copii nenăscuţi. Am să-i iau de pe acele limburi ale deznădejdii, le voi gândi chipuri, le voi desena vis. Vanda îi va aduce pe rând la

voi. Iar voi – ştiţi deja ce să faceţi. E timpul să plec, Angela. Mă voi întoarce în pământurile lor, la congregaţia tuturor acelor ape triste, mă voi aşeza pe o margine, unde oi şti.

- Şi ce-ai să faci tu singur, acolo?

- Nu ştiu. *Le voi spune poveşti*. Le voi arăta desene şi planuri ale posibilului. Am să-întreb, am să cer îndurare.

- Ceea ce faci tu este nebunie, Sânzian. Vei vorbi aerului? Nici viii nu te ascultă şi tu spui poveşti morţilor? Dragule, încă nu eşti pregătit. Crede-mă! Dacă pleci acum, s-ar putea să nu ne mai vedem niciodată.

Am arătat spre Vanda:

- E voia ei. *E prima dorinţă*. *E vie*, Angela, înţelegi?

- Îi trebuie infinitatea. Este ca tine.

- Infinitatea mea fusese abstractă. A ei e înspăimântător de concretă. Ea are nevoie de infinitatea infinităţilor: o mulţime nenumărată de suflete, fiecare din ele purtând o lume fără sfârşit.

- O să am grijă de ea până te-ntorci.

- Ştiu. Veniţi să vă îmbrăţişez.

Nu ştiu cât am stat aşa. Probabil până când eternitatea a devenit nerăbdătoare.

- Trebuie să plec acum. Un popor întreg mă aşteaptă.

Nu mi-a mai răspuns nimeni.

17. Revelaţii de împrumut

Nu poţi avea privilegiul tuturor vedeniilor, aşa că pe unele trebuie să le primeşti din sufletul şi din mărturia altora. De fapt, cea mai mare parte din *colecţia ta de vedenii* este de provenienţă străină: sunt harisme şi revelaţii de împrumut, bucurii indirecte. Însă trebuie să fii recunoscător că ceea ce n-ai putut avea din miezul nemijlocirii a strălucit şi se odihneşte şi-n mintea şi inima ta.

Ştiu, Vanda: există lucruri pe care tu încă nu le poţi înţelege, fiindcă eşti copil. În plus, simţi ceea ce eu nu pot simţi, aşa că nu-mi poţi înţelege neputinţele, ezitarea, îndoielile. Îmi amintesc că

mi-ai spus: „Îi simt, tată, pe toţi cei ca mine, pe toţi cei care-au murit mai înainte de-a fi născuţi.” Eu nu-i simt încă, fetiţa mea dragă, şi poate că nu-i voi simţi niciodată. De-aceea, când am să le spun poveştile, mă voi gândi la tine: am să ţi le spun mai întâi ţie, iubito! Am să-mi închipui apoi că m-auzi.

„Te-aud, tată. Vorbeşte-mi.”

Înainte ca tu să te trezeşti, am fost la sărbătorirea lui Antonello da Messina, apoi la cea a lui Raffael; am fost condus de Angela până în atelierul de lucru a lui Manuil Panselinos – acolo unde ţi-au fost plăsmuite, într-o singură clipă de graţie, chipul, privirile, educaţia tuturor anilor. Acolo am văzut coborârea strălfulgerării harului dumnezeiesc asupra portretului tău. Acolo m-am pierdut în fascinaţia Sfintei Fecioare, în neasemănarea ei îndurată! Aşa că nu ştiu în ce măsură eşti din Dumnezeu şi ce parte din tine e sufletul gândirii acestor oameni. De fapt, te cunosc extrem de puţin. Pentru mine, tu, fiica mea, eşti *marea taină*. În acest sens, tu eşti deja femeie: ai deplinătatea misterului. *În tine, a pus Domnul nemargini de gândire...* adâncuri de trăiri inefabile, întuneric suprem. Mă doare că nu te mai văd. Pentru mine ai redevenit nevăzută, însă mă consolez cu gândul că te voi cunoaşte poate mai bine acum, spunându-ţi poveşti, depănând amintiri, arătându-ţi cât sunt de slab fără tine şi vulnerabil.

Cine sunt eu? Tatăl tău, mi-ai spune repede. Sunt gând pur, străbătând văzduhul gândirilor, căutând să devin una cu geniul lor. Simt că numai aşa te pot atinge: gând pur. Vibraţia pură a gândului este fiinţa mea de acum. Gând pur străbătând văzduhul gândirilor geniilor, am devenit una cu Antonello, una cu Raffael, una cu Manuil. Nu mai sunt eu: sunt ei toţi, iar tu eşti fiica mea.

Fata mea, ţi-am promis o poveste. Te-am ascultat. Sunt aici, aproape de casa unde ar fi trebuit să te naşti, lângă copaci, lângă binecunoscutele ape... Văzduhul e cenuşiu. Aşa este lumea mea toată, lumea pe care tu n-o s-o mai cunoşti. E seară.

„Şi a fost seară... Şi a fost dimineaţă...” se aude un glas de copil. „Şi a fost seară... Şi a fost dimineaţă...” se-aude iarăşi acelaşi glas. Este un băieţel. Nu pot să-l văd. E nevăzut. „Ce faci tu aici?” aud

de astă dată un glas de fetiţă. „Mărturisesc, iarăşi şi iarăşi, de şase ori, *lăsarea nopţii*”, răspunde el. „De ce?” îl întreabă fetiţa. Nici ea nu se vede. „Avem nevoie de o nouă geneză!” îi răspunde ferm băieţelul, după o scurtă ezitare. „De ce?” întreabă iarăşi fetiţa. „Ei, şi tu! De ce, da’ de ce!” „Da: de ce?” „Lumea cea nouă o să ne fie oglindă şi rază!” Şi băieţelul s-a cufundat în tăcerea şi joaca lui. Copila a tăcut. Încerca să surprindă promisiunea băiatului: *de şase ori lăsarea nopţii dintâi*.

Băieţelul a simţit la un moment că devine bărbat, apoi iarăşi copil: germenii viitorului veneau şi se retrăgeau ca o maree, deşi în lumea lor nu exista lună şi ţărm. Atunci au asistat amândoi, înmărmuriţi, la coborârea *întunericului dumnezeiesc mai mult decât luminos al tăcerii* asupra unei lumi în fragedă alcătuire...

Ieşit din noapte, să te cufunzi cu voluptate în altă noapte! Ieşit din noaptea Dumnezeirii, din ceea ce covârşea simţurile şi fantezia, vârtej al zămislirii gândirii şi firii însăşi, cele două suflete mici simţeau atracţia şi fascinaţia cea nesfârşită. Ieşit din noaptea cea orbitoare, te recunoşti al nopţii: nopţii dintâi i se adaugă o altă noapte, o alta şi-o alta... Substanţe volatile sau vaporoase, diafanii ce nu pot nicidecum fuziona se-nvăluie una pe alta, se înconjoară, se studiază şi se contemplă una pe alta, ca şi cum ar fi fost şi ele suflete vii! Aceasta înseamnă să vezi timpurile şi veacurile de dinafara lor, în propria lor contragere – când toate se-ntorc în concentrarea nopţii dintâi. Minţi pure, inimi respirând nemărginirea dorinţei de-a fi, cei doi copii se-nalţă pe aripa de foc şi de vifor a vântului de miazănoapte, să fie răpiţi în miezonoptica Dumnezeirii. Nevăzuţi, se-adaugă fiinţelor nevăzute. Neştiuţi nici lor înşile, se-alătură făpturilor neştiute. Privirile lor par să fi sosit de la celălalt capăt al Universului, cuvintele lor de la marginile de foc ale tăcerii! Fiinţe dragi, veniţi: sunteţi bine primite. N-aţi mai avut nici voi loc pe Pământ, o ştim: veniţi să locuiţi inima noastră!

Cei doi copii se ţin strâns de mână. Sub ei, o câmpie verde crud îşi spumegă apele. În faţa lor – un sat celtic: clădiri de piatră cu acoperişul de stuf sculptat în modele rafinate, ca o broderie, tufe

imense sculptate – păsări măiestre, animale din basme, flori în culori vii! Tot locul e-al lor: lumea aceasta le aparţine. Băieţelul îşi trage sufletul: se-apropie de un cedru sau un stejar – nu ştie prea bine ce e, că n-a mai văzut niciodată. Copacul a apărut într-o clipă, chiar acolo, în faţa lor, cu toate inelele anilor: da, Vanda, chiar aşa: *o mie de ani ce n-au fost*!

„E un stejar!" a spus băieţelul. Şi stejar a rămas. Asta e legea, Vanda, şi nu se poate schimba: din clipa în care i s-a dat numele, fiece lucru există dintotdeauna. „Uite şi albăstrele!" a spus copila. Şi, la fel ca frunzele acelui copac gros, şi petalele s-au conformat în ceea ce priveşte culoarea şi configuraţia. Structura şi forma. Toate din jurul lor erau menite s-asculte.

Cei doi rămăseseră invizibili: şi aşa vor fi totdeauna – fără formă sau chip. Elementele erau cele în care le reverberau fiinţele şi chipurile: băieţelul s-a uitat la stejar şi pe scoarţă i-a apărut, în basorelief ocru, portretul. „Ce frumos eşti!" i-a spus fetiţa. „Până acum nu te-am ştiut aşa." „Şi tu, cât eşti de frumoasă!" i-a răspuns băiatul privind covorul tremurător al albăstrelelor. Apoi şi-au privit chipurile din ape, de pe pereţii de piatră ai caselor sau de pe verdele crud al câmpiilor şi tufelor rafinat sculptate. Şi au înţeles că li s-a dăruit să poarte *chipuri indirecte*.

De bucurie, au luat-o la fugă prin noua lume. Şi-au alergat tot aşa, neştiuţi, până când au ieşit din sat. Acolo, în faţa unei locuinţe rotunde, în faţa unei locuinţe turn, îi aştepta un bătrân. Era cu părul şi barba albe prelungi, avea sandale din curele de piele, haină lungă şi toiag. Era asemenea lui Melchisedec, regele Salemului, *fără tată, fără mamă, fără neam, neavând nici început al zilelor, nici sfârşit al vieţii*[37]. La fel ca şi ei. I-a îmbrăţişat.

„Cine e el cu adevărat, tată?"

„Nu ştiu prea bine, nu îmi dau seama, Vanda: vreun bunic sau un strămoş de-al lor. Nu văd până acolo."

„Şi cei doi copii? Cine sunt? Că nu le-ai dat nume."

„Băieţelul este Tadeu. Pe fetiţă s-o cheme Allegra. Aşa, mai dăruieşte-mi o şoaptă, iubito!"

[37] Cf. Evrei 7, 3.

II. Poveştile Cerului

1. Invizibilii

Mă uit uneori la Vanda cât e de frumoasă şi regret că nu sunt eu tatăl ei. Şi are ochii atât de trişti! Albaştri, însă plini de tristeţile negre. Îl vede de departe pe Sânzian: îl strigă. El nu aude. Îl strigă mai tare, să îi atragă atenţia. El însă nu o mai vede.

Se-ntoarce îmbufnată la mine:

- Cum să-i vorbesc? Ce să îi spun să m-audă?

- *Problema noastră nu este să găsim ce anume vom spune, ci cum să tăcem, iar în mijlocul tăcerii sau cuvântului nostru să se audă vorbind Duhul Sfânt*[38].

- Ce fel de tăcere este aceasta?

Nu ştiu ce să răspund. Copiii ăştia te încuie cu întrebările lor. Până acuma nici eu nu m-am gândit cum. Mi s-a întâmplat aşa, pur şi simplu. În fond, e taina athoniţilor.

- Este aşa cum ai sta înaintea pânzei albe, Vanda! Te concentrezi o perioadă în linişte şi deodată vezi cum îţi apare imaginea, i-a spus Angela. Iar dacă ai scrie o carte, cuvintele ar trebui să apară singure, aşa: ca şi cum ar fi nechemate!

- Nechemate?

- Da, fiindcă tu n-ai mai avea gânduri, n-ai mai avea dorinţi. Ci doar pe aceea de a te supune Duhului. Uite, Manuil e un *bărbat al dorinţelor Duhului*.

- Dar eu nu pot... s-a strâmbat Vanda. Îmi doresc atât de mult să fi stat mai multă vreme cu mine...

- Îl omori, Vanda, cu dorinţele tale! L-ai rănit, l-ai făcut să sângereze fără ca măcar să-ţi dai seama.

- N-am vrut!

- Manuil! O să plângă, m-a luat de mână Angela.

---

[38] Arhimandritul Vasilios Gondikakis, Intrarea în Împărăţie, Iniţiere în taina liturgică a Ortodoxiei, Editura Deisis, Sibiu 1996, p. 108.

- E timpul să înţeleagă! Nu trebuie să regreţi nimic, Vanda. Chiar dacă l-ai făcut pe tatăl tău să-şi părăsească proiectele, să şi le renege, chiar dacă, într-un fel, apariţia ta a provocat catastrofa tuturor proiectelor lui de creaţie, ceea ce face acum este mult mai important. Din sângele lui şi din poveştile lui vor lua fiinţă chipuri de copii nenăscuţi, fiinţe ca noi, nevăzute, şi ei îşi vor căpăta locurile şi bucuriile acolo unde visele celor de pe pământ nu ajung, nici nu îndrăznesc! Totul are însă un preţ.

- Dar nu vreau ca el să se chinuie! Îmi pare rău...

- Îi va trezi pe cei asemenea ţie, le va însufleţi visările şi îi va învăţa ceea ce ştie mai bine. Şi va face aceasta până când nu va mai avea nici o picătură şi nici o *pictură de sânge*, nici un fir de poveste şi nici un fior. Atunci va adormi. Mai întâi însă va orbi, îşi va pierde vedeniile şi memoria neîntâmplatului... Cât despre tine – tu va trebui să te obişnuieşti.

- Nu, niciodată! Am să răscolesc cerul şi marea...

- Sunt sigură că da, i-a spus pe un ton liniştit Angela. Dar nu acum, iubito. Trebuie să plecăm. Nu mai putem sta aici.

- Încă un pic, a implorat Vanda. Ce face acolo?

Sânzian era aşezat sub două sălcii pletoase de pe malul murdar al râului de purpuri şi avea în mâini o carte deschisă. Din pământ ieşeau două conducte mari de ciment ce făceau parte probabil din canalizarea oraşului. Lângă Sânzian a venit un copil. El nu l-a văzut. Se gândea. Nu se ştie la ce.

- Ce faci tu aici? l-a întrebat copilul. Era o fetiţă.

Sânzian a ridicat ochii.

- Cum te cheamă?

- Pe mine mă cheamă Ana, a spus copila cuminte. Pe tine?

- Sânzian.

- Şi ce faci aici, de unul singur?

- O să citesc o poveste.

- Cui? Că nu mai e nimeni...

- Am să ţi-o citesc ţie, şi cui o mai veni...

- Ce bine! Că nu mi-a mai citit nimeni poveşti.

- Cum aşa? Nu ţi-au citit părinţii? Mama şi tata...

- N-am părinţi. Adică nu mai am.
- Îmi pare rău.
- Au plecat să muncească în străinătate. Acum vreo doi ani, nu mai ştiu. Şi au uitat de noi.
- De *voi*?
- De mine şi de fratele meu. Poţi să mai stai un pic?
- De ce?
- Să-l chem şi pe fratele meu.
- V-aştept.

Copila a zbughit-o şi s-a pierdut printre sălcii în vântul de aur.

- Vezi, Vanda? Nu va fi singur. Are deja şi ascultători.
- Adică... în afară de cei nenăscuţi?

-Da: ascultători pământeşti. Şi ei sunt invizibili ochilor lumii: ca tine, ca mine, ca Manuil...

- Invizibili?
- E un fel de a spune. De fapt, indiferenţa e cea care nu vede nimic. Ana, de pildă, nu mai este „văzută" de proprii părinţi: nici măcar în gânduri. Pentru ei, a încetat să mai existe, a mai spus Angela.
- „Invizibilii" sunt cei neluaţi în seamă: trecem pe lângă ei fără să îi vedem, fără să mai credem în existenţa lor, chiar dacă ne lovim de ei pe stradă, chiar dacă ne cerşesc un pic de atenţie, ei pentru noi nu există! m-am prefăcut eu că devin pământesc.
- Groaznic! Ce lume crudă.
- Lasă acum. Ana e doar unul dintre primii săi ascultători pământeşti. Cu timpul, o să se-adune în jurul tatălui tău toţi năpăstuiţii soartei, toţi cei dispreţuiţi, cei ce nu sunt, cei ce n-au fost să fie...
- Va face din toţi aceştia copii de aur... O să-i îmbrace-n porfira inimii lui. Aşa cum ţi-ai dorit tu.
- Dar o să dureze o eternitate! Când va mai ajunge la mine?
- Când va ajunge la tine nu va fi singur. Şi are şi aliaţi.
- Ce aliaţi?
- Mai are doi prieteni care s-au apucat să facă acelaşi lucru: Arthur şi Filip sunt porniţi, ca şi el, să citească poveşti

„invizibililor” – născuţi, nenăscuţi. O lume nouă e pe cale să se-nfiripe. Andersen, Fraţii Grimm, Wilhelm Hauf, Petre Ispirescu, Michael Ende sunt artizanii noii lor lumi.

2. Pictura ca vedenie a minţii

Sânzian este acum în camera sa. Îl văd cum stă de câteva ceasuri bune în faţa şevaletului, privind orb.

- Te exasperează, nu-i aşa? am întrebat-o deodată pe Vanda. Şi ea vedea ce vedeam eu.

N-a răspuns. Nu imediat.

- Numai din cauza mea se întâmplă aceasta! a exclamat.

- Stai să vezi ce se întâmplă *din cauza ta*, i-am spus subliniind ultimele cuvinte.

Eu mai văzusem aşa ceva. Totuşi, nu-mi putusem imagina că va fi să fie chiar asta.

În jurul lui Sânzian apăruseră nişte volburi de culoare: chipuri care se iveau brusc din neant şi care dispăreau la fel de brusc, forme indefinite care dansau, culori care se întrepătrundeau ca nişte animale fabuloase, umbre ce ţipau uşor mai înainte să se destrame, luminiţe care scânceau cerând ocrotire. Printre toate se întorcea obsesiv chipul Tatzianei.

- Mama! a şoptit Vanda.

- Lasă. Tu eşti acum viaţa lui.

Divorţaseră de câteva luni. N-avea nici un rost să mai întoarcă cuţitul în rană. Uf, oamenii ăştia ilogici! Mai bine s-ar concentra la lucrarea lui. Oricum nu mai are mult de trăit.

E drept că eu n-am fost căsătorit niciodată: n-am de unde să ştiu. M-a ferit Dumnezeu. Uite însă că zăpăceşte copilul!

- Priveşte pânza, Vanda. Priveşte doar pânza. Restul e reziduu.

Pe pânza lui Sânzian – sau mai bine zis dincolo de pânza lui Sânzian a apărut Signor Lionardo stând în faţa propriei lui pânze albe, privind în gol. Ştiam locurile. Era Mânăstirea Santa Maria delle Grazie.

- Să-ţi spun povestea, Vanda, iubito: atunci când stareţul Mânăstirii Santa Maria delle Grazie a ajuns să nu-şi mai poată ascunde exasperarea – văzându-l pe Lionardo stând nemişcat zile şi săptămâni întregi în faţa pânzei neîncepute, fără să picteze nimic, fără să pregătească nici o culoare – acesta i-a replicat: *„La pittura e una cosa mentale”*. „Pictura e o lucrare a minţii”, da: chiar aşa a spus. Vezi, Vanda? Pe pânza lui Sânzian, în golul ei alb, în adânc, e un alt gol – al lui Lionardo – iar acolo i se pregăteşte Cina cea de Taină. Acum. Chiar acum.

- I se pregăteşte? Cine i-o pregăteşte?

- Aşteaptă să vezi. Povestea nu s-a terminat. Nu ştiu nici eu cum se va sfârşi povestea aceasta. Ceea ce pot să-ţi spun este că asişti la acea *vedenie a minţii* care precede şi face cu putinţă pictura propriu-zisă. Această *pictură interioară* rămâne în persistenţa memoriei într-un album nesfârşit. Spunea un aghiorit odată că fiece om este un pictor ce-şi zugrăveşte cu gânduri şi meditaţii, cu forme, figuri şi întruchipări *pergamentul imaginaţiei*. *Orice om ce se găseşte în acest trup*, zicea*, se aseamănă unui pictor care pictează o icoană în chip tainic. Şi când acest pictor scoate şi pune într-o galerie pictura sa, e lăudat de privitori dacă pe dânsa a zugrăvit chipuri ale Sfinţilor şi alte lucruri frumoase, vrednice de văzut. Dar dacă a pictat lucruri grozave, urâte şi necinstite, e blamat şi ocărât. Tot astfel, orice om, când după moarte va sta în faţa Judecăţii lui Dumnezeu, va fi lăudat şi fericit de Dumnezeu, de Îngeri şi de Sfinţi, dacă şi-a împodobit mintea şi imaginaţia cu lucruri strălucite, dumnezeieşti şi spirituale. Dar, dimpotrivă, dacă şi-a încărcat imaginaţia cu patimi necuviincioase, idoleşti şi nebune, va fi ruşinat şi condamnat*[39].

- Şi toţi oamenii sunt chemaţi la Judecata picturii?

- Toţi.

- Şi eu?

- Tu nu, iubire.

- De ce? Eu nu sunt om?

---

[39] Sfântul Nicodim Aghioritul, Războiul nevăzut, Editura Arta Grafică, Bucureşti 1991, p. 72.

- Eşti. Fii liniştită. Vreau să spun că tu nu vei fi acolo în numele tău. Îl vei însoţi însă pe tatăl tău. Vei fi una cu el. Asta, dacă vei voi.

- Vreau.

- Priveşte, Vanda, tabloul minţii tatălui tău se schimbă. Signor Lionardo spusese că „pictura e poezia care se vede". Ce privilegiu pentru noi, îţi dai seama, iubire? – să asistăm la alcătuirea ei de taină!

Lionardo priveşte în continuare peretele alb. Priveşte lung. Sânzian priveşte acelaşi perete până când norii de plasmă din jurul său, lumini şi umbre, culori, dispar. Nălucirile se întorc de unde-au venit. Mintea lui este acum fără culoare, fără formă sau chip. Mintea lui este moartă. Ca şi mintea lui Signor Lionardo cel plăsmuit. Lionardo cel plăsmuit de Sânzian a dispărut. Peretele mânăstirii a devenit negru. Dincolo nu mai este nimic.

Dincolo e altă cameră: e chiar foişorul casei aceleia preschimbat în altar! Cina cea de Taină a Mântuitorului a început.

- E Cina cea de Taină a lui Leonardo da Vinci? m-a atins Vanda de braţ.

- Nu, nicidecum, iubito. Nu mai vedem oglindiri şi picturi, ci chiar fiinţa lucrului. Este aici Adevărul Însuşi.

Nu mai trebuia să-i spun nimic. A tăcut şi s-a închinat.

Am coborât privirea şi eu. Apoi n-am mai rezistat. Când am ridicat ochii, o mulţime nenumărată de copii îşi făcea de cap în Sfântul Altar. Alergau, dansau, se zbenguiau, furau de pe masă pâinea! Un mititel care nu ajungea a fost luat în braţe chiar de Mântuitorul Hristos, Care i-a dat şi lui o bucăţică.

Prichindeii treceau prin peretele negru ca şi cum n-ar fi fost. Şi poate că nici nu era, dacă stau să mă gândesc bine. Ar fi trebuit totuşi să fie: nu erau numai copiii cei nenăscuţi aicea la Cină, ci şi orfanii pe care îi proteja Sânzian de câteva luni. Am recunoscut-o pe Ana. Era cu fratele ei Sebastian.

Numai Ana a văzut-o pe Vanda. A venit la ea s-o întâmpine:

- Eşti nouă?

- Ăăă... nu. Sunt fiica lui.

- Aha.

Şi a fugit înapoi.

Am înţeles în sfârşit ceea ce se întâmpla aici. Crezusem iniţial că este vorba de concepţia picturii – apoi de o proiecţie. Sânzian ajunsese însă la *moartea mistică a minţii*: depăşise nălucirea şi plăsmuirile, imaginaţia însăşi fusese trecută în nefiinţă. Mărturisesc că nu-l credeam în stare de aşa ceva. Nu că n-aş fi avut încredere în el, nici vorbă, însă nu mă aşteptam s-ajungă la *moartea minţii şi fanteziei* atât de curând. Asta a provocat *contragerea* sufletelor copiilor născuţi şi nenăscuţi la propria origine, restaurarea paradigmei lor ideale, precum şi chemarea suflării de viaţă în fiecare, odată cu o conştiinţă nouă, cerească, mai ascuţită şi mai profundă, matură!

Contragerea formelor şi suflărilor la propria lor origine era procesul prin care mintea celui care contemplă – adică mintea lui Sânzian – şi minţile contemplate ale copiilor ajungeau deiforme, dumnezeieşti, unite cu toate conştiinţele în Unul Sfânt, Unul Domn Iisus Hristos, în slava lui Dumnezeu Tatăl.

Vanda m-a strâns de mână.

- Ce credeai? Dacă tatăl tău s-a înduioşat de soarta acestor copii, cum să nu ardă de drag inima Stăpânului?

- O să aibă grijă şi de el, nu-i aşa?

- Va avea, iubito. Desigur.

- Înseamnă că tăticu' meu nu se va mai chinui atât, nu-i aşa?

- Asta nu pot să-ţi spun. Nu cred. Suferinţa asta nu i-o va lua nimeni.

- Da' de ce, Manuil? Da' de ce?

- Acum nu poţi să-i înţelegi pe cei mari. Mai avem cale lungă de mers. Priveşte şi-nvaţă.

3. Fantezia dumnezeiască şi biblioteca vedeniilor

- Şi unde avem de mers, Manuil?

- Acum? Mergem la bibliotecă. Sunt câteva cărţi care o să te mângâie. O să te facă să înţelegi.

- Ce fel de cărţi?

- Noi le spunem *Cărţi ale chemării*. În ele au rămas consemnate vocaţiile oamenilor pământeşti şi se scriu în continuare idealuri şi taine ale oamenilor cereşti. Te previn însă că la început ai putea fi rănită. S-ar putea să te doară.

- Să mă doară? O carte?

- Cuvântul are putere: *cuvântul loveşte, harul său mângâie*. Are natură dual㠠. Nimic şi nimeni nu poate să schimbe adevărul acesta.

Am ajuns. Am luat-o pe Vanda de mână şi am intrat. Toate erau liniştite, aceeaşi tăcere sfântă, aceeaşi preocupare ca şi data trecută – ultima oară când am fost aici. Să fie săptămâna trecută? Nu îmi mai amintesc.

Atenţia Vandei a fost atrasă de o carte. Era pe una din mese, acolo, în faţa ei, ca şi cum ar fi fost uitată. Aici nimic nu se uită.

- E cu poze?

- Toate sunt cu poze.

Avea coperţile în culorile curcubeului. Cărbuni aprinşi mocnind multicolor.

- Cine a scris-o?

- Un mare pictor: Iezechiel. Stai, n-o deschide!

Prea târziu.

- Coboară privirea! Nu privi!

Vântul de miazănoapte a deschis brusc toate ferestrele. Norul imens şi valul de foc – răspândind de jur împrejur raze strălucitoare – lăsau să se vadă în miezul lor tronul ca un metal în văpaie al Cuvântului. Tetramorfii mă priveau cu subînţeles: faţa de om era gânditoare, faţa de leu melancolică, faţa de bour insuportabilă, iar faţa de vultur avea îndrăzneala pe care nu o mai văzusem. Auzeam glasul lui Iezechiel de la râul Chedar, din ţara

Caldeilor: *Pe bolta de deasupra capetelor fiarelor era ceva care semăna cu un tron şi la înfăţişare era ca piatra de safir; iar sus pe acest tron era ca un chip de om. Şi am mai văzut ceva, ca un metal înroşit în foc, ca nişte foc, sub care se afla acel chip de om şi care lumina împrejur; de la coapsele acelui chip de om în sus şi de la coapsele chipului aceluia în jos se vedea un fel de foc, un fel de lumină strălucitoare care-l împresura de jur împrejur. Cum este curcubeul ce se află pe cer la vreme de ploaie, aşa era înfăţişarea acelei lumini strălucitoare care-l înconjura. Astfel era chipul slavei Domnului. Şi când am văzut eu aceasta, am căzut cu faţa la pământ*[40].

Vanda era oarbă. Nu mai avea ochi.

- Manuil, ce se întâmplă? Nu mai văd!

Am strâns-o la piept. I-am simţit pe obraz lacrimile.

Vanda nu a mai plâns niciodată. Pur şi simplu, nu avusese lacrimi. Acum avea: nu mai avea ochi.

- Ce-ai făcut? Nici o carte nu se deschide fără rugăciune şi binecuvântare.

- Iartă-mă! Iartă-mă, Manuil! Nu mai fac.

M-a strâns cu putere cu mânuţele mici. Unde mi-e capul? M-am apucat să o mustru. M-am pierdut cu firea. Bătrân nesăbuit! E vina mea.

Vanda şi-a recăpătat vederea mai înainte să încep să-mi formulez în cap rugăciunea. Avea *ochi de porumbiţă*. Preacurata *ştia*.

- Preasfântă Născătoare de Dumnezeu şi Pururea Fecioară Maria, cea care în chip înfricoşat ai încăput toată fiinţa Dumnezeirii, dăruirea cea mai înaltă decât toată cinstea şi podoaba cea preacinstită a tuturor bunătăţilor, tron şi palat de mărgăritar al Înţelepciunii lui Solomon, pe care te înconjoară şaizeci de puternici, adică glasurile Scripturii celei de Dumnezeu insuflate, loc de lumină începător, din care razele mântuirii au strălucit lumii, vederea Proorocilor cea cinstită, porfira cea de Dumnezeu Însuşi ţesută, împlinirea cea preavădită a toată

[40] Iezechiel 1, 26-28.

proorocia, zidirea a doua oară a sufletului şi trupului meu, mântuirea mea, mângâierea mea cea din urmă!... Binecuvântată adumbrire a genelor tale! Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, coboară-ţi asupră-ne privirea ta fecioară! Priveşte-mă, şi voi fi viu!

Vanda mă priveşte cu *ochi necreaţi*: cu privirea de dinaintea Universului.

- Ce s-a întâmplat, Manuil? Totul este atât de bine acum!

- Rugăciunea mea a fost ascultată *mai înainte de a începe*.

- Adică nici n-ai apucat să pui întrebarea şi răspunsul a şi venit?

- Aşa se întâmplă multe aici. Nu ştiu cum să-ţi explic: e ca şi cum săgeata ar lovi ţinta mai înainte să îi dai drumul din arc. Desigur că aşa ceva nu este cu putinţă. Când i-ai dat drumul, săgeata este deja acolo. Adică...

- Lasă... Spune-mi mai bine: ce se întâmplă cu mine? Văd toate ca mai înainte şi în acelaşi timp le văd şi de sus, ca şi cum aş pluti deasupra mea însămi. Şi parcă toate îmi sunt transparente.

- Aşa este întotdeauna când *ochii sufletului devin ochii Duhului*.

- Cum adică?

- Ai *ochi de porumbiţă*. Asta înseamnă să vezi toate şi tot cu ochii Duhului, să trăieşti viaţa necreată a lui Dumnezeu. Să simţi toate cu însăşi simţirea dumnezeiască, desigur, atâta cât i s-a dat omului să poată suporta!

- Dar mi s-a părut deja că nu mai pot să suport...

- Ai fost botezată cu foc. Nu trebuie să te sperii. Ar fi trebuit să te previn din timp – da' ce prostii mai sunt în stare să spun? – aici timpul nu mai există demult.

- De acum înainte voi putea citi *Cărţile*? Am să pot să le deschid? O să-mi fie îngăduit?

- Desigur. Acum îţi străluceşte în puterea văzătoare a sufletului pecetea vieţii duhovniceşti.

- Manuil, pot să-ţi mai spun ceva?

- Da, scumpo. Ce este?

- Vedenia asta grozavă... chiar este?

- Nu-ţi mai iese din minte, aşa-i?

- Aşa.

- Întrebi dacă a fost chiar aievea?

- A fost?

- A fost numai o poză, iubito. Dacă era vederea însăşi a lucrului ni s-ar fi dezagregat cu totul minţile şi făptura. Am fi devenit nemărginire şi nefiinţă.

- Atunci de ce-a fost atât de puternică? Fiindcă îmi pare că aş fi murit.

- Ţi-am spus de la început: cuvintele tuturor Cărţilor de aici sunt cu putere; imaginile păstrate în Fantezia dumnezeiască sunt purtătoare de har şi de o semnificaţie care oamenilor pământeşti le este străină: le scapă.

- Totuşi, este ceva curios...

- Numai ceva?

- Bine, totul! Am vrut să spun că este ceva ce mi se pare uluitor.

- Este uluitor tot ceea ce ţine de Dumnezeu-Cuvântul. El este cel ce are putere aici.

- Nu mă refer la putere, la fiarele acelea înfricoşătoare, la roţi sau la focul acela cu mulţi ochi şi cu amintirile îngrozitoare pe care le aveau! Pe mine la El *m-a zdrobit duioşia*. Duioşia aceea răscolitoare. Sunt ameţită şi-acum. Sunt rănită în adânc de ceva de care ştiu că nu am scăpare. Şi nici nu vreau ca să scap.

-Ţi-am spus: ai să fii rănită. Să îţi citesc eu ceva. Uite aici: *Cine a chemat pe oameni mai duios decât Iisus, ca să-L cunoască pe Dumnezeu ca Tată, iar pe ei înşişi ca fii şi fraţi ai Săi? Iisus, e drept, chema şi cu glasul dinafară, dar nimeni, niciodată, n-a grăit mai tainic, mai de-a dreptul conştiinţei chemarea Tatălui către fiii Săi, ca El. Căci Iisus ardea de mila lor, ca un Dumnezeu*[41].

- Manuil, eu am simţit că el arde şi de mila nenăscuţilor! de mila celor neprimiţi, a celor respinşi, a celor cărora nu li s-a permis să fie.

---

[41] Părintele Arsenie Boca, Cărarea Împărăţiei, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Aradului 1995, p. 88.

- El este şi Dumnezeul posibilului. Iubeşte toate mai înainte ca acestea să fie. Şi le iubeşte şi pe cele care nu sunt.

- Cu tine aici, mă simt privilegiată. Chiar dacă nu sunt vie.

- Nu înţelegi chiar deloc, Vanda? Eşti. Şi chiar dacă nu ai ajuns să te naşti pe Pământ şi să fii botezată, ai fost botezată acuma cu Duh Sfânt şi cu foc. Sânzian, tatăl tău, a provocat aceasta – de-acolo, de pe Pământ.

- Cum?

- E prea mult de spus şi de văzut. O să îţi povestesc altă dată.

- Auzi? E ceva ciudat.

- Iarăşi?

- Mi-ai citit dintr-o Carte fără să o iei de pe raft. Cum ai făcut?

- Ai să-nţelegi mai târziu. Când vei fi mai mare. Noi, adulţii, nu avem nevoie să scoatem din rafturi Cărţile ca să le citim. Ne gândim pur şi simplu la ele, şi ele apar în minte direct.

- Aveţi un fel de „motoraş de căutare”? Cum le găsiţi? Cum ştiţi că tocmai de acea lectură este nevoie?

- Da, se poate spune şi-aşa: avem fiecare în cap un mic motoraş! am râs eu.

- Eu sunt serioasă, s-a bosumflat ea.

- Tu eşti micul meu motoraş, am râs eu mai departe. Dragostea face totul.

- Aha, a zis ea fără ca să priceapă.

- Hai să îţi mai găsesc ceva.

M-am dus la un raft mai îndepărtat. Am luat o carte cu coperţi albastre. Era asemeni safirului. M-am întors. Ne-am aşezat amândoi la masă.

- Pe asta cum ai găsit-o? S-a gândit un pic, apoi a izbucnit: Ştiu! Ai spus că o să citim *Cărţile Chemării*. Sunt cărţi care te cheamă?

- E drept, sunt cărţi speciale. Sunt Cărţile celor chemaţi şi aleşi să îi mângâie şi să îi lumineze pe oameni. Însă toate cărţile cheamă. Cumva, ele-şi aleg cititorii.

- Au cumva suflet? Au o minte a lor? A vrut să ştie ea imediat.

- Priveşte împrejur. Ce vezi?

- Rafturi, scări în spirală, mese... Ce trebuie să văd?

- Nu sunt două mese la fel. Asta la care ne-am aşezat noi însufleţeşte fantasme, astfel încât să privim amândoi, simultan, acelaşi lucru. Dincolo este masa plăsmuirii fantasmelor, iar mai încolo este masa în care sunt create amintiri ale lucrurilor ce nu există – pentru fiinţe ce nu există.

- Nu ştiu: locul este atât de mare... imens. Iar mesele nenumărate. Oricum, foarte multe. Spui că nu sunt două la fel?

- Biblioteca asta imensă, aşa cum o vezi, e doar o parte infimă din Fantezia dumnezeiască. Ea este doar unul din locurile plăsmuirii şi păstrării culturii fantastice.

- Mai sunt biblioteci de acest fel?

- Mai sunt, iubito, mai sunt. Hai să deschidem Cartea.

- Pot?

- Acum poţi.

Vanda a deschis-o uşor. Gheron Iosif a început să vorbească: *În timp ce stăteam şi spuneam rugăciunea minţii, am auzit o voce dulce, ca şi când ar fi cântat o pasăre măiastră. Să fi fost ora patru dimineaţa. Mintea mea a fost vrăjită de această voce şi m-am sculat să văd de unde vine aceasta. Mă uitam atent în toate părţile. Tot căutând, am ajuns într-o poieniţă frumoasă. În faţa mea era un drum luminos ca zăpada, cu ziduri de diamant şi de cristal. Dincolo de ziduri erau flori dintre cele mai variate şi colorate. În faţa acestei privelişti, mintea mea a uitat de vocea aceea minunată şi a fost vrăjită de vederea acelui Paradis. Înaintând, am văzut un palat înalt, minunat, uimind mintea şi înţelegerea. La intrarea în palat stătea Maica Domnului, ţinând în braţe pe Pruncul Iisus. Toată era de un alb strălucitor, ca de zăpadă. Apropiindu-mă şi mai mult, am fost cuprins de o negrăită dragoste. M-a îmbrăţişat ca pe un prunc şi mi-a spus ceva. Nu pot uita dragostea aceea pe care mi-a arătat-o Maica cea adevărată. Atunci, fără teamă şi fără vreo reţinere, m-am aşezat alături de ea, aşa cum mă apropii de fiecare data de icoana ei. Şi ceea ce face un copil mic atunci când vede pe mama lui, aşa am făcut şi*

eu. Cum am plecat de lângă ea nu ştiu, întrucât mintea mea fusese copleşită întru totul de priveliştea lucrurilor cereşti[42].

În timp ce cartea se citea, singură, s-a auzit acel glas vrăjit de pasăre măiastră. Se vedeau drumul ca de zăpadă, zidurile de diamant, palatul de mărgăritar, Madonna cu Pruncul la porţi – toate în miniatură. Gheron Iosif – aievea sau miniatural – rămânea nevăzut.

Vanda era cu ochii închişi, cu capul pe masă, cu mâinile mici întinse prelung a-mbrăţişare. Duioşia Madonnei era neasemănată, frumuseţea Mântuitorului necruţătoare.

- Mama!

- Da, iubito: e Mama.

- Vreau la Mama! Nu putem merge acum?

- Ţi-am spus, Vanda, toate darurile pe care le primeşti acum depind de Sânzian: de ce face el pe Pământ în chiar clipa aceasta.

- Mama! a jelit ea.

- Depinzi de tatăl tău. Tot ceea ce face el are ecou aici. Şi trebuie să mai ştii că totul îl doare.

- Şi pe mine! Vreau la Ea.

- Orice mângâiere duhovnicească e precedată de o durere copleşitoare, de o tristeţe de moarte, Vanda. Asta e legea de-acolo şi nu poate fi schimbată. Şi uneori mângâierea duhovnicească e şi urmată de tristeţe: de o altă tristeţe de moarte. Tristeţea şi mângâierea duhovnicească sunt îngemănate. E legea lor.

- Şi eu simt la fel. Şi eu sunt pământească. Sunt din pământ, Manuil!

- Să-ţi mai citesc. Să îl cunoşti pe cel ce-a scris. Scrie acelaşi lucru, aceeaşi experienţă, numai că de data aceasta la persoana a treia. Scrie ca şi când n-ar fi fost el. Ca şi când altul ar fi trăit minunea. Acum e ascuns în smerenie. Abia acum ai să-l vezi. În vedenia pe care-a avut-o *când nu era el*: *Am văzut, cu adevărat, un frate – şi nu mint – care era în extaz într-o noapte cu lună plină, în adâncul pustiei. Linişte desăvârşită; nici ţipenie de om,*

[42] Gheron Iosif Spileotul, Mărturii din viaţa monahală, Editura Bizantină, Bucureşti 1995, p. 183-184.

nici o chilie prin părţile acelea. În timp ce priveghea şi se ruga, a auzit un glas dulce de pasăre care i-a atras mintea întreagă şi i-a luat orice simţire. Şi a mers în urma lui să vadă de unde vine acel glas atât de dulce. Şi privind ca ieşit din minţi într-o parte şi în alta – văzând şi umblând nu cu ochii şi cu picioarele trupeşti, ci în extaz – şi înaintând, a văzut deodată o lumină strălucitoare, plină de mireasmă şi de har. Şi părăsind cântatul acela de pasăre, s-a înălţat sau mai curând a fost răpit de contemplarea acelei lumini abundente. Şi păşind ca un nebun, a intrat pe o cale albă şi strălucitoare ca zăpada. De o parte şi de alta se ridicau pereţi ca de diamant. Toate erau de negrăit. Privind înlăuntru vedeai Raiul cel preafrumos, împodobit cu tot felul de flori. Toate cu frunze ca de aur, pe care limba omului nu le poate descrie, dar le priveşti şi le admiri ca răpit. Şi înaintând, a văzut în mijloc un palat mare, alb ca zăpada, ce se înălţa până la cer. La poarta palatului stătea Stăpâna noastră Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, Împărăteasa Îngerilor, singura noastră uşurare, mireasma de negrăit şi mângâierea fiecărui suflet creştin. Aceasta ţinea în braţele sale albe pe Pruncul său alb ca neaua, care strălucea mai presus de mii şi mii de sori. Şi, dacă s-a apropiat fratele acela, a căzut la picioarele sale ca un fiu la mama sa, arzând tot de iubire dumnezeiască. Şi ea l-a îmbrăţişat ca pe un fiu adevărat şi l-a sărutat. O, măreţie a iubirii lui Dumnezeu! O, iubire a Maicii pentru fiul său! L-a îmbrăţişat ca pe fiul ei. L-a umplut de o mireasmă ce nu poate fi spusă. Şi mi-a spus fratele acela că în toţi anii vieţii lui câţi i-au mai rămas de atunci, amintindu-şi de vederea aceea dumnezeiască, simţea în sufletul său mireasma şi dulceaţa aceea. L-a mângâiat pe obraz, cu mânuţa Sa, Pruncul Cel preadulce. Şi a aflat de la Maica Domnului o taină pentru care o ruga de multe zile. Iar Fiul i-a spus că, pentru a te bucura de o astfel de bucurie, trebuie să te lupţi pătimind toată viaţa[43].

[43] Gheron Iosif Spileotul, Mărturii din viaţa monahală, partea a doua, Bucureşti 1996, p. 362-363.

Vanda îl vedea şi îl îmbrăţişa pe Gheron Iosif miniatural, care o îmbrăţişa pe Preacurata Fecioară cu Pruncul.

- Îl văd, Manuil! Şi văd şi taina lui, la care primeşte răspuns.

- Acum l-ai văzut. Ciudat, nu? Îi vedem numai pe cei ascunşi *în persoana a treia*. De taină nu discutăm. Las-o aşa.

4. Sfânta Eventualitate

- Dar aş vrea să ştiu...

- Dacă are legătură cu tatăl tău?

- Şi are?

- Toate cele ce se întâmplă au legătură cu tatăl tău.

- Şi cu dorinţele tale, Vanda! am auzit o voce din spate.

- Cine eşti tu? A întrebat Vanda.

- Poţi să îmi spui Seráphia. Sunt sigură că vom fi prietene: tu nu ai ani, eu nu am vârstă. Tu ai murit, eu nu exist: vezi? Ne potrivim perfect.

- Dar... cine eşti?

- Ţi-am spus: Seráphia. Prietena ta dintotdeauna.

- Şi ce faci aici... în bibliotecă?

- Sunt păzitoarea *Cărţii ce nu există*.

- *Cărţii ce nu există*? Cum poţi să păzeşti ceea ce nu este? Şi cine ar putea să ameninţe ceva ce nu există? Nu înţeleg nimic.

- Mă rog: e vorba de *Cartea despre ceea ce nu există*. Cartea cunoaşterii a tot ceea ce nu există: a ceea ce va fi, a ceea ce nu va fi. Şi cum în ea se află şi cunoaşterea ei, putem spune că ea conţine şi Cartea ce nu există.

- Înţeleg tot mai puţin, cu cât îmi vorbeşti mai mult.

- E cel mai politicos mod în care mi s-a spus vreodată să tac!

- Iartă-mă! N-am vrut să spun asta. Deci păzeşti *Cartea ce nu există* dar care se află în interiorul *Cărţii despre ceea ce nu există*?

- Exact. Adică... se poate spune şi aşa. Pentru început. Eu sunt cea care are grijă de idealurile scriitorilor şi poeţilor. Eu sunt cea

care inventariez vedeniile risipite şi concepţiile aflate în germene ale creatorilor. Aici sunt şi idealurile fiinţelor ce nu există, dar care-ar fi putut fi. Nimic nu se pierde. Sunt foarte conştiincioasă. Sunt şi meticuloasă, să ştii!

- Şi... ce faci acum? Ce fel de ideal protejezi?

- Sunt aici numai pentru tine. Prima ta dorinţă e cea care mi-a dat fiinţă. Vreau să spun: am fost ridicată la fiinţă atunci când ţi-ai pronunţat prima dorinţă. Pare absurd: cu ea aproape ţi-ai omorât tatăl, însă este perfect adevărat. Eşti la fel de generoasă ca Eventualitatea Însăşi. Putem spune, până la un moment dat, că Eventualitatea e mama!

- Şi ce mai este acum de făcut? Aş vrea să îndrept lucrurile. Nu vreau ca tata să sufere. Nu vreau ca nimeni să sufere, Seráphia!

- Nici nu te-ai născut, ai vrut binele, şi deja ai declanşat răul: tipic omenesc, specific tuturor oamenilor, aşa-i? Şi cel mai tare i-ai chinuit şi-i chinui pe cei care te-au iubit cel mai mult şi pe care-i iubeşti!

- Ah!

- Angelina, încetează! Spui numai prostii. Şi uite, o răneşti, am intervenit eu.

E drept, am intervenit puţin cam târziu, însă Angelina stătuse în contralumină şi nu m-am putut dezmetici.

Angelina e însă necruţătoare:

- Ce? *Dacă-i moartă* înseamnă că nu trebuie să sufere, că nu trebuie să ştie? Conştiinţă fără durere nu există. Şi asta tu ar trebui să ştii cel mai bine, Manuil! Tu i-ai rănit pe cei mai mulţi: eşti un adevărat *creator de conştiinţe*.

Recunosc, fata asta te lasă întotdeauna fără replică. A continuat:

- Vanda, prima ta dorinţă a fost minunată, însă e catastrofa tuturor proiectelor anterioare ale tatălui tău, a vieţii lui însăşi! Voi, oamenii, ar trebui să înţelegeţi că, în calitatea voastră de fiinţe limitate, nu se cuvine să aveţi dorinţe infinite.

- Seráphia! m-am trezit eu exclamând.

- Gata, am înţeles: ce-a vrut, a vrut!

S-a întors iar să vorbească cu Vanda:

- Ştim cu toţii că urmează a doua ta dorinţă. Nu-ţi mai spun cum ştim, da' ştim. Şi, în conformitate cu lucrurile necuvenite de dinainte, e clar că şi această a doua dorinţă a ta va fi infinită. Ştiu că te pregăteşti să ne-o spui, însă te previn: această a doua dorinţă a ta, dacă vrei să se-mplinească, trebuie să rămână secretă. Nu trebuie să afle nici Sânzian, nici Manuil, nici Angela, nimeni, ai înţeles, absolut nimeni, nici eu! Şi mai ales nu trebuie să o afle autorul *Cărţii*! Nu trebuie să spui nimic. Nimănui! E drept, o să ne dăm noi seama cumva: din gesturile tale, din cărările pe care o să le străbaţi, din comportamentul tău. Din toate celelalte cuvinte. Dar nu trebuie să spui!

- Exagerezi, Seráphia! Nici autorul *Cărţii*?

Nu m-a luat în seamă. Nici nu s-a uitat la mine.

- Ţi-am spus, Vanda, că eu sunt păzitoarea *Cărţii în care sunt scrise cele ce nu există*. Şi trebuie să o păzesc *şi faţă de propriul ei autor*. Mai ales că ea *s-a scris şi încă se scrie acum*. Da, da, se scrie singură – pe măsură ce este gândită.

Am tăcut amândoi, şi eu şi Vanda. Nu ştiam ce avea să urmeze.

- Acum însă vreau să vă spun altceva, a continuat Seráphia. Vreau să vă arăt ceva. Mult mai interesant. Şi care are legătură cu dorinţa ta, Vanda. Mă rog: cu ceea ce îmi închipui eu că ţi-ai putea tu dori. Sau cu tot ceea ce nu există şi care ar putea fi propus ca dorinţă.

Ne-am uitat la ea, deşi mie în continuare îmi venea lumina în ochi. Contralumina îi conferea o aură stranie. Cine era această fiinţă? Ce era? Poate că n-aveam să ştim niciodată.

- Ce faceţi? Nu mergem? a întrebat ea.

- Unde?

- La subsol.

Am coborât scara în spirală. Erau două asemenea scări, largi, albe, care parcă se îmbrăţişau reciproc: una pentru cei ce coboară, pesemne, una pentru cei ce urcă. Seráphia a luat-o de mână pe Vanda, parcă să n-o piardă. Subsolul bibliotecii avea pereţii de porţelan alb cu picturi de safir şi topaz. Nu exista lumină exterioară: pereţii erau cei ce irizau alb şi albastru aerul. Locul era

lung şi boltit, iar pe laturi erau porţi de voal: un fel de văluri de întuneric ce nu lăsau să se vadă sau să se audă nimic dinăuntru.

- Aici locuiesc eu, ne-a spus Seráphia arătând una din porţile negre. A patra poartă de la spiralele albe, Vanda! De acum înainte ştii unde să mă găseşti.

Am trecut prin văl. Nu m-am putut obişnui niciodată cu vălurile astea: parcă erau franjuri de nefiinţă. Îţi tăiau respiraţia.

Seráphia avea o singură cameră. Nu era propriu-zis *cameră*: era o sferă perfectă. Am înaintat pe un fel de punte-platou ce se afla la o treime din diametrul sferei: cupola era cam la două treimi, aşa am estimat la prima vedere. Puntea-platou ajungea până în dreptul centrului sferei. Era ca un promontoriu. Sfera era aurie, iar sub promontoriu era ca o mare din ape de aur. Pereţii sclipeau de parcă ar fi avut ochi. Pe puntea-platou se afla un fel de pat, trei perne – pe care ne-am aşezat – şi o măsuţă cu câteva cărţi.

- Vă place? Eu prefer auriul: dintotdeauna. Dacă nu, îl schimb.
- Nu, te rog: lasă-l aşa! s-a repezit Vanda.
- Nu ştiam că trăieşti aşa simplu, i-am spus eu.
- Simplu?
- Da: într-o singură cameră. Eu am trei.
- Da, numai că locuinţa mea e multidimensională. A ta nu.
- Uau! a exclamat Vanda. Sfera e chiar multidimensională?
- Da: am primit-o special, de ziua mea. Este o hipersferă.
- Şi ce face? a vrut Vanda să ştie.
- Hipersfera? Nimic. Nimic din ceea ce nu vreau eu.
- Ai spus că vrei să ne arăţi ceva, am intervenit eu.
- Ah, da! şi-a amintit Seráphia. Mai întâi, am să vă arăt o pagină din *Cartea mării de aur*. Pagina asta străluceşte în Gândirea lui Dumnezeu mai înainte de trupuri şi veacuri, mai înainte ca lumile îngerilor şi oamenilor să fie create. Ea există dintotdeauna şi, cu toate acestea, a fost descoperită târziu – abia în veacul al paisprezecelea – de către Teofan al Niceii. Pagina asta mi-e foarte dragă. Şi o să-ţi fie şi ţie, Vanda! E scrisă special pentru noi.

Seráphia şi-a pus mâna pe frunte.

- Ştiţi că inspiraţia Proorocilor este împărtăşirea din preştiinţa lui Dumnezeu, şi-a amintit Seráphia să ne mai spună. Fiindcă *Proorocii se împărtăşesc de preştiinţa celor ce încă nu sunt, pe care o are fără de început singur Cel ce le ştie pe toate mai înainte de a se face*[44]. Şi dacă preştiinţa divină ar fi asemenea mării, Cărţile profetice ar fi asemenea unor mici picături.

- Chiar dacă guşti numai o picătură, tot poţi să îţi faci o impresie despre calitatea oceanului, am intervenit eu.

- Am vrut să spun altceva. Oamenii confundă preştiinţa cu atotştiinţa dumnezeiască.

- Şi nu este acelaşi lucru?

- Nu chiar: preştiinţa este cunoaşterea de dinainte a lucrurilor care nu sunt, dar care vor fi. Pe când atotştiinţa este cunoaşterea de dinainte a tuturor lucrurilor, atât a celor care vor fi, cât şi a celor ce nu vor fi niciodată. Şi dacă preştiinţa e asemenea mării, atotştiinţa Dumnezeirii e marea tuturor mărilor. Vă invit să priviţi Eventualitatea pură, marea de aur a tuturor mărilor Gândirii, Sfatul dumnezeiesc.

Am auzit cuvintele, la început ca un fâlfâit de aripi, venind din toate părţile către centru. Parcă râdeau şi chicoteau copii nevăzuţi. Nu erau copii. Nu aveau cum să fie copii. Era sunet de ape.

Ceea ce ne-a apărut înainte întrece imaginaţia. În centrul sferei – sau hipersferei – era Preacurata. În mărime naturală. Înaripată. Dar nu oricum: nu cum m-aş fi aşteptat, aşa, ca la sărbătoarea Acoperământului, cu două aripi şi cu omofor de aur acoperind tot poporul aflat în Biserica Vlahilor din Constantinopol, ci avea şase aripi şi statură de serafim, fină, diafană, prelungă. Dacă nu i-aş fi privit atent chipul, aşa, ca să străbat strălucirea strălfulgerării dumnezeieşti, nu aş fi putut să o recunosc. Nu, nicidecum. Niciodată. Aşa ceva nu poate să existe, mi-am spus. Am gândit.

Deasupra Preacuratei şi în faţă, la o oarecare depărtare cuvenită, erau Îngerii Persoanelor deofiinţă ale Sfintei Treimi, aşa cum i-a văzut Avraam Patriarhul la stejarul Mamvriului. Preacurata nu Îi

[44] Părintele Dumitru Stăniloae, Viaţa şi opera Sfântului Grigorie Palama, Bucureşti 1993, p. 239.

privea, ci ea era cea privită. Îmi părea că nici nu are încă viaţă în ea, însă gândul acesta mă sperie şi mă-nspăimântă. Aş vrea să nu-l fi gândit. Aş vrea ca el să nu fi fost niciodată la mine. Dar ce să-i faci? Asta era. Totul este-n atotştiinţa lui Dumnezeu! m-am luminat. Preacurata priveşte-n pământ: *este gândită*! Dedesubtul ei, stările Începătoriilor şi Stăpâniilor, Heruvimii şi Serafimii, Tronurile şi Puterile, Domniile negrăite, Arhanghelii, Îngerii, deasupra mării de cristal a oamenilor, în ierarhie desăvârşită.

Să ştii şi să înţelegi – am auzit eu un glas – că ierarhia aceasta pe care o vezi e hotărâtă dintotdeauna. Dumnezeu a hotărât dinainte fiecărui suflet locul şi gradul în lume, ştiindu-i dinainte fiecăruia puritatea, progresul din voinţă şi străduinţă, inima. La Dumnezeu nu există părtinire, la Dumnezeu nu există întâmplare, Dumnezeu nu este discreţionar: ceea ce priveşti este ierarhia tuturor lumilor – spirituale şi materiale – ceea ce vezi este puritate şi ascultare, bunăcuviinţă. Pătrunde taina! Dumnezeu a preştiut căderea omului mai înainte să îl creeze: Sfatul suprafiinţial al Tatălui, Fiului şi Duhului Sfânt a prehotărât ca Fiul să Se întrupeze mai înainte de crearea celui care avea să cadă! Şi cel ce avea să cadă – Adam – a fost creat după icoana Celui de-al doilea Adam, dacă este să numărăm după ordinea istorică! Pentru a Se întrupa şi pentru a ridica lumea la treapta îndumnezeirii, Dumnezeu-Cuvântul a avut nevoie de cea mai curată dintre făpturi. Şi deşi întruparea lui Dumnezeu dintr-o făptură întrece meritul oricărei făpturi, fiind de negândit şi de neconceput adâncul iubirii Sale, trebuia totuşi să fie ales pentru acest scop sufletul cel mai pur şi mai sfânt. *Fiindcă Dumnezeu a cunoscut mai înainte de veci progresul din voinţă şi străduinţă al fiecăruia, i-a rânduit de mai-nainte fiecăruia şi locul şi gradul, după măsura purităţii lui. Preacurata ar fi avut să primească în existenţă locul cel mai înalt din ceata Serafimilor, după curăţia ei mai presus de a tuturor făpturilor. Dar fiindcă a preştiut-o Dumnezeu-Tatăl ca atare şi a hotărât din veci taina întrupării, i-a*

rânduit din veci locul între oameni, spre a Se naşte din ea Fiul Său[45].

Preasfânta Fecioară Maria are *suflet de serafim*! am gândit. Ea este *a doua după Dumnezeire*: se află la hotarul dintre creat şi Necreat! *Toată lumea simţită sau gândită a fost precunoscută şi prehotărâtă pentru ea, iar ea a fost precunoscută şi prehotărâtă pentru Hristos!* Taina întrupării Fiului a fost prehotărâtă înaintea prehotărârii intrării în lume a tuturor celor mântuiţi.

Ce minte şi ce gândire de foc trebuie să ai – mi-am spus – ca să străbaţi Gândirea fără-nceput, ca să ajungi să-nţelegi anterioritatea de dinlăuntrul veşniciei! Cum poţi să înţelegi anterioritatea unor paradigme dumnezeieşti ale sufletelor faţă de alte paradigme, faţă de alte raţiuni şi destine – cum poţi să înţelegi antecedenţa şi consecvenţa acestora în starea de dinaintea creării timpului însuşi? Doamne, ce taine!

Am privit taine: cele şase aripi de serafim ale Preacuratei au început să se rotească uşor şi să se resoarbă, ea însăşi a început să coboare, să devină tot mai mică, să se aşeze pe pagina tremurătoare a apelor Cărţii istoriei. Am văzut Bunavestire. Nu mai exista nimic altceva. Doar atât am văzut. Apoi trecutul şi viitorul au început să crească, aproape concomitent, ca nişte aripi ale unei vietăţi marine imense, de-o parte şi de alta, grandioase, solemne, adânc maiestuoase. De-o parte Copila în Sfânta Sfintelor a Templului din Ierusalim primind în faţa heruvimilor de aur glasul şi certitudinea Tatălui. De cealaltă parte Taina Crucii şi a Mormântului, sabia ce-i trece prin suflet! De-o parte Israelul cel vechi, plin de speranţă, venind către ea. De cealaltă parte, Noul Israel, cu lumânările Învierii aprinse, plecând de la ea. De-o parte Grădina Edenului cu promisiuni şi dezamăgire, apoi nădejde şi lacrimi, de cealaltă parte Cer Nou coborât pe Pământ.

Nimic nu m-a făcut însă mai fericit decât vederea sufletelor de arhanghel ale Sfinţilor. Iată: Maxim Mărturisitorul, Simeon Noul Teolog, Grigorie Palama sunt Arhangheli ai îndumnezeirii – aşa

[45] Cf. Părintelui Dumitru Stăniloae, Învăţătura despre Maica Domnului la ortodocşi şi catolici, Revista "Ortodoxia" nr. 4/1950, p. 587-588.

cum Preacurata Fecioară Maria e suflet din sufletul Serafimilor! În fiinţa omenească sunt aripi. Nimeni şi nimic nu va schimba acest adevăr.

Vanda privea şi ea ca pierdută. Era aproape să se arunce în Carte: stătea pe promontoriul tremurătoarelor ape şi nu se putea hotărî la ce să se mai uite. Dar cine ar rezista la o asemenea frumuseţe?

Când apele s-au stins, abia dacă se mai putea uita la noi. Privea interior, surâdea gândurilor, răspundea fiinţelor neştiute.

5. Cartea de smarald

- Ai văzut, Vanda? am încercat eu să-i distrag atenţia. Era clar c-a văzut, însă ce era să zic?

- Să ştii că aşa se-ntâmplă cu cei mai mulţi dintre ei: încă nu pot distinge dorinţa de realitate şi dispar cu totul în cărţi. Abia de mai putem să-i recuperăm, mi-a spus Seráphia cu seriozitate.

- Puteţi să-i recuperaţi din cărţi pe cei ce n-au fost cu voi niciodată? a întrebat-o Vanda aşa, dintr-odată, privind-o-ntr-o doară.

-Nu, puiule, fiindcă nu sunt minţi pure. Pe cei ce contemplă paginile vedeniilor îi ajutăm să-şi vină în fire. Le recuperăm mintea, atenţia, nu sufletul.

- Ce-ai văzut acolo, Vanda, şi vrei să recuperezi?

Poate că întrebarea mea de la-nceput nu fusese chiar atât de stupidă.

- Frumoasă... aşa de frumoasă... a visat ea. Nespuuus...

- Cine, Preacurata? Daaa... vezi tu? pe dinăuntru ea este din neamul meu, a spus Seráphia.

- Unde trăieşte Eventualitatea?

- De ce-ntrebi, iubito?

- Aş vrea s-o cunosc şi eu... De fapt, vreau s-o rog ceva.

- Oh, Doamne, da, nu mai trebuie să spui, a oftat Seráphia.

- Vanda, te rog, i-am spus, ne povesteşti ce-ai văzut?

- Am văzut-o pe Mama. Era în faţa Tatălui ceresc. Apoi i-am văzut pe tata-mic şi pe mama cea mică, Tatziana, cum nu existau, dar deja se ţineau de mână. Preacurata am văzut-o apoi într-un Rug Aprins: era toată numai o flacără, iar flacăra era Pruncul.

- Ai văzut perfect, Vanda, am intervenit eu fără să vreau: *lucrările Fiului sunt mai unite cu cele ale Maicii Sale decât este inima ei de ea însăşi*.

- Ce frumos ai spus, a făcut ochii mari Seráphia.

- Nu eu[46], nu eu!

- Apoi am văzut un Munte şi o Biserică din cristal, iar în jurul ei erau măslini roditori: păreau mai tari decât piatra, mai vechi decât timpul. În apropiere, undeva la poalele Muntelui acela, am văzut un toiag înflorit, sau un sceptru, nu ştiu: avea flori de migdal alb. Apoi am văzut ieşind din pământ foarte multe sceptre, toiege şi flori, şi am văzut şi suflete albe ce le ţineau ferm în mâini. O pădure înaltă de migdali albi. Migdalii cântau. Şi au cântat mult, mult, până când au devenit roşii. Mi se părea că va curge sânge din ei, şi chiar aşa a şi fost. Atunci am văzut Casa Crinului. Sătucul acela din centrul lumilor îngerilor şi oamenilor avea deasupra o cunună imensă de aur.

- Nazira, iubito, i-a spus Seráphia.

- Şi în căsuţa aceea modestă am văzut-o pe Preacurata cum binecuvânta un Arhanghel. Şi Arhanghelul acela avea în mâini Crinul. Apoi n-am mai văzut nimic, fiindcă totul s-a umplut de lumină. Când s-a mai risipit, am văzut-o pe Preacurata cu Crinul cum îi dădea Arhanghelului ceva din lumina ei. Şi Arhanghelul a plecat de la ea. Şi a ajuns undeva unde îl aşteptau toţi îngerii. Şi nu le-a vorbit el, ci lumina din el, aceea vorbea. Şi le spunea taine. N-am înţeles ce. Nici nu m-am mai gândit, pentru că atenţia mi-a fost atrasă de o Scară albă, pe care coborau şi urcau îngerii. Acolo mi s-a părut că-i văd şi pe unii de-ai noştri.

- Unii de-ai noştri? am întrebat.

- Unii din cei nenăscuţi. Ce-o să se-ntâmple cu ei? Manuil, ce-o să se-ntâmple cu mine?

---

[46] Sfântul Teofan al Niceii.

- Nu ştiu, iubire. Se pare însă că Dumnezeu nu lasă pe nimeni în urmă, chiar dacă e nenăscut.

- În fond, a spus Seráphia, copiii ăştia nu sunt vinovaţi cu nimic: sunt victime!

- Apoi n-am mai putut privi, fiindcă la margini aerul era negru, pagina roşie şi sub ea nu mai era nimic.

- Lasă, iubire, că am altceva pentru tine. Uite, o pagină scrisă chiar de tatăl tău, i-a spus Seráphia.

La asta chiar nu m-am aşteptat.

- Ai o Carte scrisă de Sânzian, Seráphia?

- Nu-i chiar o Carte întreagă. E doar o vedenie. I-am zis Vedenia de smarald. Pagina de smarald. Cartea pe care a dorit să o adauge acestei vedenii e încă nescrisă.

Seráphia a coborât privirea. Camera ei ciudată s-a cufundat în întuneric. Am auzit gândul lui Sânzian ca vorbind pentru sine:

Şi m-a luat cineva de mână şi m-a dus înaintea altarului. Bisericuţa era cufundată într-un întuneric blând. Era o noapte lină. Strana din dreapta era luminată discret, însă nu vedeam sursa de lumină. Priveam iconostasul întunecat şi mi se părea că înaintez în plutire, odată cu privirea. La un moment dat m-am oprit şi am făcut un pas înapoi. M-am sprijinit cu spatele de una din coloanele dreptunghiulare masive din mijlocul bisericii. Am simţit piatra.

Iconostasul era atât de întunecat, încât nu puteam să disting niciunul din chipurile pictate. Acolo unde trebuia să fie icoana împărătească a Maicii Domnului nu puteam să văd nici măcar contururile veşmântului de argint. Deasupra ei însă am văzut icoana lui Hristos Pantocrator. Nu-I vedeam decât silueta. De-a lungul ei era ceva ca un curcubeu de smarald. Fondul icoanei nu era auriu, ci părea alcătuit din cărbuni verzi aprinşi, cu străfulgerări şi irizări, ce mocneau înţelegător.

Icoana avea un fel de fosforescenţă. Mi se părea că-n spatele lui Hristos Pantocrator se-ntind câmpii de smarald. Nu distingeam în spatele Lui nici o perspectivă, deşi trupul Lui era

plin şi spaţiul acela era greu de lumină. Mântuitorului nu Îi vedeam ochii, însă Îi simţeam mustrarea.

Ştiam de ce. Eram numai păcat. „Eu sunt adâncul păcatului, aceasta îmi este originalitatea şi asta am adus eu în lume!" am gândit eu atunci. Ciudat, chiar dacă mă ştiam vinovat, simţeam bucurie şi pace.

Am cântat de două ori Trisaghionul: în faţa Pantocratorului şi a doua oară la strana din dreapta. Apoi vedenia a încetat.

Am văzut şi noi totul. De acum nimic nu va mai fi ca-nainte. Vieţile noastre, şi mai ales cea a Vandei, se vor schimba într-un mod cu totul neaşteptat. Nu puteam însă reflecta acum la aceasta, deoarece am auzit din nou glasul gândurilor lui Sânzian. Când glasul gândurilor lui va tăcea, atunci am să-nţeleg, am gândit.

După câteva ceasuri, îndoiala îmi pătrunsese deja în suflet. Până acum nu mai fusesem confruntat cu aşa ceva. Eram obişnuit numai cu ispitiri şi cu suferinţe. Şi într-un fel, pentru mine numai suferinţa era reală: ceea ce mi se întâmplase acum era parcă prea frumos ca să fie adevărat. Ce făcusem eu ca să primesc un asemenea dar? În seara de dinainte nici măcar nu îmi dusesem rugăciunea până la capăt: alunecasem în somn ca într-o apă lentă, letargică, întunecată. Şi totuşi, rămăsesem cu două criterii de adevăr pe care oamenii vedeniilor le considerau de neclintit: lumina auriu-verzuie a străfulgerărilor, pe care o voi purta de acum în memorie pentru totdeauna, şi care nu se asemăna cu nici o culoare, cu nici o strălucire de pe Pământ, şi cântarea Sfintei Treimi, care ar fi alungat instantaneu oricare amăgire a duhurilor nefericite.

Şi totuşi, nu putea să fie o simplă fantasmă a minţii? O simplă întruchipare a dorinţei? Nu, sigur nu: persistenţa memoriei acelei străfulgerări străine alunga îndoielile.

Şi-atunci: ce putea să însemne vedenia? Trebuia să mai privesc totul încă o dată. Purtam acum vedenia în minte pentru totdeauna şi o puteam privi oricând, ca pe un tablou dintr-o galerie. M-am uitat mai atent: icoana siluetei lui Hristos Pantocrator se afla în cel de-al doilea registru al iconostasului – registrul praznicelor

împărăteşti – deasupra icoanei împărăteşti a Preacuratei. În acel loc ar fi trebuit să se găsească icoana întâmpinării Domnului. Asta era! Fusesem chemat la a doua întâmpinare a Domnului.

Fusesem adus până aici doar ca să fiu oprit şi mustrat? Resimţeam şi acum zdrobirea inimii, tăcerea neagră-albăstruie-a altarului. Cuvinte veneau către mine purtând energii – culori şi pictură: Şi Cel ce şedea pe tron semăna la vedere cu piatra de iasp şi de sardiu, iar de jur împrejurul tronului era un curcubeu cu înfăţişarea smaraldului[47]*. Sardiul, care este de obicei de culoare roşie sau brună, era de data aceasta brun închis.*

Am mai văzut undeva ceva ca străfulgerarea smaraldului, am gândit: era o lumină deasupra Sfântului Mormânt; lumina aceea nu exista propriu-zis, ci era doar sugerată; o pictură elină a Învierii era aceea care o sugera. Nu era smarald propriu-zis, ci pictorul recursese la un artificiu plastic – la efectul optic al contrastului simultan. Verdele aşternut lângă culoarea lui complementară – roşul – intensifica roşul. La rândul său, roşul iriza verdele şi îl preschimba într-o aură vie. Pictura aceea a elinului încerca să sugereze ceea ce eu am văzut: ceea ce nu se poate picta. Hristos Se înălţa peste Sfântul Mormânt înveşmântat în propriul Său sânge şi aura de smarald devenea şi mai intensă în apropierea veşmântului de sânge şi foc! Învia cu Hristos întreg Cosmosul, lumile aveau suflări de smarald şi suflet de purpură.

Şi aşa cum S-a înălţat, aşa va şi veni: Şi am văzut cerul deschis şi iată un cal alb, şi Cel ce şedea pe el se numeşte Credincios şi Adevărat şi judecă şi se războieşte întru dreptate. Iar ochii Lui sunt ca para focului şi pe capul Lui sunt cununi multe şi are nume scris pe care nimeni nu-l înţelege decât numai El. Şi este îmbrăcat în veşmânt stropit cu sânge şi numele lui se cheamă: Cuvântul lui Dumnezeu[48]*.*

Doamne, dacă umbrele Tale m-au cutremurat de emoţie, cum Îţi va fi fiind lumina? Blândeţe devastatoare, întuneric mai strălucit decât lumina însăşi, sfială înfricoşată, tăcere violentă şi sorbire

[47] Apocalipsa Sfântului Apostol Ioan Teologul 4, 3.
[48] Apocalipsa 19, 11-13.

sălbatică, mângâiere nimicitoare: arsura de moarte a dragostei! Ia-mă cu Tine! Dezmiardă-mă-n moartea aceasta!

Aud neantul. Neantul de la picioarele Tale se bucură şi tresaltă! Nu ne lipsi de frumuseţea Ta! Îţi vom iubi arătarea[49].

Acum m-a părăsit amintirea. O mai văd doar atunci când privesc străfulgerarea auriu-verzuie din ochii negri ai Sfântului Maxim Mărturisitorul, aşa cum i-a pictat Manuil Panselin.

- E-adevărat, Manuil? m-a privit Vanda.

Am înclinat capul afirmativ.

- Trebuie să mă duc la el, a mai spus ea.

- Ştim. Ştim asta, iubito, i-a spus Seráphia.

- Nu eşti încă pregătită, Vanda. Mai stai puţin, am încercat eu s-o opresc.

- Nu pot, Maestre Manuil. Trebuie să plec acum. Are nevoie de mine *tata-mic*.

- Dar ai să suferi enorm, Vanda. Şi noi n-o să te mai putem ajuta cu nimic.

- M-aţi ajutat deja foarte mult. Şi, dacă mă gândesc bine, vouă vă datorez totul. O să mă gândesc la voi. O să vă visez.

- Dar, Vanda, tu nu ai visat niciodată, i-am spus. Cum ştii ce-i aia? Cum ai să-ţi dai seama că ceea ce-ţi trece prin minte e vis, cum îţi vei da seama de realitate?

- E timpul să aflu. Am să încep prin a căuta visele cele pierdute ale oamenilor, apoi visele încă neînchipuite ale celor ca mine. Voi primi negreşit şi gândurile voastre: fiindcă noi suntem una! Poate că vei ajunge să mă citeşti şi pe mine vreodată, Seráphia, aşa cum ni l-ai citit, atât de frumos, pe *tata-mic*!

- Adio, i-a şoptit Seráphia.

- Adio, Seráphia! Adio, Manuil! Sărutaţi-o şi pe Angela din partea mea. Deja mi-e dor să o văd.

Adio, Vanda! i-am spus în gând. Ceea ce crezi tu că e dor nu e nimic: ceea ce va veni o să-ţi sfâşie inima.

[49] Cf. Timotei 4, 8.

III. Păsările de lut

1. Despre pierderea simţului plastic

N-am vrut să-l cred pe tata-Manuel când mi-a spus că tata-mic s-a lăsat de pictură. Aşa cum n-am vrut să-l cred nici în celelalte privinţe. Abia acum înţeleg ce-a vrut să spună prin „peşteră". E-atât de întuneric aici, atât de frig în lumea lui tata-Sânzian! Sunt aproape oarbă: abia dacă văd siluetele oamenilor. Umbre gri se înfăşoară în negură, respiră nefiinţă şi moarte. Eu sunt cea nenăscută? Ei sunt. Eu sunt cea moartă? Ei.

Tata-Sânzian se uită fix în ochii mei. Nu mă vede. Îi vorbesc normal. Apoi foarte tare. Strig. Nu m-aude. Pentru lumea lui eu sunt mută. Va trebui să găsesc altă cale. Dar care? Aici sunt complet neajutorată. Şi-acolo eram, dar erau ei: mama-Angela şi mama-Seráphia, tata-Manuel şi tata-Sânzian. Ştiu: tata-Sânzian era numai vizitator. Tindea să devină un obişnuit al locurilor. Mama-Tatziana, am înţeles, fusese o singură dată. Şi atunci nu ajunsese nici măcar să-şi vadă tatăl – pe Signor Lionardo.

Aici era locul lor. Locul părinţilor mei. Ăsta e loc? Asta e viaţa? În lumea asta trebuia să fiu? Dar e complet ireală! Parcă e desenată pe o hârtie murdară.

Apartamentul lui tata este, cum era şi firesc, într-o casă gri. Cred că şi pe dinafară. Văd pe fereastră, drept în faţă, o casă lungă cu etaj, câteva case mai mici, în spate acoperişuri ude, copaci uzi, iar în fundal munţi de cenuşă cu crestele albe. Cerul e gri, soarele alb. Sfârşit de februarie. Ploaie de noapte, dimineaţă acoperită în sticlă. Oameni cu braţele răstignite palpează aerul. Timpul măsoară strada cu paşi şovăielnici. Nu se va mai întoarce. Nimeni nu se va mai întoarce aici – asta dacă apucă să plece.

- ...Asta iese complet din discuţie! am auzit glasul lui tata.
- Ar trebui să te mai gândeşti. Totuşi.
- N-am la ce, Filip. Toate ne sunt împotrivă.

M-am uitat cu atenţie. Mai întâi la tata, apoi la cel pe care-l numise Filip. Numai ei erau în cameră. Şedeau pe două animale: tata pe un grifon, celălalt pe un fel de şopârlă, şi se jucau cu două păpuşi. Fiecare ţinea în mână o păpuşică de cârpă.

- Eşti nebun, Sânzian. Eşti complet nebun. N-ai nici o şansă: tot sistemul e împotriva ta.

- Renunţăm atunci la sistem. Facem altul.

- Dar există nişte legi... Ştiu: ai să-mi spui că legile există numai pentru a fi încălcate...

- Opreşte-te, Filip. Nu ştii deloc ce vreau să spun eu: nu mai face atunci anticipaţii!

- Vrei să spui că nu calci legile statului?

- Nu le calc: le *desfiinţez*. Contra iubirii nu există lege. Nu mai ştii dilema artistului? Într-o cameră în flăcări se află un Rembrandt şi o pisică: ce te hotărăşti să salvezi? Arta sau viaţa?

- Am înţeles, am înţeles: ai să salvezi pisica! Nu pot să nu remarc însă, cu tot respectul, că este chioară, jigărită, şi face pipi şi caca peste tot unde-apucă.

- Ce bine că am un prieten cu făraşu' deja în mână!

- Ce te-ai face tu fără mine, Sânzian?

- Aş culege caca de mâţă fără să mă mai doară şi capu'!

- Eşti drăguţ. Vezi că sună.

Tata a ieşit. S-a întors cu o femeie. O chema Ileana.

- Ţi-a venit iubita, i-a spus tata lui Filip.

- Ce fac băieţii? a întrebat ea.

- Facem păpuşi. Ca de-obicei. Ce zici de asta? a întrebat-o Filip scuturând mâna în care ţinea păpuşa de cârpă.

- E cam tristă.

- Crezi?

- Are un surâs trist. Uşor stingher. Încă o păpuşă ce n-are ce căuta în lumea aceasta.

- Sânzian, putem deschide un local, a râs Filip. O să-i spunem „La surâsul stingher".

- Da, e un Don Quijote cu creier de cârpă. Seamănă un pic cu tine, dacă stau să privesc cu atenţie. Privire albă, naivitate uşor tâmpă, gura alunecată uşor către ceafă...

- Ce-a păţit? l-a întrebat Ileana pe Filip.

A stat apoi puţin să reflecteze.

- Oh! Iarăşi?

- Convalescenţa asta a lui, cum i-ai spus tu, pare să nu se mai termine. Poate-l iei tu la o plimbare. Da' vezi ce faci. E uşor insuportabil.

- N-am patine. Aşa că nu mai plec nicăieri. Până la primăvară cel puţin. Sânzian, te anunţ oficial că din clipa asta ne-am mutat la tine definitiv! Afară-i de netrăit.

- Haideţi, puilor. Oricum mă simţeam puţin singur.

- Câţi copii ai pân-acum?

- 24.

- Vezi, Ileana, că Sânzian îi numără dublu. La paritate, i-a spus Filip.

- Bine. Am numai doisprezece. Gândesc însă că sunt cu mine şi doisprezece copii nenăscuţi, chiar dacă nu-i simt, chiar dacă nu-i văd.

- Nu mai vezi chiar nimic?

- Nu. De când a încetat vedenia sunt complet orb.

- Îmi pare rău.

- Nu mai am nici o mângâiere, pentru nimic din ceea ce fac.

- Nu-l crede. Are credinţa. Are credinţa şi amintirea, a intervenit Filip.

- Nu trebuie să renunţi la pictură, Sânzian! Ai atâtea de spus!

- Momentan asta e. Sunt uşor deprimat. Mi-am dat seama că nu există culori care să poată reda strălucirea. Nu există culori în lumea creată care să se apropie măcar, cât de cât, de Cel necreat. Toate culorile noastre, faţă de puritatea slavei Taborului, îmi par murdare: profund impure, palide, neavenite. Faţă de strălucirea slavei celei necreate, toate culorile sunt întuneric.

- Şi-a pierdut simţul plastic, Ileana. Şi nu mai e nimic de făcut.

- Îţi dai tu seama, Ileana? – până şi nimburile pe care le-am făcut din foiţă de aur îmi par acuma murdare! Dacă aş mai picta vreodată, nu aş mai putea să mă gândesc decât la o mandorlă neagră – la întunericul dumnezeiesc mai mult decât strălucitor al tăcerii. Veşmintele ar fi reprezentate fovist, în contrast absolut, totul fiind ca un întuneric de cadmiu, un întuneric greu străfulgerat de culori ţipătoare. Nu ştiu, nu mă mai satisface nimica. Aş picta cu plasmă.

- Eşti un perfecţionist, Sânzian. Ai să găseşti tu o soluţie.

- Am găsit-o.

- Nu asta.

- Nu mai am nevoie de pânză, Ileana. Îmi ajunge pânza minţii. Am renunţat la pictură, nu la contemplaţie.

- Şi cum procedezi, mă rog?

- Gândeşte-te că eşti în atelier şi ai de desenat o vază cu flori – o natură moartă, ceva. Priveşti modelul din mai multe unghiuri, măsori proporţiile, analizezi armonia formei şi a culorilor. Imaginează-ţi acum că nu pui nimic pe hârtie, ci te străduieşti să memorezi totul, absolut totul. Închizi ochii şi-ncerci să reproduci vaza în cele mai mici detalii. Când ai reţinut-o întru totul, o ai pictată în minte. Apoi vezi alt model, o fată de pildă. Reţii şi acum totul, cu tot cu cameră, cu tot cu canapeaua pe care e aşezată. La un moment dat vei putea să mixezi mintal vaza cu flori şi fata, astfel încât universul tău interior să se îmbogăţească. Dacă imaginea e suficient de puternică, ai putea să îţi inviţi în ea, să ţi-o contemple odată cu tine, prietenii, iubita, copiii.

- Ai înnebunit, Sânzian.

- Ba sunt mai lucid ca niciodată, Ileana. Dacă îţi suspenzi de bună voie tentaţia transpunerii în operă a viziunii picturale şi rămâi cu ea pură, perfectă, în minte, eşti mai aproape de realitate, de transcendenţă, ca niciodată: orice pictură e o anticipare a Judecăţii din Urmă. A fi pictor nu-nseamnă decât să ai *şansa repetiţiei generale* de dinaintea propriului spectacol al învierii osândei şi vieţii. Cu viziunile interioare plecăm, Ileana, nu cu muzeele!

- Bine, dar mai e pân-la moarte. Să nu se mai bucure nimeni de nimic din gândirea ta?

- Nu ştiu, deocamdată e nevoie de o repunere în ordine, de o reaşezare a ierarhiilor. Gândeşte-te, Ileana, cum începe, de fiecare dată, totul: pustiul alb. Senzaţia sfârşelii ce te pătrunde mai înainte de a începe, apoi tablourile ce se succed cu repeziciune, schiţele, fulguraţiile, o seamă de prezumpţii ce se alungă şi anulează reciproc, răscolindu-te şi întunecându-te, lăsând loc aceluiaşi pustiu alb! Asta înseamnă pictura: neantul alb în care o vezi atunci când nu este, când doar tânjeşte să ia formă şi chip, culoare şi energie, ca o fiinţă ce nu e vie dar e conştientă! Şi vreţi amândoi să vă odihniţi în culoare şi formă, şi te străduieşti să îi aşterni paradigmă! E un spectacol al curgerii paradigmelor mai fascinant decât pictura ultimă, mai deznădăjduitor decât viaţa.

- Sânzian, dar pentru asta nu trebuie să renunţi la Belle Arte!

- Academia de Belle Arte nu produce decât experţi ai umbrelor. Nu asta e ceea ce am vrut.

- Şi ce-ai vrut? Să faci teatru? Ce-i cu păpuşile astea?

- E singura bucurie care-mi mai stă în putere, Ileana! Copiii aceştia, născuţi şi nenăscuţi, sunt viaţă. Îi simt mai vii decât noi, mai puri, mai deschişi pentru Adevăr.

- Şi-atunci de ce mai ai emoţii? Ce îţi doreşti pentru ei şi nu ştii dacă vor avea?

- Să fie primiţi. Asta-mi doresc. Asta nu ştiu.

- Filip, mai spune-i şi tu ceva.

- Eu i-am zis că-i un prost. Însă din moment ce chestia asta aruncă în aer tot ce-am ştiut, toate legile artei cunoaşterii şi-ncalcă şi legile statului, nu am de gând să-l las să se distreze singur!

- Adevăru-i că ne distrăm teribil, Ileana. Totul e *ilegal de frumos*!

- Lucia a întrebat de tine.

- Lasă-l în pace, Ileana, a intervenit Filip. Încă jeleşte după femeia perfectă. Se pare că doliul de după divorţ ţine la el cinşpe ani!

- Da, ce să zic, pentru Filip totul este perfect. Nu mai trebuie să aştept acum decât să-mi vină femeia vieţii de pe nişte norişori roz şi să-mi spună: „Eşti un ratat. Sunt mândră de tine!”

- Am auzit c-au fost deja nişte agenţi... s-a pregătit să întrebe Ileana.

- Nu mai lua şi tu în seamă tot ce auzi... i-a spus tata.

Era atât de liniştit interior! Atât de calm. *Tata e un ratat*. Am înţeles. *Sunt foarte mândră de el*.

- Întreb pentru că au venit şi la mine acasă – să ancheteze nu ştiu ce despre voi, a insistat Ileana.

- Fiscali sau guvernamentali? a vrut să ştie Filip.

- De unde să ştiu eu? Arătau ca nişte fiinţe artificiale, placide. Bărbii duble, ochi mici uşor alunecoşi, freză piezişă. Vorbeau transpirând abundent, mai ales în momentul legării predicatului de subiect. Trebuia să le răspunzi în propoziţii simple să te-nţeleagă. Chipuri şterse, ce să mai zic: îi preocupau numai circumstanţialele.

- E clar: sunt fiscali! s-a luminat Filip.

- Ba guvernamentali! l-a contrazis tata. Ăştia sunt cei parţial agramaţi: fiscalii sunt antiaritmetici!

- Şi ce-au vrut de la tine?

- Să mă protejeze de voi. Mi-au spus să mă feresc mai ales de tine, Filip.

- Ţi-au spus şi de ce, iubito?

- Tu eşti cel mai periculos: cel lucid. Sânzian e un visător, un halucinat inofensiv...

- *Filologica mea* dragă! Îţi dai seama că nimeni nu te va mai putea feri de mine la noapte? *Pui de căprioară sunt sânii tăi, iezi ce zburdă printre crinii tăcerii!*[50]

A încercat să o strângă în braţe. Ea a zvâcnit. Mai întâi s-a ferit, ca şi cum ar fi fost surprinsă. Apoi s-ar fi răzgândit:

- Tâmpitule!

L-a pupat lung şi l-a drăgănit, aşa cum fac şi eu cu motanu’ de cârpă. Îl iubesc foarte mult.

[50] Cf. Cântării Cântărilor 4, 5.

Tata a întrebat:

- Şi ţi-au spus de ce suntem periculoşi, mă rog?

- Nu tu, măăă... Eu! a intervenit Filip. Tu eşti un halucinat, un psihopat inofensiv, n-ai auzit?

- El e creierul, iubitule! l-a contrazis Ileana. Tu execuţi ce halucinează el.

- Şi, mă rog, de ce suntem acuzaţi? a vrut să ştie Filip.

De parcă mai avea importanţă.

- Mai întâi sunteţi învinuiţi de refuzul de a vă plăti taxele către stat, apoi de instigare la neplata impozitelor şi taxelor. De subminarea puterii de stat: nu v-aţi înregistrat societatea şi nu aţi dobândit personalitate juridică, ceea ce înseamnă că nu recunoaşteţi statul şi sistemul politic...

- Corect.

- Delicios. Mai spune, iubito! Mă exciţi...

- ...mai sunteţi acuzaţi de extorcare de fonduri, de răpire de copii, de pervertirea tineretului...

- Ăsta-i teatrul!

- ...precum şi de revoltă împotriva puterii şi orânduirii de stat. Sunteţi văzuţi ca un fel de lideri de răscoală.

- Vezi ce se-ntâmplă dacă încerci să schimbi mentalităţi şi cutume decrepite? Oricum, mă simt flatat. Chiar dacă nu suntem decât liderii unei *răscoliri de mentalitate*.

- Aaa, să nu uit: ar mai fi trebuit să plătiţi drepturi de autor şi încă un fel de taxă pentru folosirea concepţiei...

- Ce-s nebuni? Cui să-i plătim drepturi de autor: lui Platon?

- Şi statului încă un fel de taxă – un fel de cotă-parte... Un timbru special.

- Ăştia n-au aflat că Platon a trăit acum 2400 de ani? Ce drepturi de autor?

- Se pare că în unele locuri ştirile astea ajung mai greu...

- *Nevermind*.

- Ia spune mai bine: ce jucaţi astă-seară?

- *Comme d'habitude*.

- „Peştera"?

- *Yeah*.
- Vin să văd.
- Nu poţi.
- De ce?
- Eşti deja aici.

2. Provocatorii de epifanie

Reprezentaţia a început imediat ce s-a umplut casa. Mai întâi au venit artiştii, apoi copiii. Camera cea mare era teatrul. Fundalul ei era supraetajat. Exista un fel de etaj parţial interior din lemn şi o scară de lemn care ducea sus. Acolo sus era un pat. Camerele erau foarte înalte.

Jos în fundal pereţii erau gri, iar sus erau galbeni. De fapt, totul jos era cenuşiu, iar sus era de aur. Partea de jos era împărţită în trei de un perete vertical aflat în partea stângă şi un ecran înclinat aflat în dreapta, aproape în dreptul scării. În faţa ecranului înclinat se aflau trei oameni într-un fel de landouri fără roţi. Erau legaţi şi nu se puteau mişca. Nu puteau decât să privească ecranul. În spatele lor era peretele şi în spatele peretelui erau doi omuleţi îmbrăcaţi complet în gri, care aveau un proiector de lumină şi nişte păpuşele puse grămadă.

Tata era povestitorul:

- A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi fost nu s-ar fi povestit. A fost odată ca niciodată *şi este şi-acum*. Într-o peşteră aflată adânc sub pământ trăiau două civilizaţii: o civilizaţie dominantă, care se impusese prin amăgiri, prin iluzie şi înşelăciune, şi o civilizaţie ignorantă, care îşi uitase identitatea, trecutul, rădăcinile, sensul. Civilizaţia dominantă în această lume subpământeană era aceea a omuleţilor gri...

Am observat că omuleţii cenuşii aveau capul disproporţionat de mare şi ochii prelungi, migdalaţi, complet negri.

- ...iar civilizaţia care se ignora pe sine era aceea a oamenilor. Omuleţii gri au nevoie de energie ca să înşele şi să domine. Ei

sunt marii creatori de fantasme şi marii manipulatori ai conştiinţelor oamenilor. Pentru aceasta ei au însă nevoie de energie, iar energia nu o pot lua decât din minţile oamenilor. Ei au inventat în acest scop „crescătoria de oameni": oamenii sunt născuţi în lanţuri şi sunt hrăniţi artificial printr-un cordon, încât ei îşi închipuie că sunt fiinţe cu coadă. Da, în lumea aceasta ciudată oamenii au coadă şi trăiesc într-un cocon, un fel de leagăn pe care nu-l mai părăsesc niciodată. Ochii lor privesc umbrele proiectate se omuleţii cenuşii pe peretele peşterii şi minţile lor imaginează lucruri, năzuinţe şi patimi.

În acel moment am văzut cum unul din omuleţii gri a luat din grămadă o păpuşă şi-a ridicat-o deasupra capului în lumina proiectorului. Era o maimuţă cu coroană pe cap. Şi coroana era înaltă. Avea ochi mici, nasul lat şi buze groase. Privire tâmpă.

- Maiestatea sa! a strigat unul din prizonieri când a văzut umbra proiectată. Câtă graţie, ce apariţie minunată! Oh, chip al înţelepciunii, ce şansă să te vedem!

Omuleţul gri a tras de-o aţă şi maimuţei i-a ieşit o limbă lungă care a început să se bălăngăne. Copiii din jur au început să râdă.

- Spune, Maiestate! Cuvintele tale înţelepte sunt viaţa noastră!

Maimuţa a vorbit. Adică omuleţul de dedesubt:

- Bâlâbâc-blimbudâlâc. Zumbi-dumbi-bobo-câr.

- Auzi ceva? l-a întrebat prizonierul pe cel ce-a vorbit înainte.

- Cuvinte mari, băă... înţeles profuuund...

- Auzi ceva, sau nu? a vrut să ştie cel de-al treilea.

- Tăceţi, ascultaţi, închinaţi-vă! a spus primul.

- Carcalaci-bimbaşa-n draci! a spus maimuţa. Cei doi omuleţi gri chiţăiau a râs, semn că se distrau de minune.

- Oooh! a făcut Primul.

- Ce-a spus? a vrut să ştie Al Doilea.

- Acum ţi-e clar? a întrebat Al Treilea.

- E clasic! E un conflict în lumea de sus, a lămurit Primul.

Omuleţul gri a întors maimuţa cu spatele şi a aplecat-o. Maimuţa a făcut un „pârţ" care a stins aproape de tot lumina

pâlpâitoare a proiectorului. Apoi lumina a început să crească iarăşi.

- Genial! a exclamat Primul: iată că vorbeşte *peste tot*!

- Ce zice? A vrut să ştie Al Doilea.

- E profund. Prea profund: trebuie să mai studiez.

Maimuţa a coborât.

- Ce faci? l-a întrebat omuleţul gri pe cel cu maimuţa.

- Am obosit. Mi-a amorţit ramul. Adică braţul.

Am observat abia acum că omuleţul cu maimuţa nu era gri, ci maroniu. Cenuşiul i-a zis:

- M-a cam luat plictiseala.

- Fă tu ceva. Altfel dăm faliment cu toată crescătoria noastră de oameni, a mai spus Maroniul.

Cenuşiul a răscolit în grămadă. A ales o scroafă cu mulţi sâni care aveau vârfurile roşii aprins. Pe cap avea păr omenesc, lung, ondulat, roşu aprins.

Cenuşiul a ridicat scroafa deasupra capului.

- Afrodita! a strigat Primul.

- Lilith! a exclamat Al Doilea.

- Iubirea mea! Zeiţa fecundităţii... a mai spus Primul.

- Stăpână! Frumuseţea ta mă transpiră... ăăă... mă inspiră, a reluat Al Doilea.

- Voi sunteţi proşti? i-a întrebat Al Treilea. E-o scroafă.

- Blasfemie! a exclamat Primul.

- Eşti nebun! i-a spus şi Al Doilea.

- E-o scroafă! E-o scroafă! au început să strige copiii din sală.

- E-o scroafă, a repetat calm Al Treilea.

Maroniul s-a ridicat în picioare:

- Ce facem? Unul din ei se trezeşte.

- Mulge-i! i-a răspuns Cenuşiul.

Atunci am observat că oamenii aveau pe capete câte o ciupilică lungă cu vârful curbat.

Maroniul a trecut pe la Primul şi a stors căciuliţa la vârf într-un mic vas de sticlă. A ieşit un lichid negru, ca o cerneală. Şi la cel de-Al Doilea s-a întâmplat la fel.

- Ai colectat ceva? L-a întrebat Cenuşiul.

- Ba bine că nu! Le-am stors creieru'. Adooohrrr păcătoşii. Iubesc patimile. Avem energie! s-a bucurat Maroniul.

A luat vasul şi l-a aruncat asupra celor trei. Nu ştiu cum a făcut. Nu s-a vărsat cerneala. A ieşit un nor de confetti. După ce norul de străluciri s-a aşezat pe podea am văzut că a apărut în faţa celor trei Ileana. Ca din nor, ca din pământ. Nu ştiu cum a făcut.

Cei trei au scos un strigăt de uimire. A exclamat şi sala.

Ileana era îmbrăcată într-un costum roşu mulat pe corp, avea pantofi cu tocuri înalte, cum n-am mai văzut.

- Afrodisia! a şoptit Primul.

- Lilith! a îngăimat Al Doilea cu voce gâtuită.

- E o iluzie, a zis calm Al Treilea.

E o iluzie, într-adevăr. Ileana era lângă mine. Ileana cea roşie nu era decât un chip proiectat de cei doi omuleţi pe ecran. Şi totuşi: o vedeam pe Ileana în faţa ecranului, în toate cele trei dimensiuni! Cum făcuse? Şi nu era îmbrăcată în nimic: avea tatuaje roşii din creştet până la gleznă! Cine era?

Cenuşiul chicotea fericit:

- Am inventat cinematografia 3D – varianta perfectă.

Maroniul s-a alăturat odei de sine:

- Spiritismul ieri şi acum şi-ntotdeauna!

Cenuşiul a triumfat:

- Să moară mortu'!

- A doua moarte! Obligatoriu! a adăugat Maroniul.

Ileana nu avea nici tatuaje: nu avea nimic. De pe pielea ei mulatră, întunecată, lucioasă, se desprindeau nori mici roşii în timp ce ea plutea în aer şi făcea tumbe lente dând uşor din mâini şi din picioare. Îmi părea că este înveşmântată în propriul ei sânge. Şi acum îl pierdea.

Atunci *a vorbit Culoarea*. Roşul aprins i-a vorbit celui de-Al Treilea cu glas duios de femeie. Şi nu era glasul Ilenei:

- Vino cu mine. Şi eu îţi voi da seducţie, eros, fascinaţie perpetuă! Dă-mi inima ta şi eu am să-ţi dau inimă!

Ileana e o fiinţă supranaturală. Altfel cum ar fi cu putinţă?

Ileana are pielea complet galbenă. Şi are solzi. Şi fiecare din ei are un ochi ce clipeşte. În timp ce înoată în văzduhul subteran, de pe pielea ei se ridică dâre verzi şi lungi de verde, ca nişte alge vii. Atunci a vorbit Verdele aprins:

- Vino cu mine. Şi eu îţi voi da speranţă şi disperare, şi iarăşi speranţă. Şi frumuseţea mea deznădăjduitoare te va-nsoţi fidel.

M-am înşelat. Ileana are tenul alb ca zăpada şi ochi de zână albastră. Safirul se desprinde uşor de pe trupul ei rotitor într-o galaxie spirală. Albastrul aprins e cel ce vorbeşte acum, cu glas fin de femeie resemnată:

- Vino! Eu îţi voi da credinţă, luciditate, tristeţe sfâşietoare şi seninătate. Melancolia mea nu te va lăsa singur nici o singură clipă.

Culorile au tăcut. Acum îi vorbeşte Ileana:

- Ridică-te. Vino. Eu îţi voi preschimba durerile într-una şi-aceeaşi durere: în *suferinţa universală* – sfâşietoare, adâncă, insuportabilă. Acolo, în miezul ei incandescent vei descoperi *bucuria* – singura bucurie adevărată: străină oamenilor, fără-nceput şi sfârşit, fără căderi şi reveniri şi fără oprire, la care oamenii din lume nici măcar nu visează!

Ileana l-a luat de mână pe cel de-Al Treilea şi l-a ridicat din cocon. Lanţurile s-au desfăcut cu zgomot şi au căzut la pământ. „Coada" de alimentare s-a rupt. Prizonierul eliberat a căzut în genunchi.

- Mă găseşti în lumină, i-a spus. Şi a trecut prin ecran.

- Cine eşti tu? a întrebat-o prizonierul eliberat. A căzut în genunchi. Îşi freca încheieturile. Nimeni nu i-a răspuns.

- Şi zici că ţi-au vorbit Culorile? Ce-s alea Culori? Şi cum poate ceva indefinit, ceva ce nu e, să vorbească? l-au luat în râs ceilalţi doi.

- Şi oamenii au avut coadă dintotdeauna!

- Ai să mori.

Prizonierul eliberat nu le-a mai răspuns. Se târa în patru labe către ieşire. Pe măsură ce urca scara, peştera se întuneca tot mai

tare. Se mai vedeau desluşit doar proiectorul şi cei doi manipulatori de fantasme.

Cenuşiul l-a luat de gât pe Maroniu:

- Ai făcut *tu* asta?

- Nuuu... Lasă-mă! Situaţia a scăpat de sub control!

- E o persoană vie?

- E Cea Căreia nici nu-i putem pronunţa Numele!

- Vai! Suntem pierduţi!

- Nu încă: ne rămân ceilalţi.

- Auzi: *oameni fără coadă*! De unde ideea aceasta absurdă? Orice persoană decentă are coadă!

Am auzit cum vorbea tata:

- Prizonierul eliberat a ajuns la suprafaţă, în lumina cea galbenă. Se freca la ochi. Orbise. Nu suporta strălucirea. Apoi a venit noaptea şi el a început să distingă lucrurile, aşa cum sunt ele în realitate, în lumina argintie a lunii. Când a răsărit soarele, a ştiut că aceasta e realitatea şi a ştiut că până acuma trăise în lumea iluziei, în lumea umbrei. Acolo unde erau acum prietenii săi.

- Să mă-ntorc să-i eliberez: să ne bucurăm împreună! a exclamat Al Treilea.

Îl văd cum coboară încet pe scări. Se freacă la ochi. Iar nu mai vede. Probabil că trebuie să se obişnuiască iarăşi cu umbrele palide. Semiîntunericul este atât de înşelător! Se împiedică. Se loveşte. Cei doi prizonieri râd de el. Iar el: e atât de neajutorat, atât de ridicol! Mi-e milă de el. Mi-e atât de ruşine de ruşinea lui!

- Nu-ţi dai seama cât eşti de neverosimil? l-a întrebat Primul.

- Ce rost are să pleci de-aici dacă ajungi orb? s-a întrebat Al Doilea.

- Dar tot ce vedeţi voi este iluzie, senzualitate pură şi umbră! le-a spus el. Am văzut ideile: raţiunea de-a fi a fiecărui lucru, structurile ideale, chipurile de foc ale tuturor fiinţelor şi lucrurilor lumii! Şi peste toate acestea domneşte Armonia: Ideea supremă a Binelui, Adevărului şi Frumuseţii.

- O să te mai ascultăm despre aceasta şi altădată, a spus Primul. Acum suntem puţin ocupaţi.

Pe ecran a reapărut fundul de maimuţă.

- Acum trebuie să savurăm deşteptăciune. Suntem la şcoală.

Toţi copiii au râs. Prizonierul eliberat s-a uitat la ei:

- Cine crede că peştera, lumea noastră, e un loc al iluziei şi umbrei, să ridice mâna.

Toţi copiii au ridicat mâna.

- Cine crede că păpuşile omuleţilor cenuşii sunt instrumente de manipulare şi dominaţie, cine crede că ele stârnesc în noi patimi, să se ridice în picioare.

Toţi copiii s-au ridicat în picioare. Atunci am observat că stătuseră într-un semicerc, sau chiar în două, care porneau din dreptul prizonierilor. Şi ei erau prizonieri – am gândit. Noi toţi suntem prizonieri – cei ce încă n-am plecat în lumină!

- Cine crede că şi noi suntem prizonieri, s-o spună! Acuma s-o spună.

- Suntem prizonieri, a zis timid un copil.

- Şi noi suntem prizonieri, au mai repetat trei într-un glas.

- Cine vrea să fie liber, să urce cu mine în lumină!

Prizonierul eliberat a urcat la mezanin. Toţi copiii s-au luat după el.

- Acest loc e un simbol al Raiului. Vedeţi brazii împodobiţi ca de Crăciun cu jucării şi bomboane? Aşa sunt pomii Raiului: ciocolată creşte în ei. Cine vrea?

Au vrut toţi.

- Dacă vreţi, toate sunt ale voastre. Dar trebuie să faceţi şi voi ceva pentru mine: să-i ajutaţi pe prietenii mei. Cum sunt prietenii mei?

- Sunt cam proşti, a îndrăznit un copil.

- Cum să-i vindecăm de prostie?

- Să le spunem adevărul!

- Le-am spus eu şi nu cred.

- Să le arătăm adevărul! Să le arătăm minciuna. Să vadă păpuşile şi omuleţii gri, au spus pe rând câţiva copii.

- Dar păpuşile sunt păzite de omuleţii gri, de intratereştri, le-a spus prizonierul eliberat. Ştiţi ce sunt omuleţii care manipulează conştiinţele prin fantasme?

- Sunt dracii! au zis mai mulţi copii.

- Aşa e: sunt draci. Ce să facem cu ei?

- Să-i *umanizăm*, a zis un copil.

La aşa răspuns nu mă aşteptam.

- Perfect, să-i *umanizăm*, a zis prizonierul eliberat. Am să vă dau arme.

S-a îndreptat către un fel de cristelniţă. A băgat mâna şi a început să scoată din ea pistoale şi mitraliere.

- Astea sunt armele: sunt pline cu apă sfinţită. Foc de voie!

Copiii astfel înarmaţi au tăbărât în chiote de bătălie asupra omuleţilor disperaţi. „Mă arde! Mă arde!" au ţipat. „Gata, gata! Sunt om, uite că sunt om, miau miau miorlau!" Baia a fost generală. La sfârşit erau uzi cu toţii: omuleţii, prizonierii, copiii. Unul din omuleţi, ca să dovedească faptul că e om, încerca să păşească în nişte pantofi cu toc, imenşi, ţinând în mână o poşetuţă. Era tare caraghios.

Copiii au arătat celor doi prizonieri păpuşile şi aceştia s-au ridicat şi şi-au desprins „cozile". Totul s-a terminat în ospeţie totală: copiii au primit toate dulciurile, toate jucăriile, tot ceea ce era în copaci, armele şi păpuşile cucerite. După ce au plecat toţi, brazii păreau devoraţi de castori.

Prietenii lui tata râdeau satisfăcuţi.

- Asta a fost, le-a zis tata. Tocmai am inventat *piesa de unică folosinţă*.

- Este a treia oară când vizionez piesa voastră – şi nu au fost două la fel, a zis Ileana.

- Avem câte zece linii de dialog la fiecare alegere a sălii, i-a replicat Filip.

- Altfel...?

- Altfel ce?

- Nici un semn?

- Aah, de la Vanda şi-ai ei?

- Niciun semn, s-a întristat Filip. Chiar dacă am conceput piesele tocmai pentru aceasta. Am sperat să fie *provocatoare de epifanie*. Se pare că am îndrăznit prea mult.

- Niciun semn, Ileana. Încă niciunul, i-a spus tata privindu-mă-n ochi. Nu pot să o văd. Pur şi simplu nu pot. Îmi pare rău.

Nu trebuie să te-ntristezi, tată. Nu trebuie să mă vezi. Sunt aici, şi asta e tot.

3. Despre caracterul euharistic al picturii

În noaptea aceea m-am visat înaintea unui suport pentru pictură: era şevaletul lui tata şi pe el un carton preparat grijuliu cu grund alb. Am început să desprind bucăţele mici din acel suport pentru pictură ca să le ung cu diverse culori de ulei şi apoi să le-nghit. Culorile erau foarte gustoase şi parfumate. M-am trezit cu mirosul pătrunzător al miresmei culorilor în nări. Şi toate luminile de aici mi s-au părut de aici încolo mai prietenoase. Nu erau palide, aşa cum crezusem la început: erau sfioase, atâta tot.

Ce poate să însemne visarea aceasta? Oare am început să mă-ngraş? Mi-e foame. Cred că iau proporţii. O să cresc, o ştiu. Am să iau trup.

Am auzit o voce:

Cine a mai văzut om flămând
Mâncând o vedenie şi înfrumuseţându-se,
Bând un cuvânt şi îngrăşându-se?
A crescut şi a strălucit
Hrănit de slava dumnezeiască.[51]

Nu ştiu de unde vine vocea, nici unde se duce. Suavă ca o adiere, singuratică, aşa, ca o pasăre pe acoperiş.

[51] Sfântul Efrem Sirul, Imnele despre Paradis, cf. Sebastian Brock, Editura Deisis, Sibiu 1998, Imnul 9, str. 22, p. 23.

Pâraie de desfătare pogoară asupra cetelor văzătorilor
Curgând prin Cel Întâi-Născut din strălucirea Tatălui:
Ei se răsfaţă pe păşunile vedeniilor dumnezeieşti.
Cine a mai văzut flămânzii săturându-se,
Îngrăşându-se şi îmbătându-se de valurile slavei
Ce se revarsă din frumuseţea unei atât de înalte Fiinţe?[52]

Cine eşti? Nu te pot desluşi. Da, ştiam oarecum toate astea: doar sunt venită din Dumnezeu. Ai spus atât de frumos! Mi-a arătat şi tata. Pictura se naşte din vedenia dumnezeiască, e *o licărire a frumuseţii ascunzimii Lui, a strălucirii slavei Lui*[53]. Uite, vorbesc deja cu toate cuvintele tale. Suflările tale mi se odihnesc în minte. Memoria le cheamă, inima mea le caută un nume. Spune-mi. Cine eşti tu?

Domnul Cel nemăsurat măsoară hrană tuturor,
Potrivind ochilor noştri vederea Lui,
Urechilor noastre glasul Său,
Poftei noastre binecuvântarea Sa,
Limbii noastre înţelepciunea Lui.
În darul Edenului Său binecuvântările mişună,
Căci e pururea nou în gustul Său,
Minunat în miresmele Sale,
Potrivit în tăria Lui,
Strălucitor în culorile Sale.[54]

- Uf. A trecut. Ce repede a trecut!
- Ce-a trecut?
- Mi s-a părut că aud ceva. Aşa, ca o voce suavă. Ca o pasăre singuratică pe acoperiş. Apoi a dispărut.
- Dormi! Să încercăm să mai dormim puţin.
- Dorm.

[52] Ibidem, Imnul 9, str. 24, p. 235.
[53] Ibidem, Imnul 9, str. 25, p. 235.
[54] Ibidem, Imnul 9, str. 27, p. 235.

Prima şi ultima care a vorbit e Ileana. Doarme cu tata. Ea e aceea care *a auzit*.

Camera e roşie. Luminile Răsăritului. Nu le văd decât eu. Într-unul din paturi dorm Ileana şi tata, în celălalt Ileana şi Filip. Dorm pe spate, ţinându-se de mână. Cred că se plimbă în somn. Ce drăguţ din partea Ilenei, am gândit, să fie în două locuri deodată! Tata nu mai e singur. Are cineva grijă şi de el.

Aş putea să dorm şi eu puţin. Nu ştiu prea bine cum se face, că eu n-am mai trecut prin somn niciodată. Aş putea totuşi să am o oarecare pricepere, deoarece am trecut prin moarte de câteva ori. O *sfială a conştiinţei*, asta e! Am să stau între ei. Încap uşor.

Mă-ntorc către Ileana. Are nasul un pic cam lung. E un pic urâţică, dacă stau să mă gândesc. Eh, sunt un pic geloasă, da' ce să-mi faci? Tata-i al meu.

Tata şopteşte în somn. Probabil o visează, fiindcă văd cum o strânge de mână. Îi spune numele. E clar. Am auzit.

- Angelina...

Ştiam eu! Dar cum...?

Angelina deschide ochii. Are ochii albaştri. Tu, şmecheră mică!

- Cum mi-ai spus?

Tata s-a trezit de-a binelea.

- Cum ţi-am spus?

- Mi-ai spus Angelina.

- Nu cred.

- Ştii, când eram mică îmi doream să mă cheme Angela... De unde-ai ştiut?

- N-am ştiut. Şi numele tău e frumos. Numele tău e la fel de frumos ca tine, Paulina!

Paulina a râs uşor. A început să se întindă. Mă dădea la o parte. S-a întors către tata. Opreşte-te. Nu pupa. Nu pupa!

- S-a trezit *marea conştiinţă platonică*?

Era Ileana.

- Sunt epuizat. Cred că de ieri, a spus tata.

- Eşti prea emotiv. Ţi-am spus că o să iasă bine.

- A fost perfect, a intervenit Filip.

- Ileana a fost perfectă, a zis tata.

- Am fost invitaţi să facem spectacol la orfelinat. Miercuri.

- Înseamnă că avem doar o zi ca să facem rost de recuzită, s-a îngrijorat tata.

- N-ai tu treabă, i-a spus Filip. Am vorbit deja pentru consumabile. Vezi-ţi tu de variante. Să nu fie două la fel. Până acum aţi improvizat bine, însă şi improvizaţia trebuie premeditată.

- Măi, da' şi copilu' ăla a fost de comă!

- Cine, Sebastian?

- Auzi ce să le facă *ălora*: să-i *umanizeze*! Mie nu mi-ar fi trăznit.

Am mai trăit cu tatăl meu şi cu prietenii lui două ierni. Nevăzută. Neauzită. Însă nici nu m-am mai gândit. „Peştera" era inepuizabilă. Am văzut toate patimile – de căpetenie, după cum le-a spus tata: lăcomia burţii şi beţia, desfrâul şi preadesfrânarea, iubirea de arginţi şi setea de aur, invidia şi tristeţea, mânia şi cruzimea, lenea şi moleşeala, mândria şi trufiile celor avizi de laudă. Am râs de îngâmfare şi de părerea de sine, de caraghioşii ăştia de încrezuţi, de impostorii gândirii şi spiritului, de prefăcuţi, de şleampăţi şi clăpăugi. Apoi am văzut toată gama omuleţilor pe care tata i-a numit manipulatori de fantasme şi stăpâni ai iluziei: spunea tata că i-a costumat după mărturiile Sfinţilor Părinţi – care i-au văzut faţă către faţă. Şi am văzut duhul uciderii cu mintea şi al războiului ca pe un copil complet roşu, duhul tristeţii şi deprimării ca pe un om albastru cu coarnele pleoştite, duhul iubirii de arginţi ca pe un om cu joben şi frac ţinând un teanc de bani între gheare. Prizonierii erau odată trei, odată şapte, alteori cinci, uneori aveau coadă de leu, alteori de şopârlă sau scorpion, iar odată i-am văzut în costum de cosmonaut.

Paulina era odată Sophia, odată Îngerul-curcubeu de smarald, odată Logosul întruchipat în adolescent, odată, o singură dată, Angelina. Lumile de sus nu semănau niciodată una cu alta: au fost brazi, am văzut apoi ficuşi imenşi, platani şi palmieri, copaci de sticlă, copaci vorbitori, alţii în care vedeai cum creşte ciocolata, aşa, într-un minut, apoi cerul era odată negru-galactic, odată

complet galben şi cu trei sori, alteori luminătorii erau îngerii. Am văzut şi un fel de insecte multicolore ce iradiau lumină. Uneori lumea de-afară era dublă sau chiar triplă: erau două sau trei ceruri concentrice cu grădini, palate, cu animale fabuloase şi cu fântâni translucide.

Copiii erau tot mai entuziaşti, tot mai mulţi, tot mai violenţi. Unii veniseră de mai multe ori, ca şi mine, fiindcă piesa era vie. Nu numai eu mă drogam.

Bătaia cu apă sfinţită a fost uneori direct din căldări, am văzut şi bătăi cu cocoloaşe de hârtie pe care erau însemnate în grabă cruci cu creionul, am văzut şi confruntări cu bile de vopsea – paintball – în care beligeranţilor care erau „împuşcaţi" le apăreau iniţialele IS HS NI KA din vopsea fosforescentă.

La un moment dat au făcut baie şi agenţii anti-filip şi anti-tata. Copiii au crezut că fac parte din joc. La asta, desigur, a contribuit oarecum şi Filip, care i-a zis lui tata – nu suficient de încet: „Nu mai scăpăm odată de dracii ăştia." Dar acum au scăpat. Că unul din ei s-a speriat şi a dat înapoi direct într-un bec pătrat cu nu ştiu ce substanţă încinsă şi a ţipat: „Mă arde!" Exact ca în scenariul piesei. Copiii au aruncat cu apă sfinţită. Filip a luat extinctorul sfinţit şi i-a acoperit pe intruşi cu zăpadă carbonică sfinţită. „A venit iarna!" au strigat copiii, adânc fericiţi. Au vrut iniţial să facă bulgări, da' nu se putea, şi cum ăia îşi scăpaseră hârtiile din poşete, din mape, copiii le-au transformat aproape instantaneu în cocoloaşe cu cruce.

„Asta-i rebeliune!" a strigat unul din oamenii de frişcă.

„Ba nu: e spumă carbonică", le-a răspuns Ileana.

„Catharsis", le-a răspuns tata. „Terapie".

„Salvaţi-vă sufletele", a strigat după ei Filip: „Demisionaţi!" Apoi lui tata: „Ăştia o să ne aresteze."

„Nu azi", i-a răspuns râzând tata. „Nu azi. Şi-apoi, de mult nu m-am mai distrat aşa minunat."

4. Ascensorul galben

În toamna aceluiaşi an am avut prima comuniune. Era Întâi Octombrie. Ziua Sfântului Acoperământ, ziua în care Preacuratei i s-au auzit graiurile cele cu umilinţă ale rugăciunii ei către Fiul lui Dumnezeu şi al ei:

Împărate ceresc, primeşte pe tot omul ce te slăveşte pe Tine şi cheamă în tot locul preasfânt numele Tău. Şi acolo unde se face pomenirea numelui meu, pe acel loc îl sfinţeşte şi proslăveşte pe cei ce Te proslăvesc pe Tine, şi rugăciunile celor ce cu dragoste mă cinstesc pe mine, Maica Ta, şi făgăduinţele, primeşte-le toate, şi din toate nevoile şi răutăţile izbăveşte-i[55].

Eram cu toţii într-o bisericuţă părăsită, aflată în ruină. Cupola de deasupra altarului era pierdută. Se putea vedea cerul, dacă ridicai puţin ochii. Nu-i ridica nimeni.

Nu ştiam ce avea să se întâmple, însă eram plină de speranţă.

Ileana a adus o icoană a Preacuratei şi a aşezat-o acolo unde se cuvenea: în faţa iconostasului, în stânga uşilor împărăteşti.

Tata a aşezat în mijlocul bisericuţei pe o măsuţă înclinată o altă icoană. Era Proorocul Iezechiel. Nu ştiam de ce tocmai aceea. De ce Iezechiel. Am înţeles numai după ce Paulina a început să citească. Se rugau Învierii.

Ileana a îngenuncheat în faţa icoanei Preacuratei şi a început să-i vorbească: *Stăpână, ai cerut şi ţi s-a dăruit ca acolo unde se va face pomenirea numelui tău, pe acel loc Dumnezeu să-l sfinţească şi să îl ocrotească. Ce se va întâmpla, Doamnă, când îţi vom pomeni numele în locul pierduţilor noştri copii fără chip?*

Ileana a tăcut.

Da: ce se va întâmpla, Preacurată Stăpână, când îţi vom pomeni numele acolo, în locul în care-am murit? Eu sunt privilegiată, dar lângă mine simt atâtea suflări fără chip!

Atenţia mi-a fost atrasă de masa altarului. Deasupra ei era un stâlp de opal şi de chihlimbar încins.

---

[55] Proloagele, 1 Octombrie, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova 1991, p. 130.

Mai profunzi decât lumea sunt ochii! În tabloul Proorocului Iezechiel – în privirea sa – era alt tablou: era chiar vedenia. Un glas a început să rostească pe când eu priveam şi mă cufundam adânc în privirea sa.

Fost-a mâna Domnului peste mine şi m-a dus Domnul cu Duhul şi m-a aşezat în mijlocul unui câmp plin de oase omeneşti. Şi m-a purtat împrejurul lor; dar iată oasele acestea erau foarte multe pe faţa pământului şi uscate de tot.[56]

Doamne, dar noi, nenăscuţii, n-avem nici măcar oase. Ceea ce trebuia să fie oasele noastre s-a scurs în pământ!

Şi am văzut oase fluide în apele subterane urcând prin pământ.

Şi mi-a zis Domnul: «Fiul omului, vor învia, oasele acestea?» Iar eu am zis: «Dumnezeule, numai Tu ştii aceasta». Domnul însă mi-a zis: «Prooroceşte asupra oaselor acestora şi le spune: Oase uscate, ascultaţi cuvântul Domnului! Aşa grăieşte Domnul Dumnezeu oaselor acestora: Iată Eu voi face să intre în voi duh şi veţi învia. Voi pune pe voi vine şi carne va creşte pe voi; vă voi acoperi cu piele, voi face să intre în voi duh şi veţi învia şi veţi şti că Eu sunt Domnul!»[57].

De ce să vorbească trupurilor? Căci trupurile n-au conştiinţă. Cum ar putea ele s-asculte? Cum ar putea ele să înţeleagă, mai înainte de-a fi cu adevărat, cuvântul profetic? Înseamnă că e un sens ascuns, un semn şi-o speranţă şi pentru noi, cei ce-am murit mai înainte să dezvoltăm conştiinţă şi înţelegere; e o lumină şi pentru noi, cei ce suntem robii somnului nesfârşit!

Proorocit-am deci cum mi se poruncise. Şi când am proorocit, iată s-a făcut un vuiet şi o mişcare şi oasele au început să se apropie, fiecare os la încheietura sa. Şi am privit şi eu şi iată erau pe ele vine şi crescuse carne şi pielea le acoperea pe deasupra, iar duh nu era în ele[58].

Am plutit deasupra pământului în viteză. Am văzut locuri şi am citit nume. M-am aşezat pe câmp, lângă ape. Râul alb aducea fâşii

[56] Iezechiel 37, 1-2.
[57] Iezechiel 37, 3-6.
[58] Iezechiel 37, 7-8.

albe. Am atins apele. Am atins oasele moi, vinele şi firişoarele de lumină, carnea de adolescentă, pielea pură şi parfumată şi mi s-a părut că ţin în braţe propriul meu trup. Avea faţa aşa cum mi-aş imagina că voi arăta şi eu la cincisprezece ani. Dar morţii nu cresc! Este complet absurd. Neverosimil. Şi tocmai de asta, ştiu c-o doresc.

Atunci mi-a zis Domnul: «Fiul omului, prooroceşte duhului, prooroceşte şi spune duhului: Aşa grăieşte Domul Dumnezeu: Duhule, vino din cele patru vânturi şi suflă peste morţii aceştia şi vor învia!» Deci am proorocit eu, cum mi se poruncise, şi a intrat în ei duhul şi au înviat şi mulţime multă foarte de oameni s-au ridicat pe picioarele lor[59].

Trupul de adolescentă m-a sorbit. Şi nu sunt singură: lângă mine sunt o mulţime de tineri. Şi se îndreaptă lent către coloana de opal şi de chihlimbar.

Eu mai stau.

5. Căprioara neagră

- Priveşte, Paulina! O căprioară, a spus tata.
- Unde?
- Acolo, chiar în altar. O fi venit din pădure.
- Pădurea este aproape.
- Cred că a intrat prin firida surpată. Fiindcă n-am văzut-o trecând prin uşile tâmplei.
- Nici eu.

O căprioară neagră, complet neagră! Cât e de frumoasă! Are ochi mari, de olivă, strălucind galben. Şi totuşi, nu e chiar complet neagră: are nişte şiruri albe ciudate. Parc-ar fi *scrisă*.

- Priveşte, Paulina! Parcă are pe ea nişte rânduri de caractere; sunt litere, Paulina. E *scrisă*.

[59] Iezechiel 37, 9-10.

- Zimţişorii aceia? Nu cred. Nu disting nimic. Ar trebui să vin mai aproape.

- Vezi să n-o sperii.

Căprioara s-a uitat pe rând la fiecare din ei. Apoi m-a privit fix în ochi. În sfârşit cineva care mă vede! Înainte să mă pot bucura desăvârşit, căprioara a întors capul, apoi s-a întors cu tot trupul ei de pagină neagră şi a dispărut.

Paulina nu mişcase. Doar a gândit.

Tata s-a dus încet către altar, ca hipnotizat.

- Da, e aici o spărtură. A plecat.

- Oare ce-a vrut? a întrebat Ileana.

Ce întrebare! Normal, venise să pască lumină.

Tata nu a răspuns.

- Oare acesta să fie semnul?

- Un semn de la ea ar fi altfel, i-a zis Ileana.

- Cum?

- Nu ştiu. Pur şi simplu, aşa cred.

Tata a înălţat privirea:

- Doamne, cât de mult îmi lipseşti!

A întors capul ca şi cum m-ar fi căutat:

- Şi tu, Vanda! Şi tu.

Nu mă vede. Nu m-a văzut. Şi n-a văzut nici Shekinah. Acum însă, din coloana de opal şi de chihlimbar n-au mai rămas decât irizări, firişoare fine de iarbă.

- Oare I-am adus vreo bucurie lui Dumnezeu, Ileana? Am reuşit să realizez ceva în toţi aceşti ani? Fiindcă nu simt nimic.

- Dumnezeu ştie!

- Şi sunt deja zdrobit. Mă doare inima.

- Poate că asta e!

- Ce să fie?

- Nu te doare destul. Chiar dacă te vaiţi tot timpul, în sinea ta eşti totuşi *prea mulţumit de tine*. Trebuie să elimini cumva, definitiv, satisfacţia.

- Crezi?

- Nu ai ajuns la zdrobirea totală a inimii. Las' că te ajut eu.

- Da, la asta sunteţi foarte pricepute, voi femeile, s-a apropiat Filip.

- Nu aşa. Nu aşa cum crezi tu, i-a replicat Ileana serioasă.

„Las-o să vorbească, Filip", am auzit gândul Paulinei.

M-am uitat mai bine la ea. De fapt, vedeam că Paulina nu seamănă chiar aşa cu Ileana. Mi s-a părut. Poate că Paulina avusese puterea să-şi schimbe înfăţişarea după dorinţă, aşa cum alte femei îşi schimbă hainele, sau poate că un pictor din lumea noastră îi alcătuia chipul după raţiuni încă neştiute şi se răzgândea după un oarecare timp. Nu, nu semăna deloc cu Ileana. Nici măcar nu erau surori.

- Dacă asta o să-l ucidă pe Sânzian, atunci asta o să vă ucidă pe toţi, a spus calm Ileana. Când am citit prima oară, am fost şocată. Nu mi-am revenit câteva zile. Însă este perfect verosimil. Cred că această concepţie – ce provoacă zdrobirea totală a inimii – ar putea fi numită *smerenia neagră*.

- Auzi tu! *Smerenia neagră*. De ce nu-i spui *văduva neagră*? a ridicat Filip ochii-n tavan.

- Poate că ai dreptate. Chiar mai multă decât crezi. Da, concepţia asta e *văduva neagră a viziunilor*: consumă ochii minţii şi sufletul vizionarului, până când nu mai rămâne decât o fârâmitură din mica lui inimă.

„Spune, copilă", a îndemnat-o Paulina. „Ucide-ne tandru."

- Spunea oarecine că *Preacurata e scopul mai înainte gândit al lui Dumnezeu spre care, privind, a adus la existenţă fiinţele tuturor existenţelor, adică lumea inteligibilă şi sensibilă*[60]. Asta înseamnă că a privit paradigma ideală a Preacuratei din Mintea Sa mai înainte de a crea lumile. A privit şi s-a bucurat. Şi apoi a creat lumile spiritelor şi trupurilor *special* pentru ea!

[60] Cf. Sfântului Nicodim Aghioritul, Apologie V pentru însemnarea pusă în cartea "Războiul nevăzut" despre Doamna noastră Născătoarea de Dumnezeu, apud. Panayotis Nellas, Omul – animal îndumnezeit, Editura Deisis, Sibiu 1994, p. 166.

- Foarte frumos: lumile ca un colier de mărgăritare demne să fie dăruite unei Copile de cincisprezece ani! Ce-i aşa de cumplit? A întrebat tata.

- Ai răbdare. Nu fii aşa repezit: abia acum urmează *ipoteza neagră*. Ascultă vedenia: *Sfânta Treime se bucura cu toată dreptatea şi se preabucura mai înainte de veac, cunoscând, prin dumnezeiasca preştiinţă a vedeniilor atotcuprinzătoare, pe Pururea Fecioara Maria. Şi dacă toate cele nouă cete ale îngerilor s-ar fi prăbuşit din ceruri şi s-ar fi prefăcut în demoni înfricoşaţi, dacă toţi oamenii, din toate timpurile, s-ar fi ticăloşit fără întoarcere şi ar fi mers în chinuri, fără a mai scăpa vreunul dintr-înşii, dacă toată zidirea, cerul, luminătorii, nebuloasele, supernovele şi hipernovele, pulsarii, materia întunecată şi găurile negre, pământul cu plantele şi cu vietăţile, ar fi ieşit din rânduiala lor şi s-ar fi prăbuşit în neant totuşi, aceste nenorociri, în comparaţie cu împlinirea sfinţeniei Născătoarei de Dumnezeu, nu puteau să-L mai întristeze pe Creator. Fiindcă numai Doamna de Dumnezeu Născătoare Îl putea mulţumi în toate şi pentru toate şi nu-L lăsa să Se întristeze şi să Se tulbure de pierderea tuturor acestor făpturi cât Se bucura, covârşitor, numai de ea. Fiindcă ea singură L-a iubit – mai presus de orice asemănare şi neasemănare – mai mult decât toate. Numai ea singură, mai mult decât toate celelalte, s-a supus voinţei Lui. Fiindcă ea s-a făcut o a doua lume, încomparabil mai bună decât toate lumile văzute sau închipuite. Era deajuns pentru a slăvi totdeauna pe Creatorul din frumuseţea şi varietatea darurilor ei: mai mult decât zidirea totului*[61].

Ileana a tăcut. Nu mai răsufla nimeni. Nu mai exista nimic.

Filip s-a dezmeticit primul:

- *Greu este cuvântul acesta! Cine poate să îl asculte?*[62]

Nu erau cuvintele lui. Nu era el cel ce vorbea.

---

[61] Cf. Sfântului Nicodim Aghioritul, Războiul nevăzut, Cap. XLIX, Editura Arta Grafică 1991, p. 110.

[62] Ioan 6, 60.

Şi totuşi, cuvântul acesta, înfricoşat, *e duh şi e viaţă*[63]. Ştiu ce spun. *Eu* am spus.

- Bine. Conced. Cedez, a spus tata.

Nici el nu mai avea cuvinte.

- O bucurie mică. O bucurie infimă, a mai spus el. Ştiu că la mai mult nu se poate spera şi nici nu poţi îndrăzni; şi totuşi, pentru ce altceva să merite să te lupţi, să te sfâşii, să te sfărâmi? Pentru ce să te mai frângi?

- Un zâmbet de copil nu e puţin lucru, a spus Filip.

- Nu e puţin lucru, într-adevăr, a replicat Ileana. Dar în comparaţie cu *asta* este nimic.

Am înţeles. Şi Ileana este *o ţesătoare*. Sunt curioasă unde vrea să ajungă. Ştiu că urmează să vedem cu toţii *o gândire infinită*.

- Să zicem că înţeleg, a spus Filip. Vedenia aceasta, *smerenia neagră*, după cum ai spus tu, ne arată bucuria ascunsă a lui Dumnezeu – singura bucurie adevărată – ce se cuprinde numai în gândirea de dinainte de veacuri la Preacurata. Şi totuşi, îmi pare că povestea asta o scoate pe Maica Domnului din solidaritatea cu neamul omenesc. Aş întreba: dacă toate făpturile s-ar fi răzvrătit împotriva lui Dumnezeu şi s-ar fi prăbuşit în neant – şi ar fi rămas doar Sfânta Fecioară cu Dumnezeu, ea singură – pentru cine S-ar mai fi născut Hristos? Pe cine să mai mântuiască şi pe cine altcineva să mai îndumnezeiască? Al cui Mântuitor ar mai fi fost El atunci?

- Nu înţelegi. Aici e *o slavă de taină*.

- Cred că ştiu, a zis tata. Îmi amintesc. Ne-a spus Seráphia: Preacurata ar fi fost Serafim. În orice condiţii, ea e destinată să fie „a doua după Dumnezeire".

- Nu, asta e *cealaltă slavă de taină*. Exclusivitatea absolută a relaţiei Preacuratei cu Dumnezeu, pe care-o reclamă povestea, mie uneia îmi spune altceva. Ceva despre povestitor, despre scriitor, dacă vreţi. Când povestea el, mă rog, când scria, ea *era acolo*!

- Era acolo, de faţă?

[63] Cf. Ioan 6, 63.

- Da. Prezenţa ei le covârşeşte pe toate cu neasemănarea. Povestea asta nu putea fi scrisă decât *în prezenţa ei*. Nu vă daţi seama? *Strălucirea ei întunecă sfinţii!*

- Cum asta, Ileana?

- Fiindcă *strălucirea tuturor sfinţilor, înaintea strălucirii ei, e întuneric*. Slava ei e din intimitatea de neconceput a Sfintei Treimi. Neajunsă de minte, netulburată de gând. Dincolo de nădejde.

- O fi văzut-o?

- La întrebarea aceasta nu am niciun răspuns. Ceea ce ştiu este că a simţit-o. A ştiut că-i acolo, cu el. A avut certitudinea. Întreaga lume văzută şi nevăzută n-a mai însemnat nimic.

- Cunoşti sentimentul? Ştii ce înseamnă aceasta? De unde eşti tu aşa sigură? Doar n-ai scris nici o povestire, n-ai alintat nici un vers.

- Ce importanţă are faptul că n-am scris nici o poveste? *M-am aşezat* într-una, de bună voie! Şi ştiu ce se poate-ntâmpla ca să simţi.

- Şi, mă rog, ce se poate întâmpla astfel încât să simţi *vedenia neagră*?

- Se-ntâmplă venirea sa. *Ea vine*, şi simţi atunci, în străfulgerarea cutremurată a tuturor nervilor tăi, însăşi iubirea Fiului ei pentru ea! Să simţi cum iubirea Lui însăşi îţi izvorăşte din inimă şi cum te pătrunde: asta e totul! Să simţi şi să ai în simţirea aceasta convingerea nestrămutată că ai fost pătruns de iubirea dumnezeiască a Fiului şi Cuvântului pentru ea, dar şi că ai fost pătruns de taina ce-a strălucit mai înainte de veacuri! Să simţi, în adâncul tău neatins, vibraţia tainei universale a lumilor, cauza genezei şi existenţei întregului Univers. Să simţi: asta înseamnă să ştii şi să înţelegi că întreg Universul, cu lumile spiritelor şi trupurilor, cu lumile posibilului şi imposibilului, a fost ridicat în existenţă, din cele ce nu erau, din cele ce puteau şi din cele ce nu puteau să fie, de dragul unei Copile!

- Ai spus, mă rog, povestitorul tău, că Preacurata este ea singură *o a doua lume*. Şi că această lume e net superioară tuturor lumilor existente sau imaginate.

- Am spus. Şi?

- Şi dacă Preacurata deţine acest *mărgăritar*, această *a doua lume*, de mult mai mare valoare, ce ne împiedică să facem parte din ea?

A vorbit tata.

- Nu ştiu. Poate voinţa ei, i-a tăiat-o Ileana cu voce dură, pe care n-o mai recunoşteam. Unde vrei să ajungi?

- Mă gândesc la copiii morţi mai înainte de vreme, la cei botezaţi şi la cei nebotezaţi, la cei nenăscuţi, la cei imaginaţi şi la cei complet lipsiţi de imagine. Mă gândesc la *şansa fără de nădejde a celor fără de şansă*.

- Şi care ţi-ar fi atunci dorinţa? Ceva încă te macină.

- Nu mai am nicio dorinţă. Nu ştiu. După povestea ta? Doresc fără dorinţi.

- Cred că e bine.

- Nădăjduiesc fără speranţă. Cred, în pofida tuturor evidenţelor. Iubesc smintit. Gândesc. Încerc să birui gândul, însă nu mă pot opri să gândesc.

- Care gând?

- Vanda să facă parte din *lumea a doua*. Să fie primită în *mărgăritar*, în Universul Născătoarei de Dumnezeu. Ştiu că dacă va face vreo milă Născătoarea de Dumnezeu, nimeni nu se va împotrivi. *În faţa dorinţelor ei nu mai există lege*.

- Eşti nebun, Sânzian, i-a spus Filip. După ce ai vizitat lumile? După ce ai fost răpit în atelierul lui Antonello, lui Manuil, lui Signor Lionardo, după ce ai văzut-o pe Angela şi ne-ai zăpăcit povestindu-ne frumuseţea ei, acum o luăm de la capăt?

- Filip are dreptate. Ne-ai povestit vedenii, picturi ale gândirii, aproape că ţi-ai definitivat Cartea Revelaţiilor şi acum, când ne apropiem de sfârşit, vrei altceva?

- Nimeni nu ştie *lumea aceea*. O să fii devastat, Sânzian. Nici o făptură în trup nu poate rezista acelei taine devastatoare. O serie

de lucruri or să ţi se întâmple. Şi nu neapărat în această ordine: o să-ţi pierzi minţile, o să regreţi, îţi va fi o teamă inexplicabilă, o să mori, vei fi nefericit.

- Ar trebui să te limitezi la ce ştii.

- Ştii? e un pasaj în Platon, undeva: celor morţi le e în continuare frică de moarte, o frică iraţională, viscerală, şi sunt înspăimântaţi de ceea ce a trecut – ca şi cum ceea ce a trecut ar trece în permanenţă printr-înşii şi pe deasupra lor.

- M-am gândit. Nu vreau să gândesc. O să rescriu Cartea. Vreau tot ce e mai bun pentru fata mea. Dacă n-a existat, acum are dreptul la *o compensaţie*.

- Sânzian, asta-i mândrie şi...

- ...prejudecată.

- ...nesăbuinţă.

- Am hotărât. Nu mai e cale de-ntoarcere.

- Dar nu mai e nici drum înainte.

- Vanda era – şi este încă – legată de mine. Eu hotărăsc acum pentru ea. *O dăruiesc Preacuratei*! N-am fost un tată prea grozav, n-am prea ştiut ce să fac pentru ea, am pierdut-o mai înainte de-a şti, am ajuns orb şi neputincios mai înainte de-a face. *O dăruiesc Preacuratei.* Luceafărul de dimineaţă va răsări în inima ei.

Ai fost un tată grozav, te rog, nu te mai chinui! Nu m-ai pierdut. Sunt aici. Nu mă poţi pierde, tată! Pe mine nu mă mai poţi pierde.

- Şi mă gândesc cum ar fi fost să asist la *creşterea luminii dumnezeieşti a conştiinţei de sine* – să o văd pe fiica mea înflorind şi crescând, bucurându-se. Nu-mi doresc: nu îndrăznesc să mi-o doresc. Doar am gândit. Aşa cum un părinte asistă zi de zi la sporirea luminii dumnezeieşti a conştiinţei copilului său, aşa aş fi fost şi eu prezent în viaţa ei: stând lângă ea, văzând-o şi ascultând-o aşa cum e, zi de zi, în lumea de dincolo de mormânt. Nu e mândrie. Este nesăbuinţă: pur şi simplu nu am altă cale decât aceea prin vedenii şi revelaţii, prin asentimentul şi mângâierea care sfidează moartea! N-o văd, dar nu încetez s-o privesc. N-o simt, dar sensibilitatea mea e toată o rană!

O, tată, să mă vezi cât de mult am crescut! Acum sunt mare – pe de-a-ntregul, nu doar conştiinţa! S-asculţi numai ce spun oglinzile, tată: acum sunt adolescentă, chiar dacă am rămas fetiţa ta, chiar dacă încă mă joc, în închipuire, cu păpuşile copiilor tăi regăsiţi!

6. Păsărele de lut

Am văzut oarecând la un talcioc, plimbându-mă alături de tata, o tarabă pe care erau îngrămădite de-a valma păsărele de lut. Multe păsărele de lut. Şi mă gândesc, atâta cât am conştiinţă, că toţi aceşti copii pe care i-a recuperat tata le seamănă.

Păsărelele de lut stau liniştite în zarva pieţei, de parcă aşteaptă. Le iei în palme, *sufli în ele cu răsuflarea ta şi ele cântă: doar cântă, nu zboară!* Aşa sunt şi ei. Le dai suflarea ta şi ei cântă.

În fiinţa omenească sunt aripi. De ce refuză să zboare?

Pe cei mai mulţi dintre ei i-a pierdut. Ba mai mult, chiar copiii – instigaţi de oamenii mari şi vicleni – l-au trădat, l-au pierdut. Am văzut nişte femei mari şi grase cum le şopteau copiilor ce să spună împotriva tatălui meu. Erau aceleaşi femei care le furau din mâncare. Le-am văzut şi cum îşi împărţeau cadourile primite de ei – de la tata sau de la alţi oameni cu inimă: jucării, dulciuri, cărţi de poveşti, îmbrăcăminte.

Piesa lui tata era jucată pe tot Pământul. Doar că nu mai era nevoie de omuleţii cenuşii. Am auzit de la unul din prietenii lui tata – nu era Filip – că „dracii sunt în şomaj", că „toate-ale lor le fac oamenii".

Am auzit cuvântul „şantaj". Nu ştiu ce-nseamnă. Am văzut femeile acelea cum îi umilesc pe copii. Am văzut cum una din ele îşi bate joc de o fetiţă în faţa unor băieţei care râdeau şi ei, mai întâi îndemnaţi, apoi de bunăvoie. Am văzut alta bătând un băieţel cu vergeaua peste fundul gol în faţa prietenei lui. Îi silea să spună ceva şi ei nu voiau. O alta a confiscat jucăriile primite la piesă şi promitea să le înapoieze copiilor în cazul în care învăţau pe de

rost cuvinte împotriva lui tata. Am auzit că erau de la „asistenţa socială”.

Când mă gândesc acum la cuvântul „orfelinat” îmi vin în minte imagini cu copii diformi, cu copii înapoiaţi mintal în cuşti şi în lanţuri, sau legaţi cu curele de pat, văd pătuţuri cu gratii de lemn de jur împrejur şi cu plasă deasupra. Ca şi cum păsărelele de lut ar visa să zboare vreodată!

Când mă gândesc la cuvântul „asistenţă socială” văd un craniu cu două perechi de orbite, cu câte două alăturate de fiecare parte a nasului, cu colţi incisivi, cu coasă în mâinile descărnate: cu un fel de macetă în dreapta, şi-n stânga c-o pungă de bomboane furate.

Hoaţele de vise n-au reuşit să-i strivească pe toţi: câţiva copii au fugit şi s-au ascuns la tata. Tata le-a găsit loc neştiut.

Acum e acuzat de răpire. E cel mai căutat om de pe Pământ.

S-a-ntors la el şi Tatziana. I-a luat toată mobila. Când au venit după el agenţii, n-au mai găsit decât pereţii goi. Nici un indiciu, nici un glas, nici un document. A fost precaută mama.

Sunt cu toţii ascunşi. Sunt *ca mine* acum. Tata mai mult decât toţi. *Nu numai că nu voieşte să fie văzut şi cunoscut de oameni, ci voinţa lui e să se scufunde şi pe sine însuşi înlăuntrul său, să părăsească cu totul chiar gândurile sale, să fie ca unul ce nu se află în lumea creată şi n-a venit la existenţă şi nu e cunoscut nicidecum nici de sufletul său*[64]. Îl văd în faţa altarului nevăzut. *Tace cu toate gândurile sale. Aşteaptă să vadă ce hotărâre va ieşi cu privire la toate câte sunt de la faţa Măririi celei Închinate. Stă cu faţa plecată la pământ. Privirea dinăuntru a inimii lui stă aţintită la poarta cea înaltă şi sfântă a Sfintelor, acolo unde este Acela al cărui locaş este întunericul ce orbeşte ochii Serafimilor şi a Cărui tărie zoreşte dansul cetelor lor şi revarsă tăcere peste toate treptele lor.*

Cuvintele lui sunt frumoase, toate ca nişte păsări albe.

[64] Cf. Sfântului Isaac Sirul, Filocalia, vol. 10, Bucureşti 1981, p. 401.

7. Fiorul lin al tandreţii

Atunci s-au deschis porţile. Şi dinlăuntru s-a revărsat în afară vântul de miazănoapte, focul şi, în mijlocul focului, chihlimbarul. Şi mi-am amintit de perioada aceea nemărginită în care n-am existat. Şi mi-am amintit de viitorul în care nu voi mai muri niciodată. Şi când mi-am amintit, mi-au crescut două aripi şi am fugit purtată de îngerul timpului. Şi l-am văzut pe tata zburând şi el, şi pe Paulina zburând, şi am văzut suflete. Şi vedenia aceasta care zbura ca o pictură, ca o flamură vie, odată cu mine, am văzut cum naşte din ele gânduri fierbinţi.

O, Doamnă, dacă tăcerile tale sunt atât de înfiorate, atât de adânci în simţire, cum îţi vor fi fiind cuvintele?

Am văzut apoi mai multe vedenii pe pânze oblice care fluturau ca nişte steaguri. Sunt picturi vii, am gândit, şi m-a surprins dulceaţa cuvântului nerostit.

Vin, Doamnă! Iaca vin.

Am auzit apoi glas de Logodnic: „Scoală, vino, iubita Mea, porumbiţa Mea!”[65] Şi am văzut porumbiţe albe nenumărate într-o spirală ce se rotea lent, asemenea unui văl. Asemeni elicii late a liniilor de univers ale elicopterului din atelierul lui Signor Lionardo. Şi atunci am cunoscut „Frumuseţea deznădăjduitoare”. Şi s-a făcut cunoscut iarăşi glasul de dinainte: „...Părăsind toate cele din afară, grăbiţi-vă să vă predaţi cu căldură numai lucrării dinăuntru, prin lacrimi şi osteneli, prin virtuţi dumnezeieşti, ca să vă arătaţi Mie ca fecioare în gândurile voastre, luminaţi în toată înţelegerea, şi să vă uniţi cu Mine, Logosul, prin cuvântul înţelepciunii Mele şi al conştiinţei voastre celei mai înalte!”[66]

„Sfinte Simeoane Noule Teolog, ce s-a ales din toată pictura ta?” A trecut pe lângă mine glasul subţire al Paulinei. Ca un strigăt de pescăruş a trecut.

---

[65] Cântarea Cântărilor 2, 13-14.

[66] Sfântul Simeon Noul Teolog, Imnele iubirii dumnezeieşti, Imnul 58, 362-369.

Treceau pe lângă noi glasuri ale înălţării. „Scuturaţi praful gândurilor pătimaşe din sufletele voastre şi înălţaţi-vă. Înălţaţi mintea voastră de pe pământ. Rupeţi cu mintea văzduhul. Străbateţi eterul. Lăsaţi în urmă luminile astrale, chiar şi pe cele aflate dincolo de 50 de milioane de ani-lumină. Depăşiţi ierarhiile cereşti ale puterilor îngereşti suprapământeşti. Nu vă opriţi nici în regiunea duhurilor sfinte şi fericite. Mintea voastră să devină surdă şi mută la tot ceea ce este sensibil şi inteligibil. Să iasă afară chiar şi oricare gând abstract! Şi priviţi-L pe Fericitul Dumnezeu, nemişcat, mişcând toate, Unime neamestecată şi Treime neîmpărţită, Fiinţa primă, preacurată şi simplă, Principiul principiilor..."[67]

Aveam impresia că nu ne înălţăm deloc, că nu înaintăm. Ci doar îngerul timpului, doar vântul de miazănoapte erau cei ce treceau prin noi. Chihlimbarul din mijlocul focului a strălucit încă o dată.

În nemişcare absolută, străpungeam pe rând toate văzduhurile. Lângă noi se aşezau, pe rând, cuvinte ale trecutelor înţelepciuni: „Atunci când mintea începe să guste întru multă simţire din dulceaţa Preasfântului Duh, este întreagă pătrunsă de lumina iubirii dumnezeieşti. Şi precum în cazul portretelor pictate, dacă se adaugă chipului culoarea cea mai vie, se scoate la iveală până şi asemănarea zâmbetului celui pictat, aşa şi la cei zugrăviţi după asemănarea dumnezeiască de către harul dumnezeiesc, dacă se adaugă lumina dragostei, chipul e ridicat cu totul la frumuseţea asemănării..."[68] Cuvintele ard. Apoi s-au aşezat lângă noi, rând pe rând, oameni cu steaguri. Oamenii erau nevăzuţi, le simţeam gândurile fierbinţi. Iar steagurile lor erau pictură de flacără viu colorată, tremurătoare. Nimic nu le ţinea, ci ele veneau, singure, ca şi cum ar fi avut voinţă din sine. Apoi oamenii au devenit infiniţi, picturile lor infinite. Am recunoscut-o pe Angela. N-o vedeam. Am ştiut însă, mai presus de orice-ndoială, că mi-a zâmbit. Învăţasem cum zâmbesc oamenii de aici, în nemărginirea

[67] Teoclit Dionisiatul, Dialoguri la Athos, Editura Deisis, Alba Iulia 1994, vol. 1, p. 24-25.
[68] Sfântul Diadoh al Foticeii, Filocalia, vol. 1, p. 384-385.

inimii lor, cu *zâmbetul harului*. Steaguri, sau prapori ai picturilor de ireal, străfulgerau multidimensional.

Antonello da Messina, Manuil Panselinos, Signor Lionardo nu mai au formă umană. Nu mă pot apropia mai mult. Vedeniile ard. Ceea ce îmi închipuiam despre ei se destramă. Gândiri infinite se reped la Cel de infinite ori infinit. Nemişcarea aleargă mai repede decât zborul. Gândirile repezi sunt ca o ploaie de aur, mai iuţi decât viteza. Şi *pentru că ceea ce a rămas necuprins e de nesfârşite ori mai mult decât ceea ce s-a cuprins*[69], Logosul făgăduieşte sufletelor-mirese că li Se va arăta: ca şi cum nu s-ar fi arătat deloc până acum, ca şi cum ele ar fi gustat din frumuseţe *o infinitate infimă*! Gândirilor nu li se va împuţina mărimea distanţei de străbătut, şi toate cele ce au gustat frumuseţe o caută din nou, ca şi cum nu s-ar fi împărtăşit niciodată.

„Apelor acestei frumuseţi nu le încetează nicicând curgerea, nici nu le seacă izvorul", mi-a spus Paulina.

„Ce este această Frumuseţe? că trece peste toată închipuirea, peste toată puterea de cuprindere!"

„Caută, Vanda, pe Cel de necăutat! Nu înceta să-L chemi pe Cel ce nu poate fi chemat!"

„Dar cum ar putea fi aflat Cel pe Care nu-L vesteşte nimic din cele ce se cunosc? Nici o formă, nici o culoare, nici o hotărnicie, nici o cantitate şi nici un loc, nici o înfăţişare, nici o presupunere, nici o asemănare, ci se află pururea în afară de orice încercare de a-L cuprinde; scapă întotdeauna voinţei de apucare a celor ce-L caută!"[70]

„Cine-a vorbit, Paulina? Fiindcă n-am vorbit eu!"

„Lasă asta acum... Iubeşte-L pe Cel neajuns, doreşte-L pe Cel necuprins! Pătimeşte Frumuseţea! Pătrunde-te de voluptatea durerii dorinţei! Lasă-te înfrântă de Adevăr."

„Mă las înfrântă, Paulina. Mă las înfrântă."

---

[69] Sfântul Grigorie de Nyssa, Scrieri I, Colecţia Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti 1982, p. 258-259.

[70] Ibidem, p. 278-279.

„Suntem pictate, Vanda! Ascultă!”

„N-aud nimic.”

„Aşteaptă să coboare iar glas de pictor.”

N-aud decât vântul de miazănoapte.

„Mintea vede şi pătimeşte strălucirea lui Dumnezeu... Fiindcă ceea ceea ce a văzut mintea, aceea a şi pătimit, întrucât s-a făcut asemenea... Mintea se colorează după cele pe care le vede. Şi precum privind la cele împărţite şi felurite, se împarte şi se face felurită, aşa înălţându-se la privirea Unului simplu şi mai presus de lume, se face una, aşa cum am spus... Iar fiindcă ajungând la Unul, vede pe Cel fără de început, nemărginit, fără formă şi simplu – fiindcă aşa este Unul – se face şi ea fără de început, nemărginită, fără formă şi simplă după lucrare...”[71]

„Dumnezeirea nemărginită se lasă pătrunsă în chip nepătruns de mintea nemărginită. Dumnezeirea fără de început se-ntipăreşte în mintea fără de început. Mintea a devenit teomorfă.”

„Dumnezeirea şi mintea sunt Una o paradigmă a celeilalte.”

„Dumnezeu, îngerul şi omul spiritual-duhovnicesc nu pot fi circumscrişi.”[72]

„Vino, cunoaşte durerea fericită!”

„Rănită de dragoste sunt eu!”

„Străfulgerările albe dumnezeieşti ale Mărgăritarului!”

„Mintea noastră e filocalică prin însăşi natura ei. Vino să vezi cum cunoaşte şi se lasă cunoscută mintea îndrăgostită!”

„Doamne, nu am putea să rămânem aici?”

„Chiar dacă o să ne întoarcem, Vanda, o să rămânem de-a pururi ceea ce suntem.”

Mi-a vorbit tata.

[71] Cf. Sfântului Calist Catafygiotul, Filocalia, vol. 8, p. 418-419.

[72] Cf. Sfinţilor Calist şi Ignatie Xanthopol.

8. Lumea a doua

- Tată! Mă vezi?

- Te văd. Cât eşti de frumoasă, Vanda! Ai crescut. La asta chiar că nu m-aşteptam.

- Îmbrăţişează-mă, tată!

- Dumnezeule! Ai trup plin! Nu eşti doar suflet înveşmântat în corpul-dorinţă şi nici nu eşti o fantasmă! Da' nu înţeleg cum...

- Tată, opreşte-te. Da, am conştiinţă. Da, am trup plin. Dar aminteşte-ţi: *am absolvit* două învieri!

- Cât eşti de frumoasă! Nu mă mai satur, privindu-te, îmi pare că sunt în prag de seninătate, că pacea aceasta, neaşteptată, trece prin noi ca ninsoarea! Oare ştii tu, Vanda, unde suntem?

M-am uitat împrejur. Nu era nimic, decât ninsoare şi pace albă. Am stat puţin să ascult. Am aşteptat. Şoapte uşoare mi-au atras atenţia. Nu-l mai priveam pe tata. Am întors capul. Şi atunci am sesizat pragul.

Nu pot spune că am văzut ceva. Nu era nimic de văzut. Era un prag, într-adevăr. Pragul a două lumi. Asta ştiam. Dar porţile erau nevăzute. Atunci tot trupul, tot sufletul meu a devenit sensibilitate şi am ştiut că acolo erau *Porţile* lumii pe care-o doream.

Porţile de cuvinte se deschideau cu glas omenesc.

- Ascultă, Vanda: e sunetul care prăznuieşte! mi-a spus tata. Şi el auzea.

- E lumea a doua, Vanda! Ascultă şi-aşteaptă!

Ascult.

- *Acesta e sfârşitul testamentelor date nouă de Dumnezeu. Acesta e scopul gândit mai înainte de veacuri. Aceasta e arătarea adâncurilor ascunse ale necuprinderii dumnezeieşti. Aceasta e încoronarea proorocirilor dumnezeieşti. Acesta e sfatul negrăit şi supranecunoscut al grijii de dinainte de veci a lui Dumnezeu cu privire la om. Iată izvorul nedeşertat al nemuririi, veniţi cei care*

aţi murit, sorbiţi! Iată râurile neîntrerupte ale vieţii, veniţi toţi şi vă faceţi nemuritori![73]

Acolo am văzut o Fecioară înveşmântată cu Soarele. Şi luna era sub picioarele ei. Şi avea cunună din douăsprezece stele[74] şi ochii ei străluceau safir. Părul ei, de culoarea grâului copt, avea umbre galbene. Una din sprâncenele ei lungi arcuite, puţin negre, s-a arcuit şi mai mult. Am înţeles. Nu era ea, era icoana ei. Era în mine, în tata, în Paulina, în noi toţi. Şi noi toţi eram în sufletul ei. Am văzut-o aşa cum era în Gândirea de dinainte de veacuri, pe când creaţia întreagă se zbătea în germenii viitorului şi nimic nu fusese încă ridicat la fiinţă: nici un înger, nici o gură de rază. Şi am înţeles cum *Cel absolut nepătimitor pătimea nerăbdarea*.

Lumina îi venea dinlăuntru: frumuseţea dumnezeiască a celei mai minunate făpturi îţi tăia respiraţia. Gingăşia ei era devastatoare. Lui tata i-a plecat sufletul de pe buze:

- În toate frumuseţile tale mă simt murind, Preacurată!

Ea părea să-i fi zâmbit. În toate minţile noastre.

Ştiu asta şi-acum. Eram una. În minţile noastre se lăsa sfiala şi suferinţa, aşa cum în lume se lasă întunericul nopţii.

Se lăsa întunericul tainei. Şi când a venit desfătarea aceasta, inima rănită de frumuseţe, străfulgerată de dragoste, a crezut, nebuna de ea, că Împărăţia cerurilor nu este altceva decât aceasta.

Soarele S-a făcut Prunc. Pruncul de lumină era încă nenăscut. Unul-Născut din Tatăl mai înainte de veacuri, Cel Care va fi Întâiul-Născut între oameni, îmi pare că mi-a vorbit. Mai înainte de timp.

„Dă-Mi să beau!”[75]

„Mă ridic din mine însămi: mă despart de propria-mi gândire, mă dezbrac de dorinţă, de pătimire şi de nădejde, de tot ceea ce nu eşti Tu. Înveşmântată în propriul meu sânge, cobor să Te caut, Hristoase Dumnezeule! Cobor să Te caut. Şi Te-am aflat şi Te

[73] Sfântul Andrei Criteanul, In Dormit. B. V. Mariae, Migne P. G. 97, col. 1092, 1108.
[74] Cf. Apocalipsei Sfântului Apostol Ioan Teologul 12, 1.
[75] Ioan 4, 7.

aflu şi Te voi afla, şi iarăşi Te caut. În roua de taină a miezului veacurilor, în noapte şi-n lacrimă, eşti Tu, eşti tot Tu! Simt Sângele Tău în propriul meu sânge, Îl ştiu şi Îl cred. Bea-mă, Hristoase, Dumnezeule! Eu Te-am sorbit. Bea-mă-napoi!"

Mi-am pierdut conştiinţa. Nu mai ştiu ce s-a-ntâmplat.

9. Don Quijote cu creier de cârpă

Când m-am trezit, tata mă mângâia pe frunte. Eram în braţele lui. Paulina mă privea îngrijorată. Mă privea cu reproş:

- Femeie nebună! Ce-ai putut să ceri?

- Paulina! a intervenit tata: Nu mai fi aşa dură cu ea! Gândurile ei au fost atât de frumoase... Aş fi vrut să le fi gândit eu.

- Asta pentru că n-ai auzit tot! Voi, bărbaţii, auziţi numai ceea ce vă convine!

- Şi, mă rog, ce mai era de auzit?

- Fiică-ta vrea să fie mamă! A cerut darul maternităţii.

- E mare de-acuma. Poate să îşi dorească orice.

- Orice, dar *nu asta*! Ştii bine.

- Paulina, vorbeşti de parc-am fi stăpâni pe dorinţele noastre. Stăpâni absoluţi.

- Paulina, sunt adolescentă, i-am spus.

- Da, puiule, însă tu eşti puţin mai *specială*. Şi asta iubitul tău tată încă nu ţi-a spus. N-a avut curaj. Sau n-a apucat.

- N-am apucat.

- Aşa ceva eu una nu am mai întâlnit, Vanda! mi s-a jeluit Paulina. Tăicătu îţi face absolut toate voile! Şi Doamna la fel.

Am auzit uşa. Paulina a tresărit. A intrat Tatziana.

- Tatziana, iubito, nu m-aşteptam să te văd, i-a spus tata.

- Mă bucur că eşti singur. Vreau să discutăm. Am aflat de la Ileana. Dacă aş fi ştiut, aş fi venit acum două zile. Cum te simţi? N-am ştiut că eşti atât de bolnav.

- Sunt bolnav de iubire. Dă-mi mâna, Tatziana.

- Lasă, lasă. Oricum, ce cauţi în văgăuna asta?

- Ce văgăună?

- Ştii tu. Ar trebui să mergi la un spital. Să te vadă un medic. Cu infarctul nu-i de glumit.

- Acum, c-ai venit, deja mă simt mai bine.

- Eşti un vrăjitor, Sânzian. Dar nu mai ţine. Aproape m-am vindecat.

- Eu nu.

- Văd.

- Te iubesc, Tatziana.

- Şi eu: încă te mai iubesc.Însă nu mai sunt singură. Am pe cineva. De fapt, o ştii prea bine. Nu este o noutate. De ce trebuie să mai răscolim morţii? Ce-a fost a fost. Acum a trecut.

- Îl iubeşti?

- Îl iubesc şi pe el.

- Nu mi-ai mai dat nici o şansă.

- Ai avut toate şansele. Le-ai ratat. Iar eu am răbdat destul. De ce să ne chinuim inutil?

- Pentru că ne suntem destinaţi.

- Off, şi am fost prevenită. De parcă n-aş fi ştiut şi singură că vei încerca să profiţi!

- Ziceai că vrei să vorbim. Ciudat, şi eu aş fi vrut asta.

- Şi ce voiai să-mi spui? M-ai făcut curioasă.

- Nu mai are importanţă. Nu mai ştiu. Acum, că te văd, ţi-aş spune o poveste. Ai timp?

- Am.

- Erau odinioară doi călugări: Nifon şi Nectarie – de la Schitul „Prodromul" din Sfântul Munte. Prin 1864 sau `63 ei au comandat unui pictor – cred că se numea Iordache Nicolau – o icoană a Preacuratei. Ei au pus condiţia ca pictorul să viеţuiască în post şi asceză pe toată perioada pictării: să nu mănânce absolut nimic de dimineaţă, de când începe lucrul, să mănânce numai după terminarea lucrării din ziua aceea. Pictura fiind liturghia de taină a minţii, dorinţa lor era perfect verosimilă. Pictorul a acceptat şi şi-a început lucrarea – mai bine zis actul sacramental al picturii, ca un adevărat preot al penelului. A pictat veşmintele Fecioarei şi

Pruncului, însă nu reuşea nicicum să le picteze chipurile. Epuizat după zile şi nopţi de deznădejde, la un moment dat a adormit. A doua zi pictura era terminată în întregime, perfectă, ca şi cum viziunile minţii s-ar fi pictat *de la sine*! Pictura aceasta, care se va dovedi făcătoare de minuni, se va numi „Prodromiţa", adică „Înaintemergătoarea", după numele Schitului.

- Şi?

- Şi, ca o ironie a sorţii, după ani şi ani de zile, nimic din ce-a pictat efectiv pictorul n-a mai rămas la lumină: veşmintele pictate de el au fost acoperite atunci când icoana a fost îmbrăcată-n argint. Din tot ce-a pictat el, n-au mai rămas decât peisajele minţii.

- Bun, şi ce-i cu asta? Unde vrei să ajungi?

- Uneori, când te uiţi în urmă, totul poate părea inutil. Aşa cum e cazul acesta – al acoperirii „postului" cu argint.

- Doamne, ce complicat eşti!

- Sunt un timid, Tatziana.

- Am crezut că te-ai mai maturizat ăstimp.

- Nici o şansă. O să mor copil. Tot mai copil.

- De asta, eu una, sunt absolut convinsă.

- Gândeşte-te, Tatziana, la pictorul acela, cum stătea el, neputincios, în faţa suportului de pictură. Cum implora alb.

- Dacă e să mă gândesc la un pictor care stă zile întregi în faţa pânzei, privind în gol şi fără să facă nimic, te văd pe tine.

- Şi eu mă văd. Abia acuma. Tatziana iubito, ştii? – mai înainte să te cunosc, „posteam" de la chipurile şi trupurile de femei. Nu priveam, nu tânjeam, nu vedeam nimica. Stăteam în faţa unei pânze a minţii complet albe. Te-am întâlnit şi te-am iubit, dar pânza rămânea aproape ca la-nceput. În afara unor închipuiri şi a unor podoabe existenţiale, veşminte, chipul sufletului era nevăzut.

- Nu mai înţeleg.

- La un moment dat am văzut un maestru – pe Signor Lionardo – cum îţi creează chipul, cum te pictează şi cum devine coautorul lui Dumnezeu. Atât de frumoasă, te-am văzut aşa cum ai fost în mintea lui, în viziunile lui, purtându-i neliniştile şi speranţele,

reflectând în viitor un prezent de dinainte de veac. Şi totul s-a petrecut acum, Tatziana! Şi s-a petrecut atât de frumos...

- N-am să mă-ntorc la tine, Sânzian! Opreşte-te! Mă chinui.

- ...Şi-acum te văd înveşmântată-n argint. Strălucitoare. Perfectă. Plină de viaţă.

- De ce te-ai lăsat de pictură? De ce-ai părăsit Academia de Belle Arte?

- Mi-am dat seama că Dumnezeu nu poate fi pictat. De fapt, nimeni nu poate să fie pictat. Cum să pictezi iubirea? Cum să pictezi blândeţea? Cum ai putea să pictezi Raţiunea supremă a Dumnezeirii, Logosul suprafiinţial? Cum să Îl reprezinţi pe Cel Necreat, pe Cel mai presus de orice concepţie?

- Dar tocmai mi-ai dat exemplul lui Lionardo. Te contrazici.

- Eu nu am acurateţe. Da, ştiu toate teoriile picturale, iconografice, canoanele, procedurile: poţi să reprezinţi Persoana Raţiunii supreme – Persoana Logosului şi Fiului lui Dumnezeu – de când S-a făcut Om şi Hristos. Dar mie asta nu-mi mai ajunge.

- Acrivia ta e nebunească, Sânzian! Nimănui nu îi este îngăduit să fie atât de exigent. Mai ales cu sine însuşi.

- Nici persoana omenească nu poate fi reprezentată exact sau complet. Cum să-i pictezi blândeţea şi înţelegerea? Ce sclipire a ochilor îi va surprinde gândul? Cu ce fel de rază şi cu ce fel de lumină să înveşmântezi conştiinţa – în aşa fel încât să o păstrezi inocentă şi transparentă – neprihănită? Cum să-i respecţi pudoarea în timp ce-i zugrăveşti puritatea? Acum ştiu, Tatziana. Acum ştiu.

- Cum ştii?

- Am fost răpit în viziune: într-o pictură multidimensională. Acum ştiu cum să pictez, Tatziana. O iau de la capăt.

- Nu ştiu dacă o să ai răgaz. Eşti urmărit.

- De cine?

- Nu ştiu: agenţi, asistente sociale...

- Dacă sunt nişte femei masive, bărbătoase şi butucănoase, să ştii că alea nu-s asistente sociale: sunt *maternale*!

- Mă rog. Nu ştiu ce-ai făcut, da' afară e urgie.

- Să zicem că am întemeiat un fel de *Societate pentru drepturile copiilor nenăscuţi*. Dreptul la conştiinţă, dreptul la înviere... Şi încă una a celor ce sunt în existenţa aceasta.

- Şi ce vor agenţii?

- Nu ştiu. Nu mă interesează. Ăştia sunt în stare să ne impună şi un *impozit pe fericire*.

- Lasă, că n-o să fie prea mult de *impozitat* de la tine. A, să nu uit: te rog să semnezi actele astea!

- Ce acte?

- Vreau linişte, Sânzian.

- Să văd.

- Uite.

- A, de astea voiai să vorbim? Hm, „Actele liniştii". Poftim. Îţi doresc *isihie*[76].

- Şi ţie.

Tatziana s-a întors să plece.

- Ai grijă de tine. Şi nu mai sta singur, că nu ştii ce ţi se mai întâmplă.

Tatziana a ieşit. Tata a alunecat în aşternut. Se vede bine că e epuizat. A făcut un infarct! Şi eu, care crezusem că eu sunt cea bolnavă – cea cu leşinul!

Mama nu m-a văzut. Normal. Nici nu mă aşteptam să fie altfel. De ce nu i-o fi vorbit tata deloc despre mine? N-a mai apucat. Nu mai apucă multe, de la o vreme!

Ia stai: nici pe Paulina nu a văzut-o! Mă uit la ea. Paulina răspunde-napoi: se uită şi ea la mine. Dumnezeule! Paulina e „cea care nu trebuie să fie numită"! A venit să mi-l ia.

- Nu-l atinge! Paulina, să nu cumva să-l atingi pe tata, auzi?!

- Ce te-a apucat?

- Te rog frumos: nu-l atinge. Nu cumva să mi-l iei!

- Ai şi argumente în favoarea acestui mod impertinent de a te purta?

- Cine eşti tu cu adevărat, Paulina? Nu cumva eşti ceea ce cred eu că eşti?

---

[76] Literal: pace. În sens spiritual-duhovnicesc, rezultatul rugăciunii minţii.

- Şi ce crezi, mă rog?
- Nu pot să spun... ştii tu!
- Aha. Asta crezi?
- Să... cred?
- Mă, fată, dar tu eşti proastă rău! *Eu* sunt îngerul morţii lui?
- Dar cine?
- Uită-te puţin la tine! Cine l-a asasinat pe taică-tu în dorinţe? Eu sau tu? Cine i-a scos sufletu'? E drept: aşa de însufleţit nu l-am mai văzut demult, de când mă ştiu!
- Stai, stai puţin. Vrei să spui că eu, fiica lui, îi sunt îngerul morţii?
- Oarecum. Mda. Viaţa ta se hrăneşte din moartea lui. Tu eşti cea care îi stăpâneşti agoniile. De ce să nu fii atunci şi cea care să îi acorde *atingerea*? Deja l-ai atins de două ori. Nu ştiu cât ţi se mai îngăduie. S-ar putea ca cea de a treia atingere să fie *finala*.
- De două ori? Când?
- Lasă că-ţi aminteşti tu.
- Da' nu-mi dau seama...
- Caută bine. Toate cele ce ni s-au întâmplat se află în tine.
- Am emoţii, Paulina! Nu găsesc...
- Sunt sigură că toate sentimentele alea au rămas la tine.
- Paulina, e-adevărat?
- Ce, scumpo?
- Că viaţa mea se hrăneşte din moartea lui. Că energiile şi culorile lui trec în mine.
- Şi ce dacă?
- Atunci poate că moartea mea îi va reda viaţa. Vreau să i-o dau înapoi: mai are atâtea lucruri de făcut!
- Vanda, tu *nu mai poţi muri*. Poţi să mai agonizezi, că lecţia asta ai învăţat-o bine şi toate ale ei ţi le-ai însuşit, da' nu poţi să mori!
- Nu ştiu ce să mă fac, Paulina. Am însă o certitudine.
- Care?
- *E o suflare a Logosului care-a trecut prin mine. Existenţa mea nu contează.*

- Am mai auzit undeva asta.
- Acelaşi lucru l-a spus şi tata.
- Vezi? Din cap până-n picioare eşti el. E una cu tine.
- Paulina, te rog, nu pleca! Nu mă lăsa singură!
- Parcă voiai să plec: să nu mă mai ating de tatăl tău.
- Iartă-mă.
- Trebuie să plec. Nu-ţi pot spune acuma nici unde şi nici de ce. Ai să înţelegi mai târziu şi singură.
- Paulina, mi-e frică!
- Ştiu, puiule.
- Mi-e frică de mine însămi. Ca şi cum aş ascunde în mine ceva înfricoşător...
- Asta ţine de feminitatea noastră, copilă. Suntem uşor fatale, asta e tot. Vreau însă să ştii altceva. Să ţii minte: tatăl tău ţi-a făcut toate voile. Şi Doamna noastră îţi face toate voile – şi cel puţin în aceeaşi măsură. Nu ştiu de ce, pentru ce. E-o taină. Însă ai grijă ce vrei.

10. A treia atingere

Acum sunt singură cu tatăl meu. Eu sunt acuma aceea ce are grijă de el. Noaptea, e ca un copil! Se comportă ca un copil, gândeşte, visează ca unul din cei pe care-i iniţiază în timpul zilei în taina fără sfârşit a jocului. E ca şi cum le-ar sorbi într-însul copilăria. A doua zi, le-a plăsmuit deja jucăriile! În fiecare noapte reinventăm miturile. În fiecare dimineaţă reinventăm bucuria.

Ziua are grijă de tot poporul lui mic. Noaptea eu sunt aceea ce are grijă de el. El este acuma copilul meu. E tot ce mi-am dorit. Uite: visează. Cine a spus că somnul e fratele geamăn al morţii? Somnul e frate geamăn cu adevărul.

„Mama!”

„Sunt aici, dragule! Nu-ţi fie teamă.”

„Am visat urât.”

„Ce-ai visat, dragule?”

„Se făcea că am crescut mare. Că nu mai sunt copil!”

„*Asta nu se va întâmpla niciodată*. O să aibă grijă mama. Dormi liniştit. Dormi şi visează.”

Cu fiecare zi Sânzian îşi pierde parcă substanţa. Devine parcă din ce în ce mai inconsistent. Mi-o dă mie, pesemne. Nu pot permite aşa ceva. Noaptea i-o dau înapoi.

„Priveşte, Sânzian! Noaptea e pe sfârşite. Zorile sunt aproape.”

„Unde ne ducem, mama!”

„Mergem tai.”

„Unde ne ducem, mama?”

„Exista undeva, departe de lumea aceasta tulbure, un ţărm alb. Un ţărm cu totul şi cu totul alb, încât ai crede că e făcut din porţelanul cel mai fin din câte există. Şuviţe albastre de ape desenează vise orizontale. Apoi se retrag. Marea e neagră cu totul şi e atât de întunecată încât ai putea crede că este marea neantului. Ţărmul e lin, apoi devine înalt. Undeva pe cer, am să-ţi arăt Zeppelinul.”

„Ce-i aia Zeppelin, mama?”

„Un balon mare de tot în care încap oameni. I se mai spune aerostat. Asta pentru că stă în aer aşa de frumos, că-ţi pare că doarme. E ca un animal enorm. Mintea lui e foarte uşoară. Poate că gândeşte cu gânduri uşoare, nu ştiu, pentru că nu l-am întrebat care-i sunt visele. Oricum, ai să vezi că poţi să-l întrebi orice.”

„Şi vorbeşte, mama? Îţi spune tot ce crede, aşa ca un om?”

„Nu chiar. Însă gândurile lui de răspuns îi apar scrise pe corp.”

„O să-mi răspundă-napoi? Dacă nu o să pot citi ce-mi scrie?”

„Am să-ţi citesc eu, iubitule. Stai liniştit.”

„Mama, mergem acolo *de tot*?”

„Numai puţin, scumpule. Apoi ne-ntoarcem.”

„Zeppelinul acela are şi el o prietenă?”

„De ce mă întrebi aşa ceva?”

„Pentru că eu am.”

„Pe cine, Sânzian?”

„Îţi spun, da’ rămâne secretul nostru. O cheamă Paulina. Ea încă nu ştie.”

„Atunci cum de e prietena ta? Că prietenii îşi spun totul. Şi eu te-am învăţat să fii mereu sincer.”

„Sunt sincer. Însă prietenia e o taină, adică e ceva ce nu se sfârşeşte. Sigur că ştie că mi-e prietenă, dar nu ştie cât de mult.”

„Şi cât de mult ţi-e prietenă, Sânzian?”

„Mi-e *prietenă totală*, mama. Mi-e prietenă *de tot*.”

„Nu prea pricep, iubitule. Ce-nseamnă asta?”

„Ea nu mai este în lumea aceasta, mama. De fapt, cred că nu mai trăieşte deloc.”

„Mă sperii, iubitule. Cum asta?”

„Nu ştiu cum să-ţi explic. Îmi amintesc perfect de ea, dar ea n-a existat.”

„Iubitule, tot nu te înţeleg, însă simt că mi se destramă inima. Puteam să stăm puţin – să nu mai conversăm?”

„Putem.”

„Aşa.”

„Gata?”

„Văd că eşti tare grăbit. Nu ştiu de ce, însă simt că mi se sfâşie inima. Parcă nici nu mai am aer.”

„Mai stăm puţin. Da’ am vrut să-ţi zic ceva de bunicul.”

„Ce?”

„Mai ştii? Bunicul m-a învăţat două lucruri: să trag cu arcul şi să-mi fac cruce.”

„Două lucruri extrem de utile, într-adevăr!”

„Vreau să spun că săgeata lui atinge ţinta, zboară şi şuieră-n aer, pleacă din arc!”

„Mi se pare că mai întâi tragi şi apoi zboară şi loveşte ţinta. Poate că n-ai înţeles bine ce-a spus bunicul.”

„Ba, exact asta era arta! Ordinea necunoscută oamenilor. Priveşti, săgeata atinge ţinta, zborul e una cu nemişcarea, săgeata pleacă singură din arc. Tu priveşti. Doar priveşti.”

„Asta te-a învăţat bunicul?”

„Avea ochi albaştri. Foarte frumoşi. Ochii cei mai limpezi de pe pământ.”

„Nu mi-ai răspuns.”

„Da. Aşa mi-a spus. Priveşti. Tu doar priveşti. Lucrurile sunt simultane. Nu există decât prezentul. Toate sunt contemporane cu eternitatea. *Ea* e contemporană cu toate."

„A zis el asta?"

„M-a privit. Doar m-a privit. Era deajuns."

„Dai drumul corzii când simţi?"

„Nu dai drumul. Tu simţi doar raţiunea finală, ţinta ce cheamă linia de tragere. Linia de univers, aşa, ca o pictură. Mama, vreau să fiu pictor."

„Ai să fii, Sânzian, numai să fii cuminte."

„Vreau să fiu pirat."

„Cum pirat? Pirat şi pictor?"

„Am văzut o corabie galbenă, cu pânze mari, aproape rotunde. Captau energia stelelor. Zbura mai repede decât timpul, era mai iute decât viteza, spaţiul făcea valuri şi spumă în faţa sa. Prova cobora şi se ridica lent, apele şi tăriile spaţiului făceau volburi gălbui, pupa era alungită. Corabia era în nemişcare totală. Doar oscila uşor. Spaţiul era cel ce se deplasa – aşa, ca o undă neagră. Ca marea ta. Mergem la mare, mama? Că nu mai am răbdare."

„Unde-ai văzut tu corabia, Sânzian?"

Sânzian şi-a pus degetul arătător la tâmplă.

„Aici, înăuntru. Era şi Paulina. Chiar asta îi povesteam."

„Unde te-ai întâlnit tu cu Paulina?"

„Nu mai ştii? Când am fost la băi. Îmi amintesc că ne-am plimbat pe la izvoare, apoi prin pădure. I-am construit şi-o colibă din crengi şi frunze. I-am făcut casă. Era fericită."

„Unde e Paulina acum, iubitule?"

„Nu mai ştiu, mama. Nu e posibil să-mi amintesc de ea înainte să o fi cunoscut?"

„Aşa, ca săgeata trasă din arc?"

„Of, ţi-am spus deja că nu este trasă. Pleacă singură odată ce simte linia de univers a ţintei. Imediat ce atinge ţinta pleacă singură."

„Doamne, ce sucit eşti! Ce copil complicat am!"

„M-am gândit la-nceput că este posibil ca Paulina să fie moartă. Apoi m-am gândit că este posibil ca ea să existe într-o lume paralelă – acolo unde se duc pământenii după ce mor. Poate că nici nu este fiinţă umană. Dar e un copil. Apoi m-am răzgândit."

„De ce?"

„Mi-am dat seama că vine din lumea prezentului."

„Cum aşa?"

„Există o hartă a lumilor, în care toate sunt de faţă. Acesta e prezentul. Lumile, planetele, stelele, iau naştere şi aleargă pe hartă sau stau, dar punctele lor merg pe trasee stabilite de dinainte. Liniile lor de univers, ca şi destinele oamenilor, sunt deja desenate. O dată pentru totdeauna."

„Acum nu mai gândeşti ca un copil."

„Paulina este prezentă. Şi totuşi, nu mă pot întâlni cu ea decât în amintirea mea. Ea trăieşte în lumea amintirilor mele. Eu trăiesc în lumea amintirilor ei. Ea iubeşte şi suferă în mine. Iar eu sufăr şi iubesc în gândirea ei. Ea este vie. Şi eu sunt viu. Harta lumilor e însă o colecţie de hărţi: harta Paulinei este deasupra hărţii mele. Paulina e-n lumea în care-a plecat bunicul. Da' ea nu-i om. E doar un copil."

„Ţi-ai amintit de bunicul şi te-ai tulburat, Zianule mic!"

„E ce zicea despre Cruce, mama. Se-ntâmplă. Totu-i adevărat."

„Şi ce zicea?"

„Că e la fel ca şi cu ţinta, săgeata şi arcul. Că mai întâi e Învierea, apoi Mormântul şi Patimile[77]. Toate astea fiind în Ea, Crucea e una."

„Asta ţi-a zis-o bunicul, sau doar te-a privit?"

„Asta mi-a zis-o. Aşa credea el."

„Ştii tu unde s-a dus bunicul tău, dragule?"

---

[77] "Taina întrupării Cuvântului cuprinde în sine sensul tuturor simbolurilor şi enigmelor Scripturii, ca şi sensul ascuns al întregii creaţii sensibile şi inteligibile. Dar cel care cunoaşte taina Crucii şi a Mormântului, cunoaşte şi raţiunile fiinţiale ale tuturor lucrurilor. În sfârşit, cel care pătrunde încă şi mai departe şi este iniţiat în taina Învierii, învaţă scopul pentru care Dumnezeu a creat toate la început." Sfântul Maxim Mărturisitorul, Centuriile gnostice 1, 66, P. G. 90, col. 1108 AB.

„A murit la Canal. De câteva sute, de mii de ori. Cu toţi aceia din generaţia lui. I-a crescut un mare Mormânt în minte, şi Patimi, şi teamă, cutremurare. I-a fost foarte frică, să ştii! Dar el a trăit totdeauna *Prezentul*. Acuma e-n el. E-n Înviere."

„Bunicul a murit la spital, Zianule mic! Aici chiar fabulezi. Ştiu sigur."

„I-a crescut în cap marele Mormânt. Îţi spun."

„Bine, lasă, linişteşte-te. Nu te mai contrazic."

„Ştii, mama, pe harta *Prezentului*, toate liniile de univers, toate desenele destinelor arată spre Înviere. Toate sunt pentru ea. Şi eu vreau!"

„Doamne, nu trebuie să fii aşa de grăbit. Am să-ţi dau de la mine. Eu sunt deja înviată."

„Mi-e somn, mama. Mi-e tare somn."

„Eşti deja adormit, dragule. Acum visezi."

„Şi-n vis nu pot să adorm? Visul acesta de care zici nu se poate deschide aşa, ca o poartă-n alt vis?"

„Unde vrei să mai mergi? În care vis, puiule?"

„Acolo la ţărm, unde ai spus. O s-o vedem şi pe Paulina?"

„Nu ştiu. Va trebui să-ntrebăm. Ghezer ştie precis. Dar nu prea vorbeşte."

„Cine e Ghezer?"

„Un copil cu ochii în întregime pupilă."

„Are ochi negri, complet? Adică e negru şi albul ochilor?"

„Da."

„Îmi amintesc de el. E într-adevăr foarte tăcut. E soţul Angelei."

„Dacă vrei, te duc şi la casa ei de vacanţă. O casă albă, chiar lângă mare, cu terasă, suspendată pe doisprezece piloni-curcubeu."

„O ştiu, mama. O ştiu. Şi are în spate o pădure de mesteceni, de salcâmi şi de tei!"

„Lucrurile s-au mai schimbat, să ştii. A mai primit o pădure de migdali. Sunt imenşi. Şi o pădure de magnolii: şi albi şi roz."

„Mergem, mama?"

„Când, puiule?"

„Acum. Chiar acum.”
„Mergem.”
„Ai să te joci şi tu cu noi?”
„De-a ce, puiule?”
„De-a adulţii.”
„Desigur.”
„Vino.”
„Acum.”
„Crezi şi tu că sunt două Zeppeline?”
„Sunt aproape convinsă.”

Ceea ce pentru Sânzian e joacă, pentru mine e şcoală. Şi mai am multă şcoală în faţă. Mai am de-nvăţat neputinţele şi frustrarea, dezamăgirea, durerea, toate acele frângeri şi răscoliri sufleteşti pe care oamenii le numesc *dragoste*. Abia aştept momentul în care să spun: *Nimic din ce-i omenesc nu-mi este străin*.

Abia aştept. Zorile sunt aproape.

Paulina a avut dreptate. În toate. Da, eu îi sunt îngerul morţii. Da, am fost prevenită. Şi pentru asta îi mulţumesc Paulinei din tot sufletul. Cu toată fiinţa mea. Am avut vreme să mă gândesc şi să găsesc şi remediul. Acum ştiu cum să mă feresc. *A treia atingere* nu va mai veni niciodată. Da, îl îmbrăţişez strâns, de fiecare dată: noaptea îi dau toată căldura mea. Îi întorc tot ce mi-a dăruit ziua. Dar *a treia atingere*, cea de care m-a prevenit Paulina, nu va veni. Într-un fel, suntem nemuritori. Şi ştiu cum să fac şi atunci când o să plecăm *de tot* în *lumea a doua*. O să am grijă să nu guste moartea. Nu vreau să treacă prin ceea ce am trecut eu.

11. Migdalii în floare

Te rog, Preacurată, în numele tuturor copiilor nenăscuţi, ai milă de părinţii care ne-au pierdut, de părinţii care ne-au uitat, de cei care ne-au părăsit, cu voia sau de nevoie, de cei ce ne-au dorit, dar şi de cei ce nu ne-au dorit, de cei ce au plâns, dar şi de cei ce n-au plâns; de cei ce-au cerut îndurare, dar şi de cei ce nu au cerut, neavând îndrăznire, neavând cuvânt, sau neavând teamă.

Noi, cei care trecem din nenaşterea vieţii în nenaşterea harului, din ceea ce n-a fost îngăduit să înceapă în ceea ce este fără de început, te rugăm, Preacurată, cu umilinţă: ai milă de cei ce nu au ajuns să ne fie părinţi! Plăsmuieşte-le gând, aşterne în ei sfâşiere de dragoste, devastează-i în mângâiere! Să simţim iubirea din răstignirea căreia s-au întemeiat veacurile cum trece în ei, să ascultăm glasul căderii dumnezeieştilor ape cum cheamă adâncul.

Ca nardul este numele tău, Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, în inima mea: mir revărsat este numele tău, Preacurată Fecioară, prăpastia durerii a văzut mângâiere!

12. Epilog

Sunt cu tata. Ani după ani am rămas tot aşa, împreună, îmbrăţişaţi, alinându-i febrele, şoptindu-i vise, încurajându-l în disperări, implorând şi veghiind. Altfel, ce să mai spun? M-a întrebat Maestrul Manuil oarecând care e cel mai frumos lucru ce mi s-a întâmplat în viaţă. Şi am răspuns: Maica Domnului.

Ştiu: aş fi putut cere atuncea orice. Dar n-am cerut. Nu aveam nevoie. Eram fericită. Era la mine iubirea aceea care nu va cădea niciodată.

Cuprins

I. Lumea creatorilor

1. Angela cea mică.....5
2. Tratatul de pictură.....11
3. Madonna albă.....14
4. Amintiri din Trecento.....16
5. Luceafărul miezului de noapte al veacului.....23
6. Antonello da Messina: culorile Nopţii.....27
7. Leonardo da Vinci sau Apogeul Renaşterii:
Lumina neagră a transcendenţei.....32
8. Plăsmuirea.....39
9. Leonardo da Vinci, creator al luminii şi întunericului.....42
10. Leonardo da Vinci, păcătosul.....44
11. Raffael Sanzio – suflet de fată.....46
12. Insectarul.....51
13. Atelierul.....57
14. Primul-Născut al Tăcerii.....61
15. Patimile lui Manuil.....64
16. Al doilea popor.....65
17. Revelaţii de împrumut.....70

II. Poveştile Cerului

1. Invizibilii.....74
2. Pictura ca vedenie a minţii.....77
3. Fantezia dumnezeiască şi biblioteca vedeniilor.....81
4. Sfânta Eventualitate.....89
5. Cartea de smarald.....96

III. Păsările de lut

1. Despre pierderea simţului plastic.....102
2. Provocatorii de epifanie.....109
3. Despre caracterul euharistic al picturii.....117
4. Ascensorul galben.....122
5. Căprioara neagră.....124
6. Păsările de lut.....132
7. Fiorul lin al tandreţii.....134
8. Lumea a doua.....138
9. Don Quijote cu creier de cârpă.....140
10. A treia atingere.....146
11. Migdalii în floare.....153
12. Epilog.....153